

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΕΦΕΛΙΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ο
ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΑΡΙΘΜΟΣ 24

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

1912

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Η. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΥΡΔΙΟΥ - ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΞΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΝ
ΤΗΣ Α.Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δ. ΒΙΚΕΛΛΑ	Ἡ Ζωή μου	Δρ. 2.50
ΠΑΟΥΤΕΛΛΑ	Οἱ Μέλλοντες Στρατιῶται	Δρ. 0.30
Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ	Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης	Δρ. 0.30
Α. ΚΟΡΑΗ	Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Πρωτο- ψάλτην	Δρ. 0.60
Ρ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ	Τὰ χημικὰ Λιπάσματα	Δρ. 0.60
ΣΠΕΝΣΕΡ	Ἡ Ἀγωγή	Δρ. 1.50
	Εἰκόνες Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας	Δρ. 1.00
Δ ^{ος} ΕΥΣΕΒΙΑΤΙ	Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς Πο- λιτισμὸς τρεῖς τεύχη	Δρ. 2.20
Α. ΒΕΝΕΔΕΤΤΗ	Ἐγκόλπιον τῶν Νέων τευχ. Α' . . .	Δρ. 0.30
Α. ΒΕΝΕΔΕΤΤΗ	Ἐγκόλπιον τῶν Νέων τευχ. Β' . . .	Δρ. 0.60
Ε. ΔΕΑΜΙΤΕΝ	Στρατιωτικὰ Διηγήματα	Δρ. 0.30
ΑΔ. ΚΟΡΑΗ	Γινώμαι	Δρ. 0.50
Α. ΚΟΥΡΤΙΑΔΟΥ	Τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ἀνθρω- πότητος	Δρ. 0.30
ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ	Πολεμικὰ Διηγήματα	Δρ. 0.30
Α. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ	Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη . . .	Δρ. 1.00
Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ	Δύο ἐπικίνδυνοι ἐχθροὶ τοῦ Ἀνθρώπου	Δρ. 0.60

Τὰ Β.βλία τοῦ Συλλόγου ἐξακολουθοῦν ἐκδιδόμενα ἐν κατὰ διμηνίαν.

Ἡ ἀποστολὴ γίνεται ἐλευθέρως ταχ/κῶν. διὰ τὸ ἔλαττον προσυβάζει 15^{ος}/5

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ, ΒΡΑΒΕΥΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ἡ Βιβλιοθήκη Ἰουλίου Βέρν δὲν ἀποτε-
λεῖται ἀπὸ μυρολογικὰ μυθιστορημάτων. Εἶ-
ναι τὰ τεχνικώτερα, τὰ ἠθικώτερα καὶ διδα-
κτικώτερα βιβλία τοῦ κόσμου, ἔχουν δὲ
μεταφρασθῇ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν πε-
πολιτισμένων ἐθνῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἔκδοσις, ἣν ἀνέλαβε τὸ ἡμέ-
τερον κατάστημα, οὐδόλως ὕστερὴ τῆς πρω-
τοτύπου Γαλλικῆς. Τυπωμένη μετὰ μεγίστης
ἐπιμελείας εἰς γλῶσσαν ἀπλὴν καὶ ῥευστάν,
ἐπὶ χροῦ τοῦ ἀρίστης ποιότητος, κοσμεῖται μὲ
εἰκόνας καλλιτεχνικωτάτας ἐπιτεδὲς διὰ τὴν
ἔκδοσιν ταύτην κομισθεῖσας ἐκ Παρισίων.

Ἀπὸ τῆς Γῆς εἰς τὴν Σελήνην ἄδειον Δρ. 3,00	χρυσόδ. 4,50
Περὶ τὴν Σελήνην	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ρωβῦρος ὁ Κατακτητὴς	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ἡ Σχολὴ τῶν Ροβινσώων . .	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ὁ Λαχνὸς ὑπ' ἀριθ. 9,672 ..	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Αἱ Μέλαινοι Ἰνδοὶ	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Τύχαι 3 Ρώσων καὶ 3 Ἀγγλῶν	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Τὰ πεντακόσια ἑκατομμύρια ..	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ὁ Σανσελλῶρ	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ὁ Μεσημβρινὸς Ἀστὴρ	ἄδειον Δρ. 3,00 χρυσόδ. 4,50
Ὁ Δεκαπενταετής Πλοίαρχος ..	ἄδειον Δρ. 3,50 χρυσόδ. 5,00
20000 Λεῦγαι ὑπὸ τὴν Θάλασσαν	ἄδειον Δρ. 3,50 χρυσόδ. 5,00

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν (διὰ τὸ ἐξωτερικὸν
προσθεῖσαστε 50 λεπτά κατὰ τόμον).

Διευθύνουσα Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέρν

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

GRVER-00705

ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθμός Εισαγωγής: 43.643

Έτη(σ)ία Εισαγωγής: 30-8-82

Φαξινόμικός Αριθμός: 600

ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ—ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΑ

ΔΩΡΕΑ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ 24.

Τυπογραφείον «Αύγης» ΑΘΑΝ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἔγινε τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1838, ὕστερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1848. Ἡ πρώτη ὅμως ἀκριβοὺς ὡπωσδήποτε ἀπογραφὴ ἔγινε κατὰ τὸ 1861, ὁπότε ἡ Ἑλλάς, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 47,516 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἠρῶμαι 1,096,810 κατοίκους, ἥτοι 23,18 κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Κατὰ τὸ 1879, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 50,211 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, εἶχεν 1,653,762 κατοίκους, ἥτοι 32,94 κατοίκους κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Κατὰ τὸ 1889 ἔχουσα ἐπιφάνειαν 65,119 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἠρῶμαι 2,187,208 κατοίκους καὶ κατὰ τὸ 1896 2,433,806 κατοίκους. Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων προκύπτει ὅτι ἡ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλογεῖ πρὸς 15 ἐπὶ τοῖς 1000 ἐτησίως. Ὡστε ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1901 θὰ ἀνέρχεται εἰς 2,621,886 ψυχάς. Ἀναλογοῦν οὕτω 40,26 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Ταῦτα συμφώνως πρὸς τοὺς ἀπογραφικοὺς πίνακας, διότι ὁ

πραγματικὸς ἀριθμὸς εἶναι συνήθως κατὰ 5 ἕως 6 τοῖς 100 ὑπέρτερος.

ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἡ Ἑλλάς καταλέγεται μεταξύ τῶν ἐθνῶν, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει ταχέως. Ἐκ τῶν κρατῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γερμανία ἔχουν αὐξῆσιν μεγαλυτέραν, ἀναλογοῦσαν πρὸς 18 καὶ 16 τοῖς 1000 ἐτησίως. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ αὐξῆσις τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλογεῖ πρὸς 14 τοῖς 1000, ἀλλὰ μόνον τελευταίως ἔγινε τακτικὴ καὶ πῶς ἀπογραφὴ καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος κρίνεται ὑπερβολικὸς. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ αὐξῆσις εἶνε μόνον 0,8 ἐπὶ τοῖς 1000. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ αὐξῆσις τοῦ πληθυσμοῦ δέον νὰ ἀποδοθῇ ἄφ' ἑνὸς εἰς τὸ ὅτι ὁ λαὸς κατὰ πλεῖστον εἶναι ἀγροτικὸς, ἄφ' ἑτέρου εἰς τὸ ὅτι ἡ χώρα εἶναι εἰσέτι ἀραιῶς κατοικημένη. Σήμερον εἰς ἓν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἀναλογοῦν 40,26 κάτοικοι, ἐνῶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἀναλογοῦν 72, εἰς τὴν Γερμανίαν 91 καὶ εἰς τὸ Βέλγιον 229. Λόγος ἐπίσης τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι καὶ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν θανόντων, ἀναλογούντων πρὸς 13,9 ἐπὶ τοῖς 1000, ἐνῶ εἰς τὴν Γαλλίαν εἶνε 21 ἐπὶ τοῖς 1000 καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν 22 ἐπὶ τοῖς 1000.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγροτικὸς. Διαίρεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τούτου κατ' ἐπαγγέλματα δὲν παρέχουν δυστυχῶς αἱ τελευταῖαι ἀπογραφαί.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1879 ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετερχομένων ἐπαγγέλματα

εἰς τὴν Ἑλλάδα 39,24 % ἦσαν γεωργοί, 8,81 % ποιμένες, 8,49 % βιομήχανοι, 6,37 % ἔμποροι, 6,16 κτηματῖαι, 3,05 ναυτικοί. Ἐφαρμοζόμεναι αἱ ἀναλογίαι αὗται πρὸς τοὺς γενικοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1889 θὰ μᾶς ἔδιδαν : γεωργοὺς 270,363, κτηματίας 36,032, ποιμένας 60,705, βιομηχάνους 58,565, ἐμπόρους 43,892 καὶ ναυτικούς 21,016.

Ἐκτοτε ὁ πληθυσμὸς ἠϋξήσῃ, συνεπῶς ἠϋξήσῃ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτηδευματιῶν, μέ τινα ὅμως παραλλαγὴν τῆς κλίμακος, τὴν ὁποίαν ἀπέφερεν ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1879. Τοῦτο διότι ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς παρατηρήθη ὅτι αὐξάνει κατὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν τοῦ ἀγροτικοῦ. Κατὰ τὸ 1879 αἱ 46 πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἠρίθμουν πληθυσμὸν 386,259 ψυχῶν. Κατὰ τὸ 1889 ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἀνῆλθεν εἰς 512,378. Ἀπετέλεσεν οὕτω τὰ 23 % τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ καὶ παρουσίασεν αὐξήσιν τριπλασίαν τῆς αὐξήσεως τοῦ γενικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ αὐξήσις αὕτη τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν τοῦ ἀγροτικοῦ ἀντιστοιχεῖ εἰς αὐξήσιν τοῦ βιομηχανικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ μεγαλυτέραν ἀναλογίαν τοῦ γεωργικοῦ. Τοῦτο ἄλλως τε ἐξάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

ΤΟ ΕΛΛΑΦΟΣ

Ἡ ὅλική ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἀπὸ 65,119 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Τὸ ἔδαφος τοῦτο ὑποδιαιρεῖται ὡς ἑξῆς :

Καλλιέργειαι παντός εἶδους.....	14,300,000	στρέμματα
Δάση.....	8,000,000	»
Βοσκή και λιβάδια.....	20,200,000	»
Ἀκκαλιέργητοι γαῖαι (εἴτε μὴ καλλιεργούμεναι, εἴτε ἀνεπίδεκτοι καλλιεργείας).....	12,200,000	»

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δίδονται κατὰ προσέγγισιν, οὔτε ἄλλως τε δύνανται νὰ δοθοῦν ἀκριβεῖς ἀριθμοὶ τῆς διανομῆς ταύτης τοῦ ἐδάφους, ἐνόσω ἡ Ἑλλάς στέρεϊται κτηματολογίου.

Διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς Κωπαίδος λίμνης προσετέθησαν 24,000 ἑκτάρια, ἥτοι 240,000 στρέμματα καλλιεργήσιμου ἐδάφους.

ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα γεωργική. Τὰ ὀρυκτὰ προϊόντα τῆς χώρας χαρακτηρίζει ἡ ποικιλία, σφειλομένη εἰς τὴν εὐνοιαν τοῦ κλίματος καὶ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους.

Ὅλα σχεδὸν ἀνεξαιρέτως τὰ καταναλισκόμενα προϊόντα καλλιεργοῦνται εἰς τὸν τόπον, συμβαίνει ὅμως ἄλλων μὲν ἡ παραγωγή νὰ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, ὥστε νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ νὰ τροφοδοτῇ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, ἄλλων δὲ ἀνεπαρκῆς διὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας, συμπληρουμένη δι' εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι κυρίως ὁ σῖτος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὁ

καφές καὶ ἡ ὄρυζα. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν πινάκων τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος προκύπτει, ὅτι εἰς μὲν τὴν ἐξαγωγὴν τὰ καθαρῶς γεωργικὰ προϊόντα κατέχουν ἀναλογία 65 $\frac{0}{0}$, ἐνῶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τὰ μὲν γεωργικὰ προϊόντα ἀναλογοῦν πρὸς 28 $\frac{0}{0}$, τὰ κατεργασμένα ἀπ' ἐναντίας εἶδη πρὸς 42 $\frac{0}{0}$.

Πρόδηλον ἐκ τούτων ὅλων, ὅτι κύριος πόρος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Γεωργία, ὡς ἐκτενέστερον ἀναπτύσσεται εἰς τὰ ἐπόμενα κεφάλαια.

Εἶδος καλλιέργειας

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπικρατεῖ ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία καὶ ἡ μικρὰ καλλιέργεια· εἰς τὴν Θεσσαλίαν μόνον παρατηρεῖται ἡ μεγάλη καλλιέργεια. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἰδιοκτῆται μεγάλων ἐκτάσεων (μέχρι 460,000 στρεμ.) ἐφαρμόσαντες τὰς μηχανάς, τὰ χημικὰ λιπάσματα καὶ τὰς προόδους καθόλου τῆς ἐφαρμογῆς τῆς χημείας καὶ μηχανουργίας εἰς τὴν γεωργίαν. Ἀραιότερον εὕρισκεται ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία εἰς Φθιώτιδα καὶ εἰς Εὐβοίαν. Ἀπ' ἐναντίας, εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους καθόλου ἐπικρατεῖ ἡ μικρὰ καλλιέργεια καὶ τὸ ἔδαφος ὑπέστη ἀληθῆ διαμελισμόν. Ὅλοι σχεδὸν ἀνεξαιρέτως οἱ γεωργοὶ εἶναι ἰδιοκτῆται μικρᾶς γωνίας γῆς. Μὲ τὴν μικρὰν ἰδιοκτησίαν δὲν δύναται νὰ προσαρμοσθῇ ἡ μεγάλη καλλιέργεια, διὰ τοῦτο ἡ γεωργία δὲν ἠκολούθησε τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον, τὴν παρατηρουμένην

ἀλλαχοῦ, ὅπου καὶ ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία κατ' ἀναλογίαν ἐπικρατεῖ καὶ οἱ γεωργοὶ ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενην μόρφωσιν ¹.

Εἰς τὴν Θασσαλίαν μόνον, ὅπου ὑπάρχει ἡ μεγάλη καλλιέργεια, ἤρχισαν νὰ χρησιμοποιῶνται αἱ μηχαναί· οὕτως ἤδη λειτουργοῦν περίπου 9,000 σιδηρᾶ εὐρωπαϊκὰ ἄροτρα πλησίον τῶν 15,000 κοινῶν τοῦ Ἑσίου καὶ μικρὸς ἀριθμὸς ἀτμοκινήτων μηχανῶν πρὸς ἄροσιν, καθὼς καὶ θεριστικῶν, ἀλωνιστικῶν καὶ χορτοκοπτικῶν μηχανῶν.

Διὰ τὴν καλλιέργειαν χρησιμοποιοῦνται τὰ ζῶα. Τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἵππων τίθεται ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀρότρου, ἐκ τοῦ ὅλικοῦ δὲ ἀριθμοῦ τῶν βοῶν τὰ ὀκτὼ δέκατα ἀναγράφονται εἰς τοὺς φορολογικοὺς πίνακας τῶν ἀροτριῶντων ζώων. Εἰς ἄλλας γεωργικὰς ἐπίσης χώρας ἡ κτηνοτροφία δὲν χρησιμοποιεῖται κατὰ τοιοῦτον τρόπον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον καὶ ἀνεξάρτητον πόρον. Παρ' ἡμῖν ὅμως, παρημελημένη ἄνευ μερίμνης πρὸς βελτίωσιν τῶν γειῶν, ἡ μεγάλη κτηνοτροφία (βόες, ἵπποι κ.τ.λ.) προσρίζεται κυρίως διὰ

¹ Τὰ ζητήματα ταῦτα ἀναπτύσσονται ἐκτενῶς εἰς τὸν «Γεωργόν» τοῦ κ. Ρ. Δημητριάδου (ἐκδόσεις τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων), τὰ δὲ ζητήματα τῆς καθόλου γεωργικῆς πολιτικῆς εἰς τὸν ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἐκδοθέντα λόγον, τὸν ὁποῖον ὁ κ. Ἀθ. Εὐταξίας, βουλευτὴς Λοκρίδας, ἀπήγγειλεν εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον τοῦ Ναυπλίου.

τὴν Γεωργίαν, ἡ δὲ μικρὰ (αἰγοπρόβατα) ἀτέχνως ἀναπτύσσεται καὶ ἐλλιπῶς ἐκμεταλλεύεται.

ΜΕΤΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΡΥΚΤΑ

Εἰς τῶν κυρίων κλάδων τοῦ Ἐθνικοῦ πλούτου διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὰ μέταλλα καὶ ὀρυκτά, τὰ ὅποια ἀποφέρουν ἐτήσιον εἰσόδημα περίπου 26 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Κυρίως μεταλλευτικὸς τόπος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἡ Λαυρεωτική, κατέχουσα 20,000 στρεμμάτων περίπου ἐπιφάνειαν.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν ἐλληνικῶν μεταλλείων εἶναι: ἀργυροῦχος μόλυβδος, ἔνθεις μόλυβδος, μαγγανιοῦχος σίδηρος, αἰματίτης σίδηρος, ψευδάργυρος καὶ σφαλερίτης· τὰ κυριώτερα δὲ μεταλλεῖα εἶναι τὰ τοῦ Λαυρείου, τὰ τοῦ λευκολίθου τῆς Εὐβοίας, τὰ τοῦ μαγγανιοῦχου σιδήρου τοῦ Γραμματικοῦ, τῆς Σίφνου, τῆς Σερίφου καὶ τῆς Μήλου.

Τὰ ἐφαρμοζόμενα συστήματα εἶναι τὸ σύστημα τῆς ἐξορύξεως διὰ στύλων ἢ μεσοκρινῶν (Pfeiferabbau), τὸ σύστημα προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας πρὸς ἐξόρυξιν δι' ὑπονόμων, καὶ τέλος σύστημα ἐξορύξεως δι' ἐστραμμένων βαθμίδων. Τὰ συστήματα ταῦτα ἀναπτύσσονται κατωτέρω εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος,

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

Ὅσα ἐξετάζονται εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἦτοι τὰ γεωργικὰ προϊόντα, ἡ κτηνοτροφία, τὰ μέταλλα καὶ

ὀρυκτά, καὶ ὅσα θὰ ἐξετασθοῦν εἰς τὸ δεύτερον, ἡ βιομηχανία, ἡ συγκοινωνία, ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀποτελοῦν τοὺς μεγάλους παράγοντας τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.

Περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων μέτρων εἴτε ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε ἐκ μέρους τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, πρὸς σκοπιμωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν πόρων τούτων δὲν θὰ γίνῃ ἐνταῦθα λόγος, διότι τοῦ πονήματος τούτου ὁ κύριος σκοπὸς εἶναι νὰ δώσῃ τὴν πιστὴν καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς καθόλου οἰκονομίας τῆς χώρας. Ἐν ἑλλείψει ἐνίοτε ἐπισήμων στατιστικῶν πινάκων, ἢ καὶ σειρᾶς πολυετοῦς καὶ αὐθεντικῆς τοιούτων, οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ δὲν παρουσιάζουν ἴσως πάντοτε ἀκρίβειαν μαθηματικὴν· ἀλλὰ καὶ ὅπου τοῦτο δὲν ἦτο κατορθωτόν, ἐλήφθη πᾶσα φροντίς ἵνα ἐκ πηγῶν ἰδιωτικῶν ἀξιοπίστων καὶ εἰδικῶν πληρωθῇ πᾶσα ἑλλειψις ἢ καὶ ἐξελεγχθῇ πᾶσα ἀνακρίβεια, ὥστε οἱ ἀριθμοὶ νὰ προσεγγίζουσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὡς συνετάχθη τὸ βιβλίον τοῦτο νομίζομεν ὅτι πληροῖ τὴν παντελῆ ἑλλειψιν Οἰκονομικῆς περὶ Ἑλλάδος Γεωγραφίας.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Τὰ Δάση.

Ὁ ἐλληνικὸς νόμος δίδει τὸν ἀκόλουθον ὅρισμόν τοῦ δάσους : « Πᾶν ἔδαφος μὲ σύνολον δένδρων ἢ καὶ θάμνων ἀκόμη, ἀραιῶς ἢ πυκνῶς κεκαλυμμένον, προσωρισμένον δὲ νὰ παράγῃ ξυλείαν καὶ πᾶν τὸ μετ' αὐτῆς συνδεόμενον, δηλ. οἰουδήποτε ἄλλου εἴδους δασικὰ προϊόντα, ὅποια εἶναι ῥητῖναι, βελανίδια, κηκίδες, δεψικαὶ οὐσίαι, ἄγριοι καρποί, φυτικαὶ χρωματιστικαὶ ὕλαι κ.τ.λ., δύναται νὰ ὀνομασθῇ δάσος ». Τοιαῦτα δάση ὑπάρχουν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Τὰ πυκνότερα ὅμως καὶ μεγαλύτερα δάση εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐπαρχίας Τρικκάλων, Καλαμπάκας, Καρδίτσης, Εὐρυτανίας, Βάλτου, Τριχωνίας, Μεσολογγίου καὶ Φθιώτιδος. Ἡ ἔκτασις τῶν δασῶν δημοσίων καὶ ιδιωτικῶν ὑπολογίζεται ὅτι ἀνέρχεται εἰς 8.000.000 στρέμματα. Ἀλλοτε τὰ δάση μας κατελάμβανον πολὺ

μεγαλυτέραν ἔκτασιν, περιωρίσθησαν ὅμως ἀπὸ τὰς πυρκαϊᾶς καὶ τὰς ἐκχερσώσεις, τὰς ὑποίας οἱ ὄρεινοὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως οἱ ποιμένες, ἐπέφεραν διὰ τὴν ἀποκτήσουν ἔδαφος κατὰλληλον διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ποιμνίων των.¹

Τὰ δένδρα τῶν δασῶν μας δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας. Τὴν πρώτην ἀποτελοῦν τὰ δένδρα τὰ ὑπάρχοντα εἰς μεγάλην ἀναλογίαν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐτησίᾳ πρόσσόδος συνίσταται εἰς ξυλείαν, — εἰς τὸ κυριώτερον δηλαδὴ δασικὸν προϊόν. Τὰ δένδρα ταῦτα εἶναι: ἐλάτη ἢ ἀπολλώνειος, πεύκη ἢ χαλῆπειος, δρῦς διαφόρων εἰδῶν, βαλανιδέα καὶ ὄξυά.

Ἡ δρῦς εἶναι δένδρον τῶν πλείστων ἑλληνικῶν δασῶν, ἰδίως ὅμως τῶν δασῶν τῶν Τρικκάλων καὶ τῆς Καλαμπάκας. Τὸ δένδρον τοῦτο παρέχει τὴν καλυτέραν οἰκοδομήσιμον ξυλείαν. Ἡ πεύκη καὶ ἡ ἐλάτη εἶναι ἐπίσης κοιναὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ δάση, ἀλλ' ἡ ξυλεία τῶν δένδρων τούτων εἶναι κατωτέρα. Ἡ βαλανιδέα, δένδρον πολύτιμον διὰ τὴν ξυλείαν καὶ τὸν καρπὸν, φύεται εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Ἀχαΐαν, μέρος τῆς Λακεδαιμόνος καὶ εἰς τὴν νῆσον Κέα. Ἡ ὄξυά ἀναφαίνεται εἰς ὕψος 1500 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εὐρίσκεται ἰδίως εἰς τὰ δάση τῶν Τρικκάλων. Ἡ ξυλεία της, ὑπὸ οἰκοδομικὴν

¹ Ἀπὸ τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας περισσότερον δασοφόροι εἶναι ἡ Ρωσία, ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία καὶ ἡ Αὐστρουγγαρία. Τὰ ἄλλα κράτη ἔχουν, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς των, πολὺ ἐλιγώτερα δάση.

ἔποψιν, δὲν εἴμπορεῖ νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν ξυλείαν τῆς δρυός, οὔτε καὶ τῆς πεύκης καὶ τῆς ἐλάτης, διὰ τὴν ἐπιπλοποιῖαν ὅμως εἶναι πολὺ κατ'ἀλλήλους, διότι μὲ αὐτὴν κατασκευάζονται τὰ κυρτὰ κομψὰ ἔπιπλα, ἀφοῦ ἐκτεθῇ εἰς ὑδάτινον ἀτμὸν μεγάλης θερμοκρασίας. Ἐκτὸς τούτου, διὰ τῆς βιομηχανικῆς χημείας ἐξευρέθη τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξάγουν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ὀξυᾶς οἰνόπνευμα.

Τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν δένδρων, ὅσα φύονται εἰς τὰ ἑλληνικὰ δάση, ἀποτελοῦν ἡ φαλύκη (φιλυριά), ὁ κόμαρος καὶ ὁ πρίνος. Τὰ δάση τῶν δένδρων τούτων εὐρίσκονται ἰδίως εἰς Ἀγυιάν, Ἡλείαν, Μεγαρίδα, Ξηροχῶρι, Καλαμπάκαν, Ἀλμυρὸν καὶ Ἀττικήν. Ἀπὸ τὰ δένδρα ταῦτα κατασκευάζονται κάρβουνα τῆς μαγειρικῆς χρήσεως καὶ καρρόξυλα.

Τὴν τρίτην κατηγορίαν ἀποτελοῦν τὰ ἀκόλουθα δένδρα, σπανιώτερα εἰς τὰ δάση μας: Πίτυς (κουκουναριά), μελία, καρυά, κληῖθρα, πελέα, σφένδαμνος, πλάτανος, λεύκη, κυπάρισσος καὶ ἄλλα τινά. Τὰ δένδρα αὐτὰ φύονται σποραδικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν παρουσιάζουν συνδένδρους ἐκτάσεις. Ἀπὸ ταῦτα παράγεται ἡ πολυτελὴς ξυλεῖα δι' ἔπιπλα.

Δασικὰ προϊόντα.—Πρῶτον καὶ κύριον προϊόν τῶν δασῶν εἶναι ἡ ξυλεῖα. Δευτερεύοντα προϊόντα τῶν ἑλληνικῶν δασῶν εἶναι τὰ βελανίδια, ἡ ῥητίνη, ὁ πευκοφλοιὸς καὶ τὰ κηκίδια, ἐκτὸς δὲ τούτων τὸ σχινόφυλλον καὶ τὸ σχινάλευρον (τὸ ἀπὸ τριμμένα σχινό-

φυλλα αποτελούμενον ἄλευρον, χρήσιμον εἰς τὴν βυρσοδεψίαν), καὶ διάφοροι καρποὶ δασικῶν δένδρων, ὅπως τὰ κάστανα, τὰ καρύδια, τὰ χαρούπια, ἢ καὶ ἄνθη, ὅπως τῆς φιλύρας. Καὶ ἄλλα προϊόντα κατατάσσονται εἰς τὰ δασικά, προερχόμενα ἐμμέσως ἀπὸ τὴν ξυλείαν τῶν δένδρων, ὅπως τὰ μαγειρικὰ κάρβουνα καὶ ἡ ἄσβεστος. Αὐτὰ ἐν συνόλῳ εἶναι τὰ προϊόντα τῶν ἐλληνικῶν δασῶν. Ἄλλ' ἢ ἐκμετάλλευσίς τῶν εὐρωπαϊκῶν δασῶν παρέχει περισσοτέρας πρώτας ὕλας καὶ δίδει βάσιν εἰς πολλὰς βιομηχανίας, μὲ τὰς ὑποίας τὰ πρότερον ἄχρηστα προϊόντα μετατρέπονται εἰς πολυτίμους ὕλας. Οὕτω παράγεται τανίνη ἀπὸ ξύλον δρυός, καὶ κυτταρίνη ἀπὸ ξύλον ἐλάτης, καὶ πότασσα καὶ οἰνόπνευμα ἀπὸ ξύλον ὄξυς, καὶ μαλλίον ἀπὸ τὰς βελόνας τῶν κωνοφόρων δένδρων, οὕτως ἐξάγονται πτητικὰ ἐλαία καὶ ἀπειρία ἄλλων προϊόντων παρασκευάζεται.

Ἡ ξυλεία τῶν δασῶν, τὸ κύριον δασικὸν προϊόν, διαιρεῖται εἰς οἰκοδομήσιμον, ναυπηγήσιμον καὶ καύσιμον. Ἐκ τῶν ἐλληνικῶν δασῶν κατὰ τοὺς ἐπισήμους πίνακας ὕλοτομεῖται κατ' ἔτος : 70,000 κυβικῶν μέτρων ξυλεία οἰκοδομήσιμος, 1,000 κυβικῶν μέτρων ξυλεία ναυπηγήσιμος καὶ 2,000 κυβικῶν μέτρων ξυλεία σκευῶν καὶ μηχανῶν, πλὴν τῆς χρησιμοποιουμένης ὡς καυσόξυλείας καὶ τῆς ὕλοτομουμένης διὰ τὰ κάρβουνα καὶ διὰ τὴν ἄσβεστον.

Τῶν βαλανιδίων ἡ ἐτησία παραγωγή ὑπολογίζεται εἰς 250,000 στατῆρας, ἀξίας περίπου τριῶν ἑκα-

τομμυρίων δραχμῶν. Τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς ἐξάγεται εἰς Αὐστρίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν. Τὸ εἰσόδημα ἐκ τούτων τοῦ δημοσίου ἀνέρχεται εἰς 300,000 δραχμ.

Ἡ ῥητίνη ἐξάγεται ἐκ τῆς χαλεπείου πεύκης διὰ τῆς αὐστριακῆς καλουμένης μεθόδου, ἥτοι διὰ μικρῶν λακκίσκων σχηματιζομένων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου, ὅπου καταστᾶζει ἡ ρητίνη. Ἡδὴ ὅμως ἡ μέθοδος αὕτη, βλαβερὰ διὰ τὰ δένδρα, πρόκειται νὰ τροποποιηθῇ. Ἡ ρητίνη χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν οἶνοποιάν. Ἐκ τῆς ρητίνης τὸ εἰσόδημα τοῦ δημοσίου ἀνέρχεται εἰς 260,000 δραχμάς.

Εὐλάνθρακες, παρασκευαζόμενοι ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐντὸς σωρῶν καὶ καταναλισκόμενοι ὡς μαγειρικοὶ ἄνθρακες, παράγονται ἔτησίως 15 ἕως 20 ἑκατομμύρια ὀκάδων ἐκ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν ἰδιοκτῆτων δασῶν, ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἀγυῖας, Βόλου, Καλαμπάκας, Ξηροχωρίου, Ἀλμυροῦ, Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος. Τὸ εἰσόδημα τοῦ δημοσίου εἶναι 250 ἕως 300 χιλιάδες δραχμαί.

Ἀσβεστός παράγεται ἔτησίως εἰς ποσότητα 600 ἕως 800 χιλιάδων στατήρων, ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας Γόρτυνος, Ἀττικῆς, Βόλου, Τριφυλίας, Λακεδαιμόνος κ.τ.λ. Τὸ εἰσόδημα τοῦ δημοσίου κυμαίνεται μεταξὺ 100 ἕως 150 χιλιάδων δραχμῶν. Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν δευτερευόντων δασικῶν προϊόντων, τὰ ὅποια ἀπηριθμήσαμεν καὶ εἰς τὰ ὅποια καταλέγονται προσέτι τὰ κηκίδια, ὁ πευκοφλοιός, τὸ σχινόφυλλον καὶ σχινάλευρον, ἐκ τῶν ὀπίστων ἐξάγονται δεψικά καὶ

βαφικαὶ οὐσίαι, προσέτι ἀπὸ τὰ κάστανα, ἀπὸ τὸ ἐνοίκιον τῶν ὑδροπριόνων, εὕρισκομένων ἰδίως εἰς τὰ δάση Φθιώτιδος καὶ Τρικκάλων, τὸ εἰσόδημα τοῦ δημοσίου ἀνέρχεται περίπου εἰς 600,000 δραχμάς. Τὸ ὕλικόν τέλος εἰσόδημα τοῦ κράτους ἐκ τῶν δασῶν ἀνέρχεται περίπου εἰς 1,500,000 δραχμάς.

Καθ' ὕπολογισμὸν προσεγγίσεως ἡ κατ' ἔτος ὕλοτομούμενη ξυλεία (εἴτε ὡς ξυλεία κατειργασμένη διὰ τὸ ἐμπόριον, εἴτε ὡς καυσοξυλεία, εἴτε χρησιμοποιουμένη διὰ τὴν κατασκευὴν ξυλανθράκων, ἀσβέστου, ὑπορθωμάτων ἀμπέλων, καὶ ἡ λαθραίως τέλος ὕλοτομούμενη) προσεγγίζει τὰ 1,400,000 κυβικὰ μέτρα.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν διεδόθη βραδέως. Πρῶτον ὕλοτομήθησαν τὰ παράλια δάση τῆς Πυλίας καὶ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ὕστερον τὰ ἐνδότερον εὕρισκόμενα. Ἡ ξυλεία τούτων ἤρχισε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μεταφέρεται διὰ τῶν ποταμῶν Ἀλφειοῦ, Σπερχειοῦ, Πηνειοῦ καὶ Ἀχελώου, ἀφ' ὅτου ἰδίως ὕλοτόμοι Μακεδόνες καὶ Βούλγαροι, ἐξησκημένοι εἰς τὴν μεγάλην ὕλοτομίαν, ἦλθαν καὶ εἰργάσθησαν εἰς τὰ ἐλληνικὰ δάση. Ἡ ὕλοτομία ἔλαβε μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σταφιδοκιβωτίων καὶ τῶν σιδηροδρομικῶν στρωτήρων.

Ὁλόκληρον τὸ ὕλοτομούμενον ποσὸν ἑτησίως μόλις ἀνέρχεται εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ καταναλισκομένου εἰς τὴν χώραν διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγή ξυλείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, διὰ τὴν προμήθειαν τῆς ὑπολας δαπανῶν-

ται ἑτησίως 7 περίπου ἑκατομμύρια φράγκα χρυσᾶ.

Ἡ ἐκμετάλλευσις δὲν ἐπεξετάθη εἰσέτι καὶ ἐπὶ τῶν δασῶν ἐκείνων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεταφορὰ τῆς ὑλοτομουμένης ξυλείας θὰ ἀπέβαινε δαπανηρά, ἐλλείψει ποταμίων ρευμάτων. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν εἰσέτι ἀνεκμετάλλευστα δάση, εἰς Θεσσαλίαν ἰδίως. Καὶ ἡ ὑλοτομία ὅμως καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τῆς ξυλείας γίνεται ἀτελῶς διὰ τῶν ὑδροπριόνων τῶν δασῶν· διὰ τοῦτο ἐξακολουθεῖ ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγή ξυλείας παντὸς εἴδους. Τὸ ἥμισυ τῆς οἰκοδομησίου ξυλείας καὶ σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν ναυπηγήσιμον προμηθεύεται ἡ Ἑλλὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίως ἐξ Αὐστρίας, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ Τουρκίας καὶ κατὰ μικροτέραν ποσότητα ἐκ Ρουμανίας. Ἡ ἐγχωρία κατ' ἔτος κατὰνάλωσις οἰκοδομησίου ξυλείας ἀνέρχεται εἰς 140 ἕως 160 χιλιάδας κυβικὰ μέτρα. Ἐκ τούτων 70 ἕως 80 χιλιάδες εἰσάγονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς κατὰ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν διὰ τὸ ἔτος 1898, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν μόνον τῆς ἀκκατεργαστοῦ οἰκοδομικῆς ξυλείας :

Αὐστρία.....	51,149	κυβικὰ μέτρα	ἀξίας	3,426,983
Ρουμανία...	4,629	»	»	310,143
Ἰταλία.....	3,093	»	»	207,231
Ρωσσία.....	2,294	»	»	153,698
Τουρκία.....	1,005	»	»	67,335
Γαλλία.....	494	»	»	33,098
Ἀμερικὴ.....	5	»	»	335
Ἀγγλία.....	2	»	»	134
	62,671			4,198,957

2

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1898 εἰσαγωγή καθόλου οἰκοδομικῆς ξυλείας, ἥτοι ἀκατεργάστου οἰκοδομικῆς ξυλείας τραβῶν καὶ μαδερίων ἐξ ἐλάτης, στρογγύλης, εἰς κορμούς ἐξ ἐλάτης, πεύκης καὶ δρυὸς ἀνέρχεται εἰς 77,706 κυβικὰ μέτρα, ἀξίας, 5,250,295 φράγκων χρυσῶν.

Ἡ ναυπηγήσιμος ξυλεία σχεδὸν ὁλόκληρος εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860 μέχρι τοῦ ἔτους 1875 ἡ ἀξία τῆς εἰσυχθείσης ναυπηγήσιμου ξυλείας ἐποίκιλλε μεταξὺ 300 ἕως 500 χιλιάδων δραχμῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1898 εἰσήχθη :

ξύλινα ναυπηγήσιμα	}		Κυβ. μέτρ.	φρ. χρ.
		ἐλάτης καὶ πεύκης ἐν γένει.....	4,805	321,935
		» » » τράβαι καὶ μαδερία	3,593	240,731
		» » » στρογγύλη εἰς κορμ.	5,984	400,000
		ἐκ δρυὸς.....	3	241
			14,385	962,907

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν ὑλοτομήθησαν 636 μόνον κυβικὰ μέτρα ναυπηγήσιμου ξυλείας.

Τὰ μέτρα τῆς προστασίας τῶν δασῶν καὶ τῆς ἀναδασώσεως, τὰ ὅποια ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἡ Κυβέρνησις, ἡ πρωτοβουλία πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δασικῆς βλαστήσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέλαθεν ἡ Α. Β. Υ. ἡ πριγκίπισσα Σοφία, γεννοῦν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀνακτήσῃ μὲ τὸν καιρὸν ἡ Ἑλλὰς τὸν δασικὸν πλοῦτόν της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Δημητριακοὶ καρποί.

Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐπεξετάθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅχι ὅμως ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, οὐδὲ μετὰ τὴν σταφιδικὴν κρίσιν, ὅποτε οἱ γεωργοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐλάμβαναν πανταχόθεν συμβουλὰς νὰ ἐγκταλείψουν τὴν σταφίδα καὶ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου. Κατὰ τὸ 1885 ἡ γενικὴ παραγωγή ὑπελογίζετο εἰς δέκα ἑπτὰ ἑκατομύρια κοιλὰ, ἐνῶ ἤδη κυμαίνεται περὶ τὰ εἴκοσι. Κατὰ τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος, ὕστερον κατὰ σειράν ἡ κριθή, ὁ ἄραβόσιτος, ὁ σμιγός, ἡ βρόμη καὶ ἡ σίκαλις.

Ὁ σῖτος. — Ὁ σῖτος εἶναι ὁ πολυτιμότερος τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Ἡ καλλιέργειά του εἶναι γενικευμένη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου παράγονται ποικίλαι ποιότητες. Παράγεται ἰδίως εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἀργολίδα, τὴν Φθιώτιδα, τὴν Εὐβοίαν, τὴν Ἀρκადίαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας κατὰ μικροτέρας ποσότητας.

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν αἱ κυριώτεραι ποικιλίαι τῶν ἐν σκληρῶν σίτων εἶναι τὸ «ντεβὲ-ντισί» (δόντια τῆς καμήλας), κατάλληλος διὰ σμιγδάλι, καὶ τὸ

«ἀρναούτ», παραλλαγή τοῦ «μαυραγανίου» τῆς Πελοποννήσου. Τῶν δὲ μαλακῶν τὸ «ῥαψάνι». Εἰς τὸν κάμπον τῶν Τρικκάλων καλλιεργεῖται ἡ ποικιλία «ῥαψάνι» καὶ «ἀρναούτι», εἰς δὲ τὴν πεδιάδα Φαρσάλων—Λαρίσης τὸ «αντεβέ-ντισί».

Εἰς τὴν Πελοπόννησον αἱ κύριαι ποικιλίαι εἶναι : «ζουγλίτσα» μαλακὸς σῖτος, καλλιεργούμενος εἰς τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου, ἀντέχων εἰς τοὺς πάγους, «μαυραγάνι» σῖτος σκληρός, ἀντέχων εἰς τὴν ξηρασίαν καὶ τὸν λίβαν, εὐδοκιμῶν εἰς ἐδάφη μετρίως γόνιμα, καὶ ὠριμάζων πρωίμως· «ἀσπροσῖτι», σῖτος μαλακὸς τῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου, ἀντέχων ἱκανῶς εἰς τὴν σκωρίασιν, ἀλλ' ὅχι πολὺ εἰς τὴν ξηρασίαν· «διμηνῖτις» μαλακὸς σῖτος, σπειρούμενος τὴν ἀνοιξιν ἀντὶ τὸ φθινόπωρον. Ἀντέχει σχετικῶς εἰς τὴν ὑγρασίαν τοῦ χειμῶνος καὶ τὰς πλημμύρας, εἶναι δὲ ἀρίστη ποιότητος παραβαλλομένη μὲ τὸ Τουζέλ τῆς Γαλλίας· «βλαχοσῖτι» παρεμφερές μὲ τὸν σῖτον *Quatre* τῆς Ἰταλίας· «τζουγκριάς» ὁμοιάζων πρὸς τὸ «βλαχοσῖτι» καὶ ἐπικρατῶν εἰς τὰς ἀγόνους πλευράς τῶν ὁρέων· τέλος ἡ «πλατίνια» σῖτος μαλακὸς χονδρὸς κακῆς ποιότητος, ἀφθονος εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ σῖτος σπείρεται τὸ φθινόπωρον καὶ εἰς πολὺ ὀλίγα μέρη τὴν ἀνοιξιν, ὅτε λέγεται χαρακτηριστικῶς «διμηνι». Ἡ μέση γεωργικὴ ἀπόδοσις τοῦ σίτου εἶνε $1 : 5 \frac{1}{2}$. Ἐν τούτοις εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Τρικκάλων ἡ ἀπόδοσις αὕτη ἀναλογεῖ $1 : 7$ περίπου.

Τὸ ποσὸν τῆς ὀλικῆς ἐγγωρίας παραγωγῆς ὑπολο-

γίζετχι ἐτησίως εἰς 12 ἑκατομμύρια κοιλά.¹ Ἡ κατὰ στρέμμα ἀπόδοσις ἀναλογεῖ πρὸς 78 ὀκάδας, ἡ κατε-
χομένη δὲ ἑκτασις ὑπὸ τῆς καλλιιεργείας τοῦ σίτου
εἰς 3,385,000 στρέμματα. Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐπαρ-
κεῖ εἰς τὴν ἐγγχωρίαν κατανάλωσιν καὶ εἰσάγεται
κατ' ἔτος ποσότης 6 περίπου ἑκατομμυρίων κοιλῶν,
ἥτοι 130 ἑκατομμυρίων ὀκάδων. Κατὰ τὸ ἔτος
1900 εἰσέχθησαν 131,510,893 ὀκάδες σίτου, ἀξίας
31,720,000 δραχμῶν. Τὸ ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου 95,
012,105 ὀκάδες ἀξίας 23, 753, 026 δραχμῶν εἰσέ-
χθησαν διὰ τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Ἐκ τῆς ὅλης πο-
σότητος τοῦ εἰσαγομένου σίτου, πλεόν τῶν τεσσάρων
πέμπτων εἰσάγονται ἐκ Ῥωσσίας, μικρότεραι δὲ ποσό-
τητες ἐκ Τουρκίας καὶ Ῥουμανίας.

Προστιθεμένη ἡ ποσότης τῆς ἐγγχωρίας παραγωγῆς
πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ εἰσαγομένου σίτου ἀποτελεῖ 18
ἑκατομμύρια κοιλά, εἰς τὰ ὅποια ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ
ἡ ἐγγχωρία κατανάλωσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς ἐτησίαν
κατ' ἄτομον κατανάλωσιν 7 κοιλῶν. Ὑπάρχουν οἱ
ἰσχυριζόμενοι ὅτι εἶναι μεγαλυτέρα ἢ κατ' ἄτομον
κατανάλωσις καὶ συνεπῶς μεγαλυτέρα ἡ ἐγγχωρία
παραγωγῆς.

Ἡ κριθή.— Ἡ κριθὴ ἀναμειγνυομένη μὲ σίτον ἐξα-

1 Ἐπίσημος καὶ ἀκριθὲς στατιστικὸς πίναξ τῆς αἰτοπαραγω-
γῆς δὲν ὑπάρχει. Τὸ ποσὸν ὅμως τοῦτο τῆς παραγωγῆς παραδέ-
χεται καὶ τὸ Γεωργικὸν τμήμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερι-
κῶν καὶ τὸ Στατιστικὸν γραφεῖον τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομι-
κῶν, ἐπὶ διαφόρων ἀμφότερα βασιζόμενα ὑπολογισμῶν.

κολουθεῖ ἀκόμῃ εἰς τινὰ μέρη νὰ ἀπατελῇ τὸν ἄρτον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Ἡ κριθὴ ὅμως χρησιμοποιεῖται κυρίως ὡς φορβὴ τῶν ζώων. Ἡ ζώνη τῆς καλλιιεργείας τῆς κριθῆς περιλαμβάνεται εἰς τὰ μεσημβρινώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅπου παράγεται ἡ καλὴ κριθή. Σπείρεται τὸ φθινόπωρον καὶ εἰς τινὰ μέρη τὴν ἀνοιξιν.

Ἡ κριθὴ ἀντέχει εἰς τὴν ζέστην, ἀφομοιοῖ ταχύτερον καὶ διὰ τοῦτο ζῇ καὶ εἰς τὰ πτωχότερα ἐδάφη.

Ἡ ὀλικὴ παραγωγὴ τῆς κριθῆς ἀνέρχεται εἰς 3 ἑκατομμύρια κοιλὰ. Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ γίνεται μικρὰ εἰσαγωγὴ κριθῆς «πεφυγμένης», ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν τῆς ζυθοποιίας.

Ἡ βρόμη.—Περὶ τῆς βρόμης ἐπικρατεῖ καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἰδέα ὅτι εἶναι ὀρσοιστικὴ μᾶλλον ἢ θρεπτικὴ τροφή διὰ τὰ ζῶα. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλγερίας ὑπὸ τῶν Γάλλων τὰ ζῶα τὰ τρεφόμενα μὲ βρόμην δὲν ἤμπόρεσαν νὰ ἀνθεξουν. Διάσημος ὅμως Γάλλος γεωπόνος ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι θρεπτικὴ καὶ θερμοπαρκαγωγός, ἡ δύναμις δὲ αὐτῆς προέρχεται ἐξ οὐσίας, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσαν «ἀθενίνην».

Εἰς τὴν Ἑλλάδα γίνεται μικρὰ χρῆσις τῆς βρόμης ὡς φορβῆς, διότι πρὸς τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἡ κριθή διὰ τοῦτο καὶ ἡ παραγωγὴ εἶναι μικρὰ καὶ μόλις ὑπερβαίνει τὰς 500,000 κοιλῶν.

Σιτικαίς.—Ἡ κάλλιέργεια τῆς σιτικαίως (βρίζης)

δὲν εἶνε διαδεδομένη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἰς ἄλλας χώρας. Γίνεται πολὺ μικρὰ χρῆσις αὐτῆς ὡς τροφῆς, καλλιεργεῖται ὅμως καὶ διὰ τὸ ἄχυρον, ὡς χρήσιμον εἰς τὴν βιομηχανίαν. Οὕτως εἰς τὸ Θεσσαλικὸν χωρίον Ἀλῆ-Φακλάρ καλλιεργεῖται βρίζα διὰ τὸ ἄχυρον αὐτῆς, χρησιμοποιοῦμενον εἰς τὸ χαρτοποιεῖον τοῦ Φαλήρου. Ἡ ἐτησίᾳ παραγωγή δὲν ὑπερβαίνει τὰ 150.000 κοιλὰ.

Σμιγός.—Τὸ μίγμα σίτου καὶ κριθῆς ἢ βρίζης ἀποτελεῖ τὸν σμιγόν. Ἐτησίως παράγονται 1,500,000 κοιλὰ. Ἡ καλλιέργεια τούτου περιορίζεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας ὅπου ἦτο πολὺ διαδεδομένη ἄλλοτε, ὑποχωροῦσα εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

Ἀραβόσιτος.—Ὁ ἀραβόσιτος καλλιεργεῖται ἰδίως εἰς Τρίκκαλα, Καρδίτσαν, Φθιώτιδα καὶ τὰ ὄροπέδια τῆς Πελοποννήσου. Ὁ ἀραβόσιτος ἀπαιτεῖ γόνιμον ἔδαφος καὶ ὑγρασίαν. Ἀποτελεῖ εἰς τινὰ μέρη τὴν κυριωτέραν τροφήν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ σπορὰ κατὰ στρέμμα καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς κοιλὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸ ἔτος 1899 εἶχε τὰς ἀκοιλούθους ἀναλογίας, κατὰ τοὺς στατιστικοὺς πίνακας τοῦ ἐμπορικοῦ Συλλόγου Βόλου: Τοῦ μὲν κοινοῦ καλαμβοκίου ἡ σπορὰ ἀνῆλθεν εἰς 148,419 κοιλὰ, καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς 999,331. Τοῦ δὲ ἄσπρου καλαμβοκίου ἡ σπορὰ εἰς 17,054 καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς 110,350 κοιλὰ. Ἡ ὅλη κῆ ἐτησίᾳ παραγωγή ἀνέρχεται εἰς 4,000,000 κοιλὰ.

Ἡ ὄρυζα παράγεται εἰς μικρὰν ποσότητα εἰς τὸν νομὸν Τρικκάλων. Πατρὶς τῆς ὀρύζης εἶναι ἡ Ἀσία, ὅπου ὑπάρχουν τελματώδη ἐδάφη καὶ μεγάλοι καύσωνες. Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ὄρυζαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίως ἐξ Ἰταλίας, Ὁλλανδίας, Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας κατὰ ποσότητα ἐξ ἑκατομμυρίων ἀκάδων περίπου, ἀξίας 2,500,000 φράγκων χρυσῶν.

*Ὁ ὀσπριώδης.

Εἰς τὰ ὀσπριώδη κατὰτάσσονται τὰ κουκίς, τὰ φασόλια, τὰ πιζέλια, τὰ ρεβίθια, αἱ φακᾶι, ὁ ὄροβος κ.τ.λ. Ἡ καλλιέργειά των εἶναι διαδεδομένη, ἀλλ' ἡδύνατο νὰ εἶναι πολὺ εὐρυτέρη, νὰ εἶναι δὲ καὶ τὰ κέρδη πολὺ μεγαλύτερα ἐκ τῶν ὀσπριωδῶν, τὰ ὅποια εὐρίσκουν εὐνοϊκοὺς ὅρους εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἡ σπορὰ ὀσπρίων κατὰ στρέμμα καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς κοιλὰ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κουκίς	σπορά.....	3,751
	ἀπόδοσις.....	28,882
Ρεβίθια	σπορά.....	13,492
	ἀπόδοσις.....	47,187
Φασόλια	σπορά.....	24,951
	ἀπόδοσις.....	59,772
Φακᾶι	σπορά.....	274
	ἀπόδοσις.....	5,891

Ὁ ὄροβος, χρήσιμος ὡς φορβή, παράγεται κατὰ ποσότητα 60,000 κοιλῶν.

Εἰς δώδεκα περίπου ἑκατομμύρια ἀκάδας ὑπολογίζεται τὸ ποσὸν τῆς ἐγγωρίας παραγωγῆς τῶν ὑσπριωδῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ γίνεται εἰσαγωγή τριῶν περίπου ἑκατομμυρίων ἀκάδων ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἀπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Ῥωσσίαν.

Εἰς τὰ φυτὰ μὲ θρεπτικὰς οἷζας κατὰτάσσονται αἱ πατάται, τὰ κοκκινογούλια, τὰ δαυκία (καρόττα) κ.τ.λ.

Ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου ἠϋξήσεν ἀφ' οὗτου διὰ τὸν φόβον τῆς φυλλοξήρας ἀπηγορεύθη ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καθόλου εἰσαγωγή. Ἐκτὸς τοῦ ἀργιλλώδους πυκνοῦ ἐδάφους πᾶν ἄλλο ἐδάφος εἶναι κατὰλληλον διὰ τὴν πατάταν. Διὰ τοῦτο ἡ καλλιέργεια εἶναι γενικευμένη καὶ ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ εἰς μικρὰν ἐξαγωγήν, ἡ ὁποία γίνεται ἰδίως εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ Αὐστρίαν. Ἡ ἐτησία παραγωγή ὑπολογίζεται ὅτι ἀνέρχεται περίπου εἰς 6—7 ἑκατομμύρια ἀκάδας. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν μόνον κατὰ τὸ 1899 παρήχθησαν 1,429,300 ἀκάδες. Εἰς τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης γίνεται καὶ βιομηχανικὴ χρῆσις τῆς πατάτας πρὸς ἐξαγωγήν οἶνοπνεύματος.

Κοκκινογουλίων ὑπάρχουν δύο εἶδη τὰ ἀγροτικά καὶ τὰ ζακχαρώδη. Εἰς τὴν Ἑλλάδα καλλιεργεῖται τὸ πρῶτον εἶδος, ἀφοῦ βιομηχανία ζακχαροποιίας, εἰς τὴν ὁποίαν χρησιμεύει τὸ δεύτερον εἶδος, δὲν ἔλκεν

ἀκόμη ἀξίαν λόγου ἀνάπτυξιν, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ περὶ βιομηχανίας βιβλίον, ὅπου γίνεται λόγος περὶ ζακχαροποιίας.

Ἀφθονος σχετικῶς ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ παραγωγὴ τῶν πρώτων καθόλου λαχανικῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Θαμνώδεις καλλιέργειαι.

Ἡ ἀμπέλος—καὶ κυρίως ἡ σταφυδάμπελος ἡ παράγουσα τὴν κορινθιακὴν σταφίδα—ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν καλλιέργειαν καὶ παρέχει τὸ σπουδαιότερον εἶδος εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος.

Συνδυασμὸς κλίματος καὶ ἐδάφους παρήγαγε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀμπέλου, τὸ ὅποτον εἶναι ὅλως ἰδιάζουσα διαφορὰ τοῦ μεγάλου γένους τῆς κοινῶς οἰνοφόρου ἀμπέλου, ἐκ τῆς ὁποίας κατὰγεται καὶ μετὰ τῆς ὁποίας ἔχει κοινούς τοὺς βοτανικοὺς χαρακτῆρας.

Καίτοι δὲν ὑπάρχουν ἀκριβεῖς ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς ἐποχῆς, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τῆς κατὰ πρῶτον ἐμφάνισεως καὶ καλλιιεργείας τοῦ φυτοῦ τούτου, ἐκ παραδόσεως ὅμως καὶ ἐκ τῆς προσωνομίας τοῦ φυτοῦ συμπεραίνεται ὅτι ἡ Κόρινθος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αὐτοῦ πατρίς καὶ ἀφετηρία τῆς καλλιιεργείας καὶ διαδόσεώς του.

Ἡ γένεσις καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν αἰώνων. Ἡ ἀμπε-

λος, τὸ ἀρχαιοτάτον τοῦτο φυτὸν, θεωρεῖται βέβαιον ὅτι εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίας, τῆς κοιτίδος πάσης πολυτίμου βλάστησεως ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐκ τῆς Ἑλλάδος δὲ μετεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ἡ μεταφορὰ καὶ μεταφύτευσις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, αἱ κλιματικαὶ καὶ ἐδαφικαὶ ἐπιδράσεις ἐπέφερον πληθὺν διαφορῶν. Μία τῶν ἀπείρων τούτων μεταφορῶν εἶναι καὶ τῆς σταφιδαμπέλου, ἡ ὁποία εἶναι ὅλως γηγενὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, οὐδαμῶς ἀλλοχοῦ εὐδοκίμουσιν μέχρι τοῦδε καὶ ἀναπτυσσομένη.

Σταφίδων ὑπάρχουν δύο εἴδη, ἡ Σουλτανίνα λευκὴ καὶ ἡ Κορινθιακὴ μαύρη, ἡ καὶ σπουδαιοτέρα. Σουλτανίνα καλλιεργεῖται ἰδίως εἰς Κορινθίαν καὶ εἰς τὸ Ἀργολικὸν πεδίων. Ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι καλλιεργοῦν τὴν κοινὴν σταφίδα.

Ἡ σταφίς. Πρὸ τῆς Ἐπικραστάσεως τοῦ 1821 ἡ σταφιδαμπέλος ἐκκαλλιεργεῖτο λίαν περιορισμένως εἰς μόνας τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν, Αἰγιαλείας καὶ Κορινθίας. Ἡ ἐτησίαν παραγωγὴ μόλις ἀνῆρχετο εἰς 9 ἕως 10 ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. Μετὰ τὴν ἀποκκτάστασιν τοῦ Βασιλείου ἡ γεωργία ἤρχισεν ἀμέσως ἀναλαμβάνουσιν, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς σταφιδαμπέλου, ἥτις ἀναπτυσσομένη βαθμιδῶν ἐπέεταθῆ καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, ἰδίως τῆς Πελοποννήσου, οὕτω δὲ κατὰ τὸ 1848 ἡ ἐσοδεία ἀνῆλθεν εἰς 33 ἑκατομμύρια.

Ἡ ἐσοδεία ἠϋξανε μέχρι τοῦ ἔτους 1851, ὅτε

ἀνῆλθεν εἰς 55,221,000 ἐνετικᾶς λίτρας εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ εἰς 31,068,000 εἰς τὴν Ἑπτανήσον, ἥτοι ἐν ὅλῳ εἰς 86,289,000. Τὸ ἐπόμενον ἔτος, 1852, ἀνεφάνη ἡ νόσος ἡ ἐπικληθεῖσα τὸ ὠίδιον τῆς ἀμπέλου, ἡ ὁποία ἐπέφερε μεγίστας ζημίας περιορίσασα τὴν ὀλικὴν παραγωγὴν εἰς 27,902,000 ἐνετικᾶς λίτρας. Τὸ ἔτος 1853 ἡ ἀσθένεια περιώρισε τὴν ἐσοδεῖαν εἰς 14,271,000. Τὸ ἔτος 1856 ἡ παραγωγὴ ἀνέλαβε, γενικευθείσης τῆς θειώσεως, καὶ ἀνῆλθεν εἰς 40 ὡς ἔγγιστα ἑκατομμύρια εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς 17 ἑκατομμύρια εἰς τὴν Ἑπτανήσον. Ἡ παραγωγὴ ἤρχισεν ἔκτοτε αὐξάνουσα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, πρὸς τὸς διακυμάνσεών τινων προσερχομένων ἐκ φυσιολογικῶν αἰτίων ἢ ἀτμοσφαιρικῶν περιπετειῶν. Τὸ μέτρον τῆς αὐξήσεως παρέχει ὁ κατωτέρω πίναξ:

Ἔτος	Ἑσοδεῖαι εἰς λίτρας	Ἔτος	Ἑσοδεῖαι εἰς λίτρας
παραγωγῆς	ἐνετικᾶς	παραγωγῆς	ἐνετικᾶς
1830	19,000,000 ¹	1860	110,228,000
1845	39,000,000	1861	91,077,000
1848	64,690,000	1862	105,646,000
1851	86,289,000	1863	120,990,000
1852	27,902,000	1864	107,779,000
1853	14,271,000	1865	111,400,000
1854	13,955,000	1866	116,400,000
1855	17,840,000	1867	140,000,000
1856	56,711,000	1868	117,766,000
1857	48,140,000	1869	110,182,000
1858	70,195,000	1870	114,700,000
1859	72,320,000	1871	173,163,000

¹ Περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐσοδεῖα τῆς Ἑπτανήσου.

Ἔτος παραγωγῆς	Ἔσοδα εἰς λίτρας ἐνετικάς	Ἔτος παραγωγῆς	Ἔσοδα εἰς λίτρας ἐνετικάς
1872	152,300,000	1888	281,361,699
1873	155,260,000	1889	291,130,671
1874	163,291,000	1890	269,304,769
1875	154,070,000	1891	282,682,566
1876	184,810,050	1892	254,486,075
1877	172,240,000	1893	295,375,574
1878	217,500,000	1894	322,124,000
1881	228,958,951 1)	1895	310,059,741
1882	203,468,092	1896	338,278,968
1883	221,756,834	1897	222,067,503
1884	248,124,484	1898	247,788,112
1885	217,517,935	1899	253,383,549
1886	276,772,163	1900	150,256,24 2)
1887	236,079,679		

Ὁ ὑπὸ τοῦ τμήματος τῶν ἀμέσων φόρων τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν συνταχθεὶς πίναξ τοῦ ἐξαχθέν-

1) Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου οἱ ἀριθμοὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν πινάκων τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος.

2) Προφανῶς τοῦ ἔτους τούτου τὴν ἐσοδαὶαν δὲν ἀντιπροσωπεύει ὁ ἀριθμὸς ὁ περιστάνων τὴν ἐξαγωγὴν, ὅπως ἄλλως τε οὐτε τῶν προηγουμένων ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1881, οἱ ἀριθμοὶ, οἱ ὁποῖοι μόνον ὡς βάσεις πρὸς εὕρεσιν τοῦ μέσου ὅρου τῆς ἐτησίας παραγωγῆς δύνανται ληφθῶν ὑπ' ὄψιν, ἀφοῦ ὡς γνωστὸν τὸ πλεῖστον, σχεδὸν ὁλόκληρον, τὸ ποσὸν τῆς ἐσοδαίας κατὰ τὰ ἔτη πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς παρακρατήσεως ἐβλήγιστο εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Δὲν ἀντιπροσωπεύει δὲ τοῦ ἔτους 1900 τὴν ἐσοδαὶαν ὁ παρατιθέμενος ἀριθμὸς, ἀφ' ἑνὸς διότι κατὰ τοὺς πρώτους ἑπτὰ μῆνας τοῦ ἔτους τούτου ἐβλήθη σταφιδόκαρπος τῆς προηγουμένης ἐσοδαίας, ἀφ' ἑτέρου διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐβλήθη τὴν σχεδόν, ἑνεκα τῆς μεγάλης ὑπερτιμῆσεως τοῦ προϊόντος, πωληθέντος ἅνω τῶν 1000 δραχμῶν τὸ χιλιόλιτρον, ἢ παρακαταθήκη τοῦ προηγουμένου ἔτους.

τος σταφιδοκάρπου ἀπὸ 5 Αὐγούστου 1900 ἕως τέλους Ἰουλίου 1901 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐσοδεῖαν τοῦ ἔτους 1900 καὶ περιέχει μόνον ἐπὶ πλέον τὴν ἐξαντληθεῖσαν παρκαταθήκην τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐξ 25 περίπου ἑκατομμυρίων. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην κατάστασιν τὸ σύνολον τοῦ ἐξελθόντος σταφιδοκάρπου κατὰ τὸ ἄνω χρονικὸν διάστημα ἀνέρχεται εἰς 103,253,253 λίτρους ἑνετικὰς.

Αἱ ἐπαρχίαι, ἐκ τῶν ὁποίων παρήχθη ὁ σταφιδόκαρπος οὗτος, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τοῦ παραχθέντος ποσοῦ:

Ἡλείας.....	21,436,976
Κορινθίας.....	19,539,574
Αἰγιαλείας καὶ Καλαβρύτων.	14,815,126
Καλαμῶν.....	12,060,266
Τριφυλίας.....	10,072,068
Μεσσήνης.....	7,796,849
Πυλίας.....	7,084,611
Πατρῶν.....	4,200,723
Ζακύνθου.....	1,940,185
Ναυπλίας καὶ Ἀργούς....	1,838,530
Κεφαλληνίας.....	674,076

Ἀκολουθοῦν αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι μὲ μικρότερα ποσά. Διὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1900) πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπηκολούθησαν μεγάλαι ζημίαι ἐκ τοῦ περνοσπόρου, αἱ ὁποῖαι ἄλλων ἐπαρχιῶν κατέστρεψαν τὴν παραγωγὴν, ἄλλων δὲ οὐδαμῶς σχεδὸν τὴν ἐπηρεάσαν.

Λιμένες ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήχθη τὸ ἄνω ποσὸν τῶν 103,612,720 λιτρῶν, εἶναι ὁ λιμὴν Πατρῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήχθησαν 70,411,579 λίτροι ἑνετικαί, ὁ

λιμὴν Αἰγίου 20,166,070, Καττακώλου 5,196,344, Καλαμῶν 3,792,887, Ζακύνθου 2,257,793 καὶ οἱ ἄλλοι κατόπιν λιμένες κατὰ μικροτέρας ποσότητας.

Ἐπὶ τοῦ σταφιδοκάρου τούτου τόποσόν τοῦ εἰσπραχθέντος ἐγγείου φόρου ἀνέρχεται εἰς δρ. 1,398,175.

Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφιδαμπέλου εἰς στρέμματα κατὰ τὸ ἔτος 1830 ἀνῆρχετο εἰς 38,000 περίπου. Τὸ 1845 εἰς 78,000. Τὸ 1848 εἰς 129,380. Τὸ 1851 εἰς 172,578. Τὸ 1860 εἰς 220,428. Τὸ 1867 εἰς 280,000. Τὸ 1871 εἰς 346,326. Τὸ 1878 εἰς 435,000. Τώρα κατέχει ἕκτασιν ὑπερβαίνουσιν κατὰ τι τὰ 700,000 στρέμματα,

Ἐπαρχίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἰδίως καλλιιεργεῖται ἡ σταφιδάμπελος, εἶναι ἡ Ἠλεία, παράγουσα τὸ πέμπτον τῆς ὅλης ἐσοδείας, — ἡ Τοιφυλία, παράγουσα τὸ ἕβδομον, — ἡ ἐπαρχία Πατρῶν, τὸ ἕκτον τῆς ἐσοδείας, — ἡ Μεσσηνία τὸ δέκατον, — ἡ Κεφκλληνία τὸ δέκατον τέλος τὰ ὑπολειπόμενα δύο σχεδὸν πέμπτη τῆς ὅλης ἐσοδείας παράγουν αἱ ἐπαρχίαι Αἰγιαλείας, Ζακύνθου, Κορινθίας, Πυλίας, Ὀλυμπίας, Ναυπλίας καὶ Λευκάδος. Ἡ κατανάλωσις τῆς σταφίδος γίνεται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· ἰδίως ἐγένετο τοῦτο πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς παρακρατήσεως, ὅστις παρέχει εἰς τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν τὸ ποσοστὸν τὸ ἐτησίως παρακρατούμενον ἐκ τῆς ἐσοδείας. Εἰς τὴν ἀλλοδαπήν τὸ μέγα κέντρον τῆς κατανάλωσεως εἶναι ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἥτις ἄλλοτε μὲν

—πρὸ τοῦ 1880—κατηνάλισκε τὰ τρία τέτκρτα περίπου τοῦ ὅλου ἐξαγομένου ποσοῦ, ἤτοι 128,000,000 ἐνετικᾶς λίτρας, τῶρα δὲ εἰσάγει τὰ τρία πέμπτα, ἤτοι ἄνω τῶν 140,000,000 ἐνετικῶν λιτρῶν.

Ὁ μέσος ὅρος τῆς κατανλώσεως εἰς τὰς διαφόρους χώρας κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκαετίας ἀπὸ τοῦ 1870 ἕως τοῦ 1880, ἀνῆρχετο εἰς 160,000,000 ἐνετικᾶς λίτρας. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἡ Ἀγγλία κατηνάλισκε 115,000,000 ἐνετικᾶς λίτρας, ἡ Γαλλία 21,000,000, ἡ Ἀμερικὴ 12,000,000 καὶ μικρότερα ποσὰ ἡ Αὐστρία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Γερμανία καὶ ἄλλα τινὰ κράτη. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ὁ μέσος ὅρος τῆς κατανλώσεως προσεγγίζει τὰς 300,000,000 ἐνετικᾶς λίτρας. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου περίπου τὰ τρία πέμπτα κατανάλισκει ἡ Ἀγγλία. Τὰ ἄλλα δύο πέμπτα διανέμονται κατ' ἀναλογίαν ἡ Γερμανία, ἡ Ὀλλανδία, αἱ Ἠνωμέναι πολιτεῖαι, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρία καὶ ἄλλαι τινὲς χώραι.

Ἡ Γαλλία κατὰ τὸ ἔτος 1878, εἰσήγαγε ποσότητα 20,000,000 ἐνετικῶν λιτρῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν Γαλλίαν ηὔξανεν ἕως τοῦ 1892, ὅτε ἀνῆλθε μέχρι ποσοῦ 130,000,000 ἐνετικῶν λιτρῶν, ἀπετέλεσε δὲ οὕτως ἡ Γαλλία τὴν κυρίαν ἀγορὰν κατανλώσεως. Ἡ αὕξησης αὕτη τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σταφίδας ὡφείλετο εἰς τὰς ἐκ τῆς φυλλοξήρας μεγάλας καταστροφὰς τῶν ἀμπέλων τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1893 ἡ καταπολέμησις τῆς φυλλοξήρας εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπέφερε τὴν αὕξησης τῆς ἐκεῖ

οἶνοπαραγωγῆς ἀπὸ 28 ἑκατομμύρια ἑκατόλλιτρα τοῦ προηγουμένου ἔτους εἰς 50 ἑκατομμύρια. Ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐπέβαλε τότε προστατευτικὸν δασμὸν καὶ τόσον βacrύν, ὥστε τὸ προϊόν τοῦτο ἀπεκλείσθη σχεδὸν ὅλοτελῶς τῆς γαλλικῆς ἀγορᾶς.

Τὸ μέτρον τοῦτο τοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶχε λάβει ἤδη ἡ Ῥωσσία. Κατὰ τὰ πρὸ τοῦ 1870 ἔτη, εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἰδίως εἰς τὴν μεσημβρινήν, ἐγίνετο σημαντικὴ χρῆσις σταφίδος, ἰδίως κατωτέρας ποιότητος πρὸς κατασκευὴν οἶνοπνεύματος. Ἡ εἰσγωγή ἠῤῥξανεν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ὅτε ἀποτόμως ἡ Ῥωσσικὴ Κυβέρνησις ἐπέβαλε βacrύτατον δασμὸν ἐπὶ τοῦ καρποῦ. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἡ Ῥωσσικὴ Κυβέρνησις προέβη ἐκ τῶν παραστάσεων τῶν γεωργῶν, οἵτινες προέβλεπαν ὅτι αἱ παρ' αὐτῶν παραγόμεναι ὕλαι πρὸς πνευματοποιεῖαν ἐκ τῶν καλλιεργουμένων σιτηρῶν ἤθελαν ἐντελῶς παραγυνισθῆ ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς σταφίδος.

Εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐν τούτοις πρὸ τοῦ προστατευτικοῦ τούτου μέτρου ἡ εἰσγωγή τῆς σταφίδος εἶχεν ἀνέλθει, κατὰ τὸ 1885, εἰς 4,763,000 ἐνετικᾶς λίτρας. Ὁ εἰσαγωγικὸς δασμὸς ἤρθη βραδύτερον καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ αὐξάνῃ ἡ εἰς Ῥωσσίαν εἰσγωγή, ἀνεληθοῦσα κατὰ τὸ ἔτος 1894 εἰς 39,642,810 ἐνετικᾶς λίτρας. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσικὴ Κυβέρνησις δὲν ἤργησε νὰ ἐφαρμόσῃ ἐκ νέου τὸν προστατευτικὸν δασμὸν κατὰ τῆς σταφίδος, ὡς καὶ ἡ Γαλλία, ἀποκλείσασα οὕτω πλέον τὴν σταφίδα, ἀφοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1898 μόνον 45,488 ἐνετικαὶ λίτραι ἐξήχθησαν διὰ τὴν Ῥωσσίαν.

Τῶν μέτρων τούτων τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ῥωσικῆς Κυβερνήσεως συνέπεια ἦτο ἡ σταφιδικὴ κρίσις, ἥτις ἐπέφερε τὴν μεγάλην ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν τῆς σταφίδος. Πρὸ τῆς σταφιδικῆς κρίσεως, — πρὸ τοῦ ἔτους 1892 —, ἐκάστη ἐσοδεία ἀπέδιδε κατὰ μέσον ὄρον 50 ἑκατομμύρια φράγκα χρυσᾶ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κρίσεως τὸ ποσὸν τοῦτο περιωρίσθη εἰς ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεος. Κατὰ τὰ ἔτη 1893, 1894 καὶ 1895 ὁ μέσος ὅρος τῆς τιμῆς τῆς σταφίδος ἦτο κατώτερος τῶν 100 δραχμῶν κατὰ χιλιόλιτρον· εἰσεπράττοντο συνεπῶς 30 περίπου ἑκατομμύρια δραχμαὶ χάρτιναι. Ὡς μέτρον κατὰ τοῦ ἐξευτελισμοῦ τῶν τιμῶν τῆς σταφίδος ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐψήφισε τὴν παρακτράτησιν, φορολογίαν εἰς εἶδος, διὰ τῆς ὑποίας ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς καταναλώσεως ποσοστὸν 5—15 τοῖς ἑκατόν. Τὸ ἔσοδον τῆς φορολογίας ταύτης ἐχρησίμευσεν ὡς βάρης ἰδρύσεως τῆς Σταφιδικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὑποία ἐδρεύουσα εἰς τὰς Πάτρας μὲ ὑποκαταστήματα εἰς τὰς σταφιδοφόρους ἐπαχίας, προορισμὸν ἔχει νὰ συντελέσῃ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν εὐρυτέραν κατανάλωσιν τῆς σταφίδος, νὰ ἐνισχύσῃ δὲ ἀφ' ἑτέρου τοὺς παραγωγοὺς διὰ τῆς παροχῆς δανείων καλλιιεργείας.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συνεπεία τοῦ μέτρου τούτου καὶ ἰδίᾳ τῆς μεγάλης ἐκ τοῦ περονοσπόρου ζημίας, (ἥτις ἐπελθοῦσα κατὰ τὸ 1900 περιώρισε κατὰ τὰ δύο τρίτα τὴν παραγωγὴν), ὁ μέσος ὅρος τῆς τιμῆς ἀνυψώθη καὶ ἡ ἐσοδεία ἀπέδωκεν ἐν συνόλῳ τὸ ποσὸν τῶν 40 περίπου ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν.

Ἡ σταφὶς ἡ ἀποταμιευομένη ἐτησίως εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς παρακρατήσεως χρησιμοποιεῖται, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Ἡ σταφὶς ἡ εἰσαγομένη εἰς Ἀγγλίαν χρησιμεύει κυρίως εἰς τροφήν ὡς ξηρὸς καρπός, εἴτε ὡς ὀπώρα, εἴτε ὡς καρύκευμα ἐντὸς φαγητῶν ἢ γλυκισμάτων, εἴτε καὶ ἀπλῶς ὡς θρεπτικὴ οὐσία τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Πρώτη ἡ Ῥωσσία ἐχρησιμοποίησε τὴν σταφίδα πρὸς ἐξαγωγήν οἶνοπνεύματος. Ἐκτοτὲ ἡ Γαλλία τὴν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν οἶνοποιάν καὶ οἶνοπνευματοποιάν· καὶ ἄλλα τινὰ κράτη ἔκαμαν τὴν αὐτὴν χρῆσιν, διὰ τὴν ὑποίαν οἰαδήποτε ποιότητος τῆς σταφίδος εἶνε εὐπρόσδεκτος. Ἀφ' οὗτου ὅμως αἱ δύο τελευταῖαι ἀγοραὶ ἀπεκλείσθησαν τῆς καταναλώσεως, ἡ χρῆσις τῆς σταφίδος γίνεται πρὸς βρῶσιν μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ κακὴ δὲ ποιότητος χρησιμοποιεῖται πλέον εἰς τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Ὡς εἶδομεν, ἡ κατὰ στρέμμα ἀπόδοσις τοῦ σίτου ἀναλογεῖ πρὸς 78 ὀκάδας, ἀξίας 25 ἕως 30 δραχμῶν. Ἡ κατὰ στρέμμα ἀπόδοσις τῶν σταφιδαμπέλων ἀναλογεῖ πρὸς 700 λίτρας ἐνετικῆς ξηρᾶς σταφίδος, ἀξίας 126 δραχμῶν, ἐὰν τὸ χιλιόλιτρον ὑπολογισθῇ πρὸς 180 δραχμάς, εἰς τιμὴν δηλονότι κατωτέραν ἀκόμη τοῦ μέσου ὅρου τοῦ ὑπάρχοντος τῶρα μετὰ τὴν πᾶρδον τῆς ὀξύτητος τῆς σταφιδικῆς κρίσεως. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ καλλιέργεια τῶν σταφιδαμπέλων ἀπαιτεῖ μεγαλυτέρας δαπάνας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὅλων τούτων ἡ σταφὶς διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ συμφορωτέρα καλλιέρ-

γεια. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἄλλως τε πρόδηλον, ἀφοῦ τὸ προϊόν τοῦτο, μὴ εὐδοκιμοῦν ἀλλαχοῦ, ἔχει τοσαύτην ζήτησιν εἰς τὰς ξένας ἀγοράς. Ἐὰν οἱ καλλιεργηταί, ἀναλαμβάνοντες ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς τοκογλυφίας, δαπανήσουν καὶ ἐργασθoῦν, ὅπως καὶ ἡ καλλιέργεια γίνῃ μεθοδική διὰ τῶν παραμελουμένων ἰδίᾳ λιπάνσεων καὶ ἀνανεώσεων, καὶ ληθoῦν μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐσοδείας ἐκ τοῦ κινδύνου τῆς βροχῆς, τότε ἡ σταφὶς θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀποτελῇ τὸ κύριον πάντοτε γεωργικὸν προϊόν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ καλλιέργεια τῆς κοινῆς ἀμπέλου εἶναι ἐπίσης εὐρέως διαδεδομένη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους. Κατὰ τὸ 1830 ἡ καλλιέργειά της ἐκάλυπτεν ἑκτασιν 24,000 στρεμμάτων καὶ παρῆχε καρπὸν, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξήγετο οἶνος 5 ἑκατομμυρίων ὀκάδων. Κατὰ τὸ 1865 ἡ καλλιεργουμένη ἑκτασις ἐπεξετάθη εἰς 500,000 στρέμματα καὶ ἡ οἶνοπαραγωγή ἀνῆλθε περίπου εἰς 100 ἑκατομμύρια ὀκάδας. Ἦδη ἡ καλλιεργουμένη ἑκτασις ἀνέρχεται εἰς 1,350,000 στρέμματα καὶ ἡ οἶνοπαραγωγή, ὑφισταμένη τὴν διακύμανσιν τῆς ἀνωτέρας ἢ κατωτέρας ἐσοδείας, φθάνει εἰς 230,000,000 ὀκάδας.

Κατὰ τοὺς πίνακας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν τοὺς συνταχθέντας συνεπείᾳ τοῦ νόμου „ΒΦΟΔ“ τῆς 5 Ἰουνίου 1899 περὶ στρεμματικῆς φορολογίας τῶν ἀμπέλων, ἡ ἑκτασις των κατ' ἐπαρχίαν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν νέων φυτειῶν, ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Ἐπαρχίαι	Ἑκτασίς ἀμπέλων		Ἐπαρχίαι	Ἑκτασίς ἀμπέλων	
	Στρέμ.	Μέτ.		Στρέμ.	Μέτ.
Ἀγυιάς.....	6117	834	Λεθαδεΐας.....	19744	
Αἰγιαλείας.....	16223	734	Λοκρίδος.....	13159	826
Αἰγίνης.....	5901	793	Μαντινείας.....	49085	915
Ἀλμυροῦ.....	3264	363	Μεγαλοπόλεως..	13241	260
Ἀνδρου.....	4075	128	Μεγαρίδος.....	26111	180
Ἀργούς.....	9620	435	Μεσολογγίου...	10926	191
Ἀρτης.....	1152	502	Μεσσήνης.....	21694	666
Ἀττικῆς.....	75047	513	Μήλου.....	6189	299
Βάλτου.....	412	200	Νάξου.....	5595	160
Βόλου.....	6126	940	Ναυπακτίας.....	6562	698
Βονίτης.....	17089	313	Ναυπλίας.....	6589	134
Γόρτυνος.....	24135	260	Ξηροχωρίου.....	11848	187
Δαμοκοῦ.....	1975	534	Ὀλυμπίας.....	16505	192
Δωρίδος.....	8419	686	Παρνασσίδος...	19827	651
Ἐπίδ. Λιμηρᾶς.	9404	197	Πατρῶν.....	36884	820
Εὐρυτανίας.....	2680	289	Πυλίας.....	14619	500
Ἠλείας.....	58858	485	Σκοπέλου.....	5197	—
Θηβῶν.....	31303	958	Σπετσῶν.....	4633	198
Θήρας ¹	1621	736	Σύρου.....	3715	—
Καλαβρύτων...	20065	309	Τήνου.....	1103	601
Καλαμπάκας...	8837	550	Τρικυάλων.....	8920	200
Καλαμῶν.....	6800	506	Τριφυλλίας.....	24332	538
Καρδίτης.....	21533	526	Τριχωνίας.....	6916	624
Καρυστίας.....	29000	784	Τροιζηνίας.....	2668	967
Κέας.....	6270	457	Τυρνάβου.....	15209	394
Κορινθίας.....	45705	070	Υἱάρας.....	2	—
Κυνουρίας.....	12.09	362	Φαρσάλων.....	625	156
Λακεδαιμόνος..	23443	550	Φθιώτιδος.....	18813	836
Λαρίσης.....	5309	915	Χαλκίδος.....	18773	229
			Τὸ ὅλον...	551893	2351

¹ Εἰς τινὰς δήμους τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὅπως καὶ τῆς ἐπαρχίας Νάξου, καθὼς καὶ εἰς ἐλοκλήρους τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἐπτανήσου καὶ τὰς ἐπαρχίας Γυθείου καὶ Οἰτύλου, δὲν ἐφαρμόζεται ἡ στρεμματικὴ φορολογία τῶν ἀμπέλων.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπαρχουν λαμπραὶ ποικιλίαι καὶ πρὸς βεῶσιν καὶ πρὸς οἶνοποιίαν, ὥπως ὁ ῥοδίτης, ὁ αὐγουστιάτης, τὸ σαββατιανόν, ἡ ῥομπόλα, ἡ μαυροδάφνη, τὸ βοστυλίδι, τὸ γοριτζάνι, ὁ κοζανίτης, ἡ τουρκοποῦλα, τὸ μακροῦδι καὶ ἄλλα πολλὰ ἀποτελοῦντα ἐν συνόλῳ περίπου 200 εἶδη, μολονότι ἀμπελογραφικὴ συλλογὴ δὲν ὑπάρχει, ὥστε νὰ εἶναι γνωστὸς ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ποικιλιῶν τούτων.

Ὅνομαστοὺς αἶνους παράγουν αἱ νῆσοι Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Θήρας καὶ Κύμης καὶ αἱ ἐπαρχίαι Ἀττικῆς καὶ Πατρῶν.

Τὰ περὶ παραγωγῆς, κατασκευῆς, ποιότητος τῶν οἶνων καὶ καταναλώσεως αὐτῶν διαπραγματευόμεθα εἰς τὸ ἐπόμενον περὶ βιομηχανίας βιβλίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Δενδρῶδεις καλλιέργειαι.

Ἡ ἐλαία.—Πρὸ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἡ ἐλαία ἦτο πολὺ διαδεδομένη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπετέλει μίαν ἀπὸ τὰς κυριωτέρας καὶ μᾶλλον προσοδοφόρου καλλιέργειας. Κατὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἡ ἐλαία ὑπέστη τὴν μεγαλυτέραν καταστροφὴν. Εὐρωπαῖος περιηγητὴς περιελθὼν τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὑπελόγιζεν ὅτι μόλις δύο

χιλιάδες δένδρα ἐλαίας διεσφζοντο. «Οὔτε ἡδύνατο
ἀντισταθῆ, λέγει εἰς τὰς ποιητικὰς περιγραφάς του,
τὸ δένδρον τοῦτο τῆς εἰρήνης εἰς τὰ μακρὰ ἔτη τοῦ
πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, ἀπὸ τὰ ὅποια τῶρα μόλις ἐξ-
έρχεται ἡ 'Ελλάς.» Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤρ-
χισε πάλιν ἡ ἀνάπτυξις τῆς καλλιέργειας τῶν ἐλαιο-
δένδρων, ἡ ὅποια θὰ ἐλάμβανε πολὺ μεγαλυτέρας
διαστάσεις, ἐὰν τὸ μέγα μέρος τῶν Ἑλλήνων γεωρ-
γῶν δὲν ἤθελεν ἀφοσιωθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν
καλλιέργειαν τῆς σταφιδαμπέλου.

Ἡ ἐλαία ἀπαιτεῖ ἰσχυρὰν θερμοκρασίαν καὶ ἔδαφος,
τὸ ὅποιον νὰ διατηρῇ ἐπὶ μακρὸν τὴν ὑγρασίαν. Τοὺς
πολλοὺς αὐτοὺς εὐρίσκει εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ εἰς μέ-
τρια ὕψη. Ἡ καλλιέργεια γίνεται δι' ἐμβολιασμοῦ
τῶν ἀγριελαιῶν, αἱ ὅποια ἀναπτύσσονται ταχύτερον
καὶ ἀντέχουν περισσότερον τῆς ἡμέρου ἐλαίας.

Διὰ τὰ ὀλίγα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ
ἐλαία, προϊόν αὐτῆς θεωρεῖται ἀποκλειστικῶς τὸ ἐλαϊό-
λαδον, ἀλλὰ διὰ τὸν λιτὸν Ἑλληνα χωρικὸν δὲν εἶναι
μόνον τοῦτο τὸ προϊόν τῶν ἐλαιῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ καρ-
πός, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ τὴν συνήθη τροφήν του.

Ἡ ἐλαία εἶναι περισσότερον διαδεδομένη εἰς Λα-
ωνίαν, Κέρκυραν, Μεσσηνίαν, Κεφαλληνίαν, Λά-
σαν, Εὐβοίαν, Ἀργολίδα καὶ Κορινθίαν.

Ἡ ἐτησίᾳ παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 110 ἑκατομ-
μύρια ὀκάδας ἐλαιῶν καὶ εἰς 20 ἑκατομμύρια ἐλαιο-
λάδου. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐμφαίνουν τὸν μέσον ὅρον
τῆς παραγωγῆς. Διὰ τὰς ἐλαίας ὑπάρχουν ἔτη εὐφο-

ρίας, ὅταν ἡ παραγωγή τοῦ ἐλαίου ὑπερβαίῃ τὰ 30 ἑκατομμύρια, καὶ ἔτη ἀφορίας, ὅταν δὲν ὑπερβαίῃ τὰ 10 ἑκατομμύρια, καὶ τὰ ἔτη αὐτὰ εἶναι συχνότερα.

Μολονότι ἡ ποιότης τοῦ προϊόντος ὡς πρώτης ὕλης εἶνε εἰς τὸ σύνολον καλή, ἐν τούτοις ἡ ποιότης τοῦ παρχγομένου ἐλαίου, ἔνεκα τῆς χρήσεως παλαιῶν μεθόδων εἰς ἐλαιοτριβεῖα, εἶναι μετρία. Ἡ ἐτήσια παραγωγή ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ ἀποτελεῖ κατὰ τὰ ἔτη τῆς εὐφορίας ἀξιόλογον εἶδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Τὸ Ἑλληνικὸν ἐλαιόλαδον ἐξάγεται κυρίως εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωσσίαν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν βελτιοῦται ἡ ποιότης του καὶ μεταπωλεῖται. Κατὰ τὸ 1893, ἔτος ἀφορίας, ἐξήχθησαν 2,972,322 ὀκάδες ἐλαίου, ἐνῶ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, εὐφρον, 7,693,644. Κατὰ τὸ ἔτος 1900 ἐξήχθησαν 2,604,719 ὀκάδες. Τὸ ἐλαιόλαδον ὡς εἶδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου φέρει ἐτήσιον εἰσόδημα κατὰ μέσον ὄρον τεσσάρων ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν.

Ἄλλαι δενδρῶδεις καλλιέργειαι.—Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται δένδρα, ὅπως ἡ καρυδέα καὶ ἡ καστανία, ἀνήκοντα φυσικῶς εἰς τὰ δάση. Αἱ καστανεαὶ ὑπάρχουν ἰδίως εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἡ ποιότης τῶν καρπῶν τούτων εἶναι μετριωτάτη καὶ μόνον τὰ κάστανα τοῦ Πηλίου εἶναι ἐφάμιλλα πρὸς τὰ κρητικά. Ἡ ἐτήσια παραγωγή ὑπολογίζεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον περίπου ὀκάδας. Καρυδεαὶ ὑπάρχουν κυρίως εἰς τὴν Ἀρχαδίαν, εἰς Τρίκκαλα, Αἰτωλίαν, Ἀκαρνανίαν καὶ Εὐβοίαν.

Καρποφόρα δένδρα.—Τὰ καρποφόρα δένδρα καλλιεργοῦνται πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ περιωρισμένως, μολονότι ἡ καλλιέργεια αὕτη, εὐχερῶς εὐδοκιμοῦσα εἰς τὸ κλίμά μας, δύναται ν' ἀποβῇ πολὺ ἐπικερδής.

Λεμονεῖαι καὶ πορτοκαλλεῖαι ὑπάρχουν ἰδίως εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, τὴν Ἀργολίδα, Κορινθίαν, Μεσσηνίαν, Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν.

Κατὰ τινὰ ὑπολογισμόν ἀορίστου προσεγγίσεως ἡ ἔτησίᾳ παραγωγή ἀναβιβάζεται εἰς 60 ἑκατομμύρια λεμόνια καὶ εἰς 25 ἑκατομμύρια πορτοκάλια. Ἐξάγονται δὲ ἔτησίως πορτοκάλια, λεμόνια, κίτρα καὶ μανταρίνια κατὰ μέσον ὅρον 3 ἑκατομμύρια ὁκάδες. Οἱ καρποὶ οὗτοι ἐξάγονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς Τουρκίαν.

Αἱ *συκαὶ* δίδουν καρπὸν, ὃ ὑποῖος ἀποξηραινόμενος ἐξάγεται εἰς μεγάλας σχετικῶς ποσότητας. Τὸ δένδρον τοῦτο εὐρίσκεται κυρίως εἰς Μεσσηνίαν καὶ Λακωνίαν. Ἐκτὸς τοῦ ἐπιτοπίως καταναλισκομένου ποσοῦ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου, νωποῦ ἢ ξηροῦ, γίνεται ἐξαγωγή ἔτησίως 250,000 στατήρων, οἵτινες ἀποφέρουν πλεον τῶν 3 ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν. Ἡ ἐξαγωγή γίνεται κατὰ τέσσαρα πέμπτα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καλαμῶν καὶ Μεσσηνίας. Σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ποτὸν τοῦτο ἐξάγεται εἰς Αὐστρίαν.

Ἀπὸ τοῦ πίνακος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος προκύπτει ὅτι τὰ σύκα, μετὰ τὴν σταφίδα, τὰς μεταλλίτιδας, τὰ ἐλαιόλαδα καὶ τὸν οἶνον, εἶναι τὸ

ἀμέσως σπουδαιότερον εἶδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.

Ἡ ἐξαγωγή τοῦ προϊόντος τούτου ἠΰξησε βαθμιαίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860, ὅτε ἐξήγετο κατὰ ποσότητα ὑπολογιζομένην εἰς 754,839 δραχμάς. Κατὰ τὸ 1870 ἡ ἀξία τῆς ἐξαγωγῆς ἀνῆλθεν εἰς 1,701,730 δραχμάς. Τὸ 1874 εἰς 2,578,154 δραχμάς. Τὸ ἀνώτατον ὄριον ἐσημειώθη κατὰ τὸ 1875, ὅτε ἡ ἐξαγωγή ἀντεπροσώπευεν ἀξίαν 4,099,004 δραχμῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1894 ἡ ἐξαγωγή περιωρίσθη εἰς 238,233 στατῆρας ἀξίας 2,858,796 φράγκων χρυσῶν καὶ κατὰ τὸ 1900 εἰς 202,479 στατῆρας ἀξίας 2,500,000 φράγκων χρυσῶν. Ἐν τούτοις ἡ παραγωγή τῶν σύκων τῆς ἐσοδείας τοῦ 1900, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν κατωτέρω πινάκων τοῦ τμήματος τῶν Ἀμέσων φόρων, ἀνῆλθεν ἐν συνόλῳ εἰς 270,600 στατῆρας.

Ἐπαρχία Κελαμῶν)	230,000	στατῆρας
» Μεσσηνίας)		
» Οἰτύλου	10,000	»
» Σκοπέλου	2,200	»
» Βόλου	12,000	»
» Ἀνδρου	3,000	»
» Τήνου	1,200	»
» Γυθείου	2,200	»
» Πύλου	10,000	»

Τὸ ὅλον 270,600 στατῆρας

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη παρατηρήθη ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας τῆς συκῆς. Τὰ σῦκα ξηραίνόμενα καὶ καλῶς παρασκευαζόμενα, καθὼς καὶ αἱ ἐλαῖαι τῶν Κελαμῶν καὶ ἄλλα τινὰ ἐγχώρια εἶδη, δύνανται

περισσότερον διαφημιζόμενα νὰ καταστοῦν περιζή-
τητα εἰς τὰς ξένας ἀγοράς καὶ νὰ ἀποφέρουν σημαν-
τικὸν ἐτήσιον εἰσόδημα, νὰ ἐνισχύσουν δὲ συγχρόνως
τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τὰ ἄλλα ἐπίσης καρποφόρα δένδρα καλλιερ-
γοῦνται, ἀραιότερον ὅμως, ὅπως ἡ λεπτοκαρυδέα, ἡ
ἀμυγδαλῇ, ἡ μηλέα, ἡ ἀπιδέα, ἡ βερικοκκέα, ἡ ροδα-
κινέα, ἡ κερασέα, ἡ δαμασκηνέα κ.τ.λ. Αὕξησις τῆς
καλλιεργείας τῶν ὀπωροφόρων καθόλου δένδρων, ἰδίως
ὅμως τῆς λεμονέας καὶ πορτοκαλλέας, παρατηρεῖται
κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὸ δημόσιον δενδροκομεῖον
καὶ οἱ ἰδιῶται δενδροκόμοι, οἱ καλλιεργοῦντες ἐκτετα-
μένα φυτώρια, δὲν ἐπῆρκεσαν τὸ περασμένον ἔτος εἰς
τὴν ζήτησιν τῶν δένδρων τούτων. Ἦτο ἐπόμενονον
τοῦτο, ἀφοῦ ἡ καλλιέργειά των, δυναμένη τόσον εὐ-
χερῶς νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι συγχρό-
νως καὶ τόσον προσοδοφόρος.

Τὸ εἰσόδημα τῶν δένδρων τούτων θὰ καταστῇ πολὺ
μεγαλύτερον, ὅταν οἱ καρποὶ διατηρούμενοι νωποὶ διὰ
τῶν τεχνικῶν μέσων τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας με-
ταφέρονται εἰς τὰς ἀγοράς, ὅπου ἔχουν μεγαλυτέραν
ζήτησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν βιομηχανικῶν καλλιεργειῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα καταλέγονται τὰ κλωστικὰ ἢ ὑφαντικὰ φυτά, δηλαδή ὁ βάμβαξ, τὸ λινάρι καὶ τὸ καννάβι, ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ καπνὸς καὶ ἡ μορέα. Δι' ἄλλας χώρας βιομηχανικὰς φυτὰ εἶναι ἐπὶ πλέον αἱ πατάται, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξάγεται οἰνόπνευμα, τὰ κοκκινογούλια, μετὰ ὁποῖα κατασκευάζεται ζάκχαρις, καὶ ὁ λυκίσκος διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ζύθου.

Ὁ βάμβαξ. — Ἀνέκαθεν ἐκαλλιεργεῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ βάμβαξ, ἡ παραγωγὴ του ὅμως ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἤρχισαν λειτουργοῦντα τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια τῆς ὑφαντουργίας. Ἡ καλλιέργεια δὲν εἶναι διαδεδομένη καὶ μίαν κυρίως ἐπαρχίαν χαρακτηρίζεται διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ προϊόντος τούτου, ἡ Λεβάνθεια, εἰς τὴν ὁποίαν παράγονται τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου ποσοῦ τῶν 3,000,000 ὁκάδων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναβιβάζεται ἡ ἐγχώριος παραγωγὴ.

Ὁ βάμβαξ σπείρεται τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου ἢ καὶ πρωϊμώτερον. Εἰς τὴν Θήραν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας νήσους καλλιεργεῖται ὡς πολυετὴς θάμνος.

Τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίως παραγωγῆς δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν οὔτε εἶναι τοιαύτης ποιότητος, ὥστε νὰ πληροῖ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγὴ ποσοῦ περίπου 2,500,000 ὁκάδων

ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ εἰσαγωγή αὕτη, γινομένη ἀτελής, αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Πρὸ δεκαετίας εἰσήγοντο 180,000 ὀκάδες, ἐνῷ σήμερον ἡ εἰσαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 2,500,000 ὀκάδας, ἀξίας τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ βάμβακος γίνεται κυρίως ἀπὸ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἡ βαμβακοπαραγωγή εἶναι τόσον μεγάλη, (10 ἑκατομμύρια δέματα), ὥστε τροφοδοτεῖται ἐξ αὐτῆς κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἡ παγκόσμιος βιομηχανία. Εἰσαγωγή ἐπίσης γίνεται ἐξ Ἀγγλίας, ὅπου διὰ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου πληροῦνται αἱ μεγάλαι ἀποθήκαι τῶν παραλίων ἀγγλικῶν πόλεων. Μικρότερα ποσὰ εἰσάγονται ἐκ Τουρκίας καὶ ἐξ Αἰγύπτου.

Τὸ λινάρι σπείρεται εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Μάρτιον καὶ τὸν Ἀπρίλιον, ἐπειδὴ ὁ χειμὼν δὲν εἶναι δριμύς καὶ τὸ φθινόπωρον ἐπίσης. Ὄταν τὸ λινάρι πρόκειται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ νὰ ἐξαχθῇ λινόλαδον, σπείρεται πυκνὰ, ἐνῷ ἂν πρόκειται νὰ ἐξαχθοῦν αἱ Ἴνες, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται κλωσταί, σπείρεται ἀραιά. Καλλιεργεῖται περισσότερο εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἡ παραγωγή εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν καὶ εἰσάγεται ἀπὸ Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν.

Τὸ καννάβι παράγεται κατὰ μικροτέραν ποσότητα, διὰ τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ εἰσάγεται κατεργασμένον καὶ ἀκα-

τέργαστον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίως ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ καπνὸς εἶναι τὸ βιομηχανικὸν φυτὸν τὸ περισσότερον καλλιεργούμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ σπορὰ τῶν καπνῶν γίνεται τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον εἰς φυτώρια ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ φυτὰ μέχρι τέλους Μαρτίου. Ἀρχίζει ὕστερον ἢ μεταφύτευσις εἰς μικρὰ αὐλάκια ὅπου τὸ ἐν φυτὸν τίθεται εἰς ἀπόστασιν τοῦ ἄλλου. Τὰ τέλη Ἰουνίου ἢ ἀρχὰς Ἰουλίου τὰ φύλλα κόπτονται, δένονται ἐπὶ κλωστῶν χωρὶς νὰ ἐγίξη τὸ ἐν τῷ ἄλλῳ καὶ ξηραίνονται. Ὑστερον γίνονται στιβάδες καὶ δέματα.

Ἡ ἔκτασις τῶν καπνοφυτειῶν ὑπολογίζεται εἰς 70,000 στρέμματα, ἡ δὲ ἐτήσια παραγωγή εἰς 3,500,000 ὀκάδας.

Ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα ἐπαρχιῶν τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους ὁ καπνὸς καλλιεργεῖται εἰς τεσσαράκοντα ἔξ, ἀλλ' ἐκ τούτων αἱ εἴκοσι ἔξ μόνον, εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή ὑπερβαίνει τὰς 5 χιλιάδας ὀκάδας, δύναται νὰ θεωρηθοῦν καπνοφόροι. Κατὰ ποσότητα παραγωγῆς αἱ ἐπαρχίαι κατατάσσονται ὡς ἀκολουθῶς: Καρδίτσης (700—800,000 ὀκάδες), Ἄργους, Τριχωνίας, Μεσολογγίου, Βονίτσης, Φθιώτιδος, Νάυπλιας, Τρικκάλων, Ἀλμυροῦ, Τυρνάβου, Δομοκοῦ, Φαρσάλων, Ὀρους (Κερκύρας), Λαρίσης, Βάλτου, Λοκρίδος, Παρνασίδας, Ἄρτης, Κορινθίας, Βόλου, Εὐρυτανίας, Ξηροχωρίου, Καλαβρύτων, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, Ἀγυιάς καὶ Μήσσης τῆς Κερκύρας.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ καπνοῦ κατὰ στρέμμα ποικίλλει ἀπὸ 28 μέχρι 82 ὀκάδων ἀναλόγως τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους. Ἡ μέση ἀπόδοσις εἶναι 44 ὀκάδες κατὰ στρέμμα.

Μονοπώλιον τοῦ καπνοῦ δὲν ὑπάρχει, ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1883 ἡ κοπὴ τοῦ καπνοῦ καὶ ἡ κατασκευὴ σιγαρέττων ἐπιτρέπεται μόνον εἰς δημοσίᾳ καπνοκοπτηρία, ὅπου καταβάλλεται φόρος καταναλώσεως κατ' ὀκτὼ καὶ τὸ τέλος τῶν ταινιῶν. Ἐπὶ τῆς κοπῆς τὸ κράτος ἔχει καθαρὸν ἔσοδον ἄνω τῶν 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἑτησίως.

Ἡ παραγωγὴ τοῦ καπνοῦ ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἐντὸς τοῦ κράτους καταναλίσκεται περίπου 1,200,000 ὀκάδες καπνοῦ καὶ 26,000 ὀκάδες τουμπεκί.

Ὁ ἑλληνικὸς καπνός, ὅστις κατὰ τὴν ἐμπορικὴν ταξινόμησιν κατατάσσεται εἰς τοὺς ἀνατολικούς καπνοὺς, οἱ ὅποιοι περιλαμβάνουν τοὺς καπνοὺς τῆς Περσίας, Σαμψοῦντος, Συρίας καὶ Μακεδονίας, ἐξάγεται εἰς φύλλα, τῶν μὲν ἐπαρχιῶν Ναυπλίας καὶ Ἀργους εἰς ποσότητα 800,000 ὀκάδων, κατὰ μέσον ὅρον τῆς τελευταίας πενταετίας, τῶν δὲ λοιπῶν ἐπαρχιῶν εἰς 1,000,000 ὀκάδων. Ἡ ἐξαγωγὴ ὅμως αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος καὶ κατὰ τὸ 1900 ἐξήχθησαν ἐν συνόλῳ 2,950,879 ὀκάδες ἀξίας 3,564,843 φράγκων χρυσῶν. Ἡ ἐξαγωγὴ γίνεται κυρίως εἰς Αἴγυπτον, Ὀλλανδίαν, Τουρκίαν καὶ Γαλλίαν.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ ἐπεκτείνεται, καὶ βελτιοῦται ἡ ποιότης διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ καλλιεργείας τοῦ Τουρκικοῦ καπνοῦ Ξάνθης καὶ Καβάλλας.

Τὸ χασὶς παράγεται εἰς μικρὰν ποσότητα εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἐξάγεται δὲ εἰς Γαλλίαν καὶ Τουρκίαν. Τὸ τουμπεκί, εἰς μικρὰ ποσότητα ἐπίσης καλλιεργούμενον, ἐξάγεται εἰς Τουρκίαν.

Ἡ μορέα εἶναι τὸ βιομηχανικὸν δένδρον, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα χρησιμεύουν πρὸς τροφήν τοῦ μεταξοσκώληκος. Τὸ δένδρον τοῦτο καλλιεργεῖται εἰς Μεσσηνίαν, Εὐβοίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ καλλιέργεια αὐξάνει ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται καὶ ἡ σηροτροφία.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Λιβάδια καὶ βοσκαί.—Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν ὀλίγα τεχνητὰ λιβάδια καὶ μεγάλαι ἐκτάσεις φυσικῶν βοσκῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1875 τὰ τεχνητὰ λιβάδια κατεῖχον 270,000 στρέμματα, ἐνῷ αἱ φυσικαὶ βοσκαὶ ἐξετείνοντο εἰς ἐπιφάνειαν ἑκατομμυρίων στρεμμάτων. Ἐκτοτε περιωρίσθησαν κάπως αἱ φυσικαὶ βοσκαὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν τεχνητῶν λιβαδίων. Εἰς τὰ τεχνητὰ λιβάδια σπείρεται συνήθως τριφύλλι, γρασίδι καὶ ὄροβος, ἐνῷ εἰς τὰς φυσικὰς βοσκὰς ἢ βλάστησις εἶναι αὐτοφυής. Ὅπου ὑπάρχουν τεχνητὰ λιβάδια, συμφέρει ἡ μεγάλη καλουμένη κτηνοτροφία, διότι τὰ αἰγοπρόβατα, ἀποτελοῦντα τὴν μικρὰν κτηνοτροφίαν, ἡμποροῦν νὰ τραφοῦν εἰς τὰς φυσικὰς βοσκὰς, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ τροφή διὰ τοὺς βοῦς, τὰς ἀγελάδας καὶ τὰ ἄλογα. Διὰ τοὺς λόγους τούτους εἰς τὴν Ἑλλάδα,

ὅπου ἐπικρατοῦν αἱ φυσικαὶ βοσκαί, εὐδοκίμει ἡ μικρὰ κτηνοτροφία.

Τὰ τεχνητὰ λιβάδια ἀπαιτοῦν κατ'άλληλον ἔδαφος καὶ ὕγρασίαν καὶ προϋποθέτουν τὴν θυσίαν ἄλλου προϊόντος, τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσεν ἐκεῖ νὰ καλλιεργηθῇ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ διαδεδομένη, τὰ τεχνητὰ λιβάδια κατέχουν ἔδαφος κατ'άλληλον διὰ παραγωγὴν ἀρίστης ποιότητος σίτου. Οἱ Ἀγγλοὶ χωρικοὶ ὅμως, εὐρίσκοντες τὸν σῖτον εὐθηνὸν ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τῶν ἀποικιῶν εἰσαγωγὴν, ἐπροτίμησαν νὰ ἐπιδιοθοῦν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχουν μεγάλα κέρδη.

Τεχνητὰ λιβάδια εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν ἰδίως εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἡλίδαν, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ μεγάλη κτηνοτροφία. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ πῶς συστηματικῶς ἀναπτύσσονται οἱ βόες καὶ τὰ ἄλογα. Τὸ προϊόν τῶν τεχνητῶν λιβαδίων δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς μεγάλης κτηνοτροφίας καὶ γίνεται εἰσαγωγὴ χόρτου, ἀξίας τεσσάρων ἐκατομμυρίων δραχμῶν, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν ἐξασκεῖται μὲ ἐπιστημονικὴν μέθοδον, ἀφοῦ δὲν τηροῦνται οἱ κανόνες τῆς ζωοτεχνίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζώων καὶ διὰ τὴν ἀνάμιξιν τῶν γενῶν διὰ τοῦτο καὶ τὸ εἶδος τῶν ζώων ἐκάστου γένους ὕστερεῖ καὶ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ τελειοποιούμενα γένη, τὰ ὁποῖα ἀναπτυχθέντα κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον ἀποφέρουν πολὺ μεγαλύτερον εἰσόδημα.

Τὸ γένος τῶν βοῶν. — Οἱ βόες εἶναι γενικῶς δια-
δεδομένοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ περισσότεροι εἶναι
τοῦ ζυγοῦ, σύροντες τὸ ἄροτρον τοῦ γεωργοῦ. Οἱ βόες
ἔχουν γενικῶς μικρὸν σῶμα, ἀντέχουν ὅμως εἰς τὸν
κάματον. Αἱ γαλακτοφόροι ἀγελάδες, μικρόσωμοι ἐπί-
σης, τρώγουν ὀλίγον, παράγουν ὅμως γάλα ἀρκετόν,
περιέχον βούτυρον εἰς ἀναλογία 5 $\frac{0}{10}$, ἀναλογία με-
γαλυτέραν τοῦ παρεχομένου ὑπὸ γνωστῶν γενῶν τῶν
εὐρωπαϊκῶν ἀγελάδων· διὰ τοῦτο εἶναι αἱ ἀγελάδες
ἀρκετὰ προσοδοφόροι. Δὲν ἀνεπτύχθη ὅμως ὁ ἀριθμὸς
τῶν, διότι τὸ πρόβειον γάλα παρέχεται ἀφθονώτερον
καὶ εὐθηνότερον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς τυροκομίας.

Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς κατὰ κεφαλὰς τῶν ζῴων τοῦ γέ-
νους τούτου ὑπερβαίνει τὰς 300,000. ¹ Ἐκ τούτων
τὰ δύο τρίτα ἀναφέρονται εἰς τοὺς φορολογικοὺς κατα-
λόγους ὡς ἄροτριῶντα. ² Ὡστε τὸ γένος τῶν βοῶν κυ-
ρίως χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν.

Τὸ ἀγελαδινὸν γάλα, ἐκτὸς τῆς μικρᾶς καταναλώ-
σεως τῆς γενομένης εἰς τὰς πόλεις, ἀφίνεται ὡς τροφή
τῶν μοσχαρίων. Τὸ γάλα παρέχουν τὰ πρόβατα καὶ

¹ Εἰς τὴν Εὐρώπην ἐν γένει περισσότερον διαδεδομένον τὸ
γένος τῶν βοῶν εἶναι εἰς τὸ Βέλγιον, ὅπου ἀριθμοῦνται ἐν ἡμῶν
δισεκατομμύριον κεφαλαί, ὕστερον εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Δα-
νίαν, τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας.

² Ἐκ τῶν πινάκων τῆς φορολογίας τῶν ζῴων

Κονὰ ζῶα:	{	Βόες.....	26,000	Ζῶα ἀροτριῶντα:	{	Βόες....	128,000
		Ἀγελάδες	75,000			Ἀγελάδες	50,000
		Βούβαλοι.	5,300			Βούβαλοι.	130

αὶ αἶγες. Τοῦ κρέατος τῶν ζώων τούτων γίνεται μεγάλη χρῆσις εἰς τὸν τόπον. Ἀλλὰ καὶ τοῦ βοείου κρέατος ἡ κατανάλωσις εἶναι μεγάλη. Πλὴν τῶν ἐγχωρίων εἰσάγονται ἀπὸ τὴν Τουρκίαν περίπου 15,000 κεφαλαὶ βοῶν, ἀγελάδων καὶ μοσχαρίων κατ' ἔτος.

Τὸ γένος τῶν ἵππων, ἡμιόνων καὶ ὄνων. — Εἰς τὴν Ἀττικὴν ὑπῆρχε κατὰ παλαιότητα ἐποχὴν ἐν εἶδος ἵππου μικροῦ ὡς τράγος μὲ τρεῖς ὄνυχας, καλούμεσον ἱππάριον. Τὸ εἶδος τοῦτο, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ τὰς παλαιοντολογικὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Πικερμίου ἐξηκριβώθη, ἐξέλιπεν ἐντελῶς. Πιστεύεται ὅτι τὰ ἱππάρια τῆς Σκύρου εἶναι οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τοῦ εἶδους τούτου. Τὸ ἱππάριον ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του εἰς ἄλλα εἶδη, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων πολλὰς μεταβολάς. Ἡ βαθμιαίως δημιουργηθεῖσα ἐγχωρία γενεὰ ἀνemieχθη βραδύτερον μὲ τοὺς ὠραίους ἀραβικοὺς ἵππους, τοὺς ὁποῖους ἔφεραν οἱ Τούρκοι, καὶ ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται καὶ νὰ ἐξευγενίζεται. Ἀφ' οὗτο ὅμως ἤρχισεν ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἵππου ὡς δυνάμεως κινητηρίου, εἰσῆχθησαν ἵπποι ἀπὸ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, οὕτως ὥστε ἐπηκολούθησε σύγχυσις εἰς τὸ γένος τοῦτο, τοῦ ὁποῖου χωριστὸν καὶ πῶς εἶδος ἀποτελοῦν τὰ θεσσαλικά ἄλογα, μικρὸν σῶμα καὶ ταχύποδα, νικήσαντα κατὰ τοὺς ἱππικούς ἀγῶνας τῆς Λαρίσης τοὺς οὐγγρικοὺς ἵππους τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἵππων κατὰ κεφαλὰς ἀνέρχεται εἰς 150,000, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τέταρτον εἶναι

ἄλλα τοῦ ζυγοῦ κατατασσόμενα εἰς τὰ ἀροτριῶντα.

Ἐπὶ Ὀθωνος εἶχε συστηθῇ Ἱπποφορβεῖον εἰς τὴν Τίρυνθα διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ γένους τῶν ἵππων, ἀλλὰ δυστυχῶς ὀλίγον μόνον χρόνον ἐλειτούργησεν. Ἐκτοτε δὲν ἐλήφθη μέτρον τι διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ τώρα μόλις ἤρχισε νὰ λαμβάνεται μέριμνά τις διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ γένους τοῦ ἵππου.

Οἱ ἡμίονοι, τὸ γέννημα τοῦ ὄνου καὶ τῆς φορβάδος, εἶναι ζῶον χρησιμώτατον διὰ τόπον ὀρεινὸν ὅπως ἡ Ἑλλάς, ὅπου ὁ ἵππος δὲν δύναται παντοῦ νὰ χρησιμεύσῃ. Ὁ ἡμίονος ἄλλως τε εἶναι λιτότερος καὶ ἔχει μεγαλυτέραν ἀντοχὴν τοῦ ἵππου. Μέχρις οὗτοῦ ἡ συγκοινωνία τῆς Ἑλλάδος ἐπαρκῶς ἀναπτυχθῇ διὰ τῆς ὁδοποιΐας καὶ τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμων, ὁ ἡμίονος καὶ ὁ ὄνος θὰ παρέχουν μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμοὺς τῆς χώρας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμιόνων ἀνέρχεται εἰς 60,000 κεφαλὰς καὶ τῶν ὄνων εἰς 100,000.

Πρόβατα, αἰγες, χοῖροι.—Τῶν γενῶν τούτων τὰ ζῶα εἶναι τὰ πολυαριθμότερα, διότι ὑπάρχουν μεγάλαι ἐκτάσεις φυτικῶν βροσκῶν, εἰς τὰς ὁποίας μόνον ταῦτα ἡμπορεῖ νὰ τραφοῦν.

Τῶν προβάτων διακρίνεται ἡ περισσότερον διαδεδομένη βλαχικὴ γενεά, μετρίου μεγέθους, μὲ κεφαλὴν μικρὰν καὶ γυμνήν. Τὸ ἔριον τῶν προβάτων τούτων εἶναι πυκνὸν καὶ χονδρὸν, δὲν συσπειροῦται καὶ περιέχει πολλὰς χονδράς τρίχας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἀφαι-

ρεθοῦν εἰς τὴν πρώτην βιομηχανικὴν ἐπεξεργασίαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ποιότης του εἶναι κατωτέρα τῆς μετρίας. Τὰ πρόβατα συνήθως τρέφονται τὸν χειμῶνα εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ τὸ καλοκαίρι εἰς τὰ ὄρεινά, εἰς βοσκὰς συνήθως πτωχὰς εἰς χορτάρι. Διὰ τὴν ὀλιγόρκειάν των ταύτην τὰ πρόβατα εἶναι τὰ πλέον προσοδοφόρα ζῷα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἀριθμὸς των ἀνέρχεται εἰς 3,000,000, εὐρίσκονται δὲ διαδεδομένα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.¹

Αἰγῶν διακρίνονται δύο εἶδη, ἡ κοινῶς διαδεδομένη ἐγγχωρία βλαχικὴ καὶ ἡ μαλτέζικη. Ἡ τελευταία αὕτη, διατηρουμένη πλησίον τῶν πόλεων μόνον, παρέχει μεγαλύτερον εἰσόδημα, παράγουσα ἕνεκα τῆς ὑπερτροφικῆς ἀναπτύξεως τῶν μαστῶν της γάλα ὅσον ἡ ἀγγελὰς, ἀλλ' ἕνεκα τούτου ταχέως καὶ ἐξαντλουμένη.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ χώρα τῆς Εὐρώπης ἡ ἔχουσα τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν αἰγῶν. Κατὰ τοὺς πίνακας τῆς φορολογίας τῶν ζώων ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 2,300,000, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ οὗτος κατὰ 10 περίπου τοῖς $\frac{0}{10}$ κατώτερος τοῦ πραγματικοῦ.

Τὸ ζῶον τοῦτο μεταξὺ τῶν πολλῶν πλεονεκτημάτων του ἔχει τὸ ἐλάττωμα, ὅτι ἀποβαίνει φοβερὰ μάλιστα τῶν δασῶν, καταστρέφον τὰ μικρὰ δένδρα.

1 Εἰς τὴν Αὐστρίαν ὑπάρχουν 125 ἑκατομμύρια πρόβάτων, εἰς τὴν Ἀργεντινὴν δημοκρατίαν 80, εἰς Ῥωσίαν 50, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας 45, εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν 32 καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν 22 ἑκατομμύρια.

Αἰγοπρόβατα πρὸς σφαγὴν εἰσάγονται ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον περὶ τὰς 120,000 κεφαλὰς. Τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἰσάγονται ἐκ Τουρκίας καὶ τὸ ἕτερον ἐκ Ῥωσίας.

Τὸ ἐκ τῶν διαφόρων προϊόντων τῶν αἰγοπροβάτων εἰσόδημα εἶναι σημαντικόν. Μολονότι δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῆς ἀξίας του, ὑπολογίζεται οὐχ ἥττον ὅτι ὑπερβαίνει τὰ 40 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Χοῖροι τρέφονται εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Μίγα μέρος τῶν χωρικῶν οἰκογενειῶν διατρέφει ἐν μέρει τὰ ζῶον τοῦτο, πολύτιμον διὰ τὸ κρέας του. Ἀγέλαι χοίρων εὐρίσκονται πλησίον τῶν δασῶν βλαυνιδέας, διότι τὰ βαλανίδια εἶναι ἡ κοινὴ τροφή τῶν χοίρων.

Ἡ πιτηνοτροφία δὲν εἶναι συστηματικῶς ἀνεπτυγμένη καὶ δὲν ἔχει διὰ τοῦτο ἰδιαιτέραν οἰκονομικὴν σημασίαν. Τὰ ὀρνιθοειδῆ τρέφονται εἰς οἰκογενείας ἀστῶν καὶ χωρικῶν. Τὰ προϊόντα των δὲν ἐπαρκοῦν κἂν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως καί, ἐκτὸς τῶν ὀρνίθων, εἰσάγονται κατ' ἔτος πλέον τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων αὐγῶν ἐκ Τουρκίας.

Μελισσοκομία.¹ Οἱ θάμνοι τῶν βουνῶν, τὰ δασικὰ δένδρα καὶ τὰ ἡμέρα φυτὰ, ὅλη τέλος ἡ χλωρίς εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν μελισσοτροφίαν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο πολὺ διαδεδομένη, ἰδίως εἰς τὰς Κυκλάδας, τὴν Εὐβοίαν, τὰ Τρίκκαλα, τὴν Λακωνίαν καὶ τὴν Φθιώ-

¹ Ἴδε «Αἱ μέλισσαι» τοῦ κ. Γ. Δροσίνη («Ἐκδοσις τοῦ Σολόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων»).

τιδα. Αἱ ἀσθενεῖαι ὅμως τῶν μελισσῶν εἰς παλαιότερα ἔτη περιώρισαν κατὰ πολὺ τὴν ἀνάπτυξίν της.

Ἡ ἔτησίᾳ παραγωγή ὑπολογίζεται εἰς 800,000 ὀκάδας μέλιτος καὶ 70,000 κηρίου. Τὸ μέλι εἶναι καλλίστης ποιότητος, φημισμένον δὲ ἀπὸ παλαιῶν χρόνων εἶναι τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Μικρὰ ἐξαγωγή τοῦ προϊόντος τούτου, κατὰ ποσότητα 3—4000 ὀκάδων, γίνεται εἰς τὴν Αὐστροίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Σηροτροφία.—Ἀνέκαθεν ἐκαλλιεργοῦντο μεταξοσκώληκες, εἶναι δὲ γνωστὸν ἱστορικῶς, ὅτι μετεφέρθη εἰς τὴν Ἑλλάδα πρῶτον ἢ μεταξοσκωληκτροφία ἐπὶ Βυζαντινῶν, διεδόθη δ' ἔπειτα εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Ἡ συστηματικὴ καὶ τεχνικὴ ὅμως ἀνάπτυξις τοῦ κλάδου τούτου χρονολογεῖται μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837, ὅτε εἰσῆχθη καλῆς ποιότητος ἰταλικὸς κουκούλοσπορος καὶ ιδρύθησαν εἰς τὰς Καλάμας καὶ Ὑστερον εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ πρῶτα βιομηχανικὰ ἔργαστήρια τοῦ Γ. Δουρούτη πρὸς κατεργασίαν καὶ παραγωγὴν τῆς μετάξης. Ὅτε ἀνεφάνη ἡ καταστρεπτικὴ νόσος τῶν μεταξοσκωλήκων εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὸ ἔτος 1849, ἤρχισεν μεγάλη ζήτησις καὶ ἡ ὕψωσις τῶν τιμῶν τοῦ προϊόντος τούτου. Κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς δεκαετίας ἀπὸ τοῦ 1849 μέχρι τοῦ 1859, ὅποτε καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεφάνη ἡ ἀσθενεῖα, ἡ

ἐγχώριος παραγωγὴ τόσον ἡῤῃσεν καὶ τόσον ὑψώθησαν αἱ τιμαί, ὥστε εἰς τοὺς πίνακας τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τὸ προϊόν τῆς σιροτροφίας κατεῖχε τὴν δευτέραν θέσιν μετὰ τὴν κορινθιακὴν σταφίδα. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ὅμως τῆς νόσου ἡ παραγωγὴ ἤλαττώθη καὶ ἡ καλλιέργειά της ἤρχισε νὰ ἐγκαταλείπεται. Αἱ μορέαι, αἵτινες ἐκάλυπται ἕως τότε μεγάλας σχετικῶς ἐκτάσεις, ἰδίως εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤρχισαν νὰ κόπτονται διὰ νὰ ἀφήσουν θέσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σταφιδαμπέλων, τῶν ὑποίων τὸ προϊόν, ἔνεκα τῆς καταστροφῆς τῆς φυλλοξήρας, εὗρίσκετο εἰς ὑπερτίμησιν.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς νόσου τοῦ κουκουλοσπόρου, διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, εἰσήχθη κατὰ τὸ 1879 καὶ ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις ἐσύστησε τότε δύο προσωρινούς σιροτροφικοὺς σταθμοὺς εἰς Καλάμας καὶ εἰς Σπάρτην, τὰ δύο μεγαλύτερα κέντρα τῆς παραγωγῆς. Αἱ μορέαι ὅμως εἶχαν πλέον καταστραφῇ καὶ αἱ τιμαὶ δὲν ἦσαν τόσον μεγάλαι· διὰ τοῦτο ἡ σιροτροφία δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ ἀναλάβῃ τὴν παλαιὰν ἀνάπτυξίν της. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα ἔτη ἡ καλλιέργεια τῆς μορέας ἐπεκτείνεται, ἰδίως εἰς Θεσσαλίαν, καὶ βελτιοῦται καθόλου ἡ καλλιέργεια τῆς σιροτροφίας καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τοῦ προϊόντος, ὥς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ περὶ βιομηχανίας βιβλίον.

Ὁ μέσος ὅρος τῆς παραγωγῆς, κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἀνέρχεται εἰς 90,000 ὀκάδας ξη-

ρῶν κουκουλίων, ἀξίας ἄνω τῶν 600,000 φράγκων χρυσῶν, εἰς 5,000 ὀκάδας μέταξαν ἀναπηνισμένην καὶ εἰς 15,000 μέταξαν ὠμὴν. Κατὰ τὸ 1900 ἡ παραγωγὴ τῶν κουκουλίων δὲν ὑπερέβη τὰς 70,000 ὀκάδας, ἐνῷ τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχεν ὑπερβῆ τὰς 110,000 ὀκάδας. Τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς παραγωγῆς ἐξάγονται εἰς Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Θήρα καὶ ἄλιεϊα. — Τὸ προϊόν τῆς θήρας δὲν εἶναι σημαντικὸν καὶ δὲν ἀποτελεῖ πόρον ἄξιον λόγου, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἀπογραφικοὺς καταλόγους δὲν ἀναγράφεται κἄν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ θηρευτοῦ. Ἀπ' ἐναντίας ὅμως ἡ ἄλιεϊα εἶναι ἐπάγγελμα εὐρέως διαδεδομένον καὶ ἀποφέρει σημαντικὸν προϊόν καὶ ἄξιον λόγου εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Οἱ εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια ἄλιευόμενοι ἰχθύες εἶναι πολλοὶ καὶ ποικίλοι.¹ Θὰ ὁμιλήσωμεν μόνον περὶ τῶν ἰχθύων τῶν παρεχομένων εἰς τὸ ἐμπόριον. Τοιοῦτοι εἶναι αἱ σαρδέλαι, τὰ χαψιά καὶ ἡ παππαλίνα, οἵτινες προπαρασκευάζονται μὲ ἄλμην. Εἰς τρεῖς λιμένας τοῦ Βασιλείου ἡ ἄλιεϊα

¹ Πλήρη κατάλογον τῶν ἰχθύων τούτων περιέχει τεύχος ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπ' ἐγκληρῇ τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως τῆς Ἀλγείας εἰς Λονδὸν κατὰ τὸ 1883, συγγραφέν ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου ὑπὸ τὸν τίτλον: «La Pêche en Grèce».

αὕτη ἔχει σπουδαιότητα : εἰς Κόρινθον, εἰς Χαλκίδα καὶ εἰς Ὠρεούς. Ἡ ἀλιεία γίνεται τοὺς μῆνας τοῦ θέρους.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀλιέων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ἰχθύων, δύναται τις ὅμως νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι εἰς τὰς τρεῖς πόλεις ἀσχολοῦνται πλέον τῶν 1,500 ἀτόμων.

Ἡ ποσότης τῶν ἰχθύων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐποχῆς καὶ ποικίλλει κατ' ἔτος. Εἰς τὰ αὐτὰ κέντρα προπαρασκευάζουν καὶ κολλοὺς εἰς πολὺ μικροτέραν ποσότητα.

Ἰχθυοτροφεῖα, εἰς τὰ ὅποια συστηματικῶς καλλιεργοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται οἱ ἰχθύες, ὑπάρχουν ἐν συνόλῳ 84, ἀνήκοντα εἰς τὸ Κράτος καὶ παραχωρούμενα διὰ δεκαετῶν μισθώσεων. Τὰ μεγαλύτερα εὐρίσκονται εἰς Μεσολόγγιον καὶ Ἀγουλινίτσαν. Οἱ ἰχθύες τοῦ ἰχθυοτροφείου τούτου πωλοῦνται γενικῶς ἰσποί, εἰς τὸ Μεσολόγγιον μόνον γίνεται προπαρασκευαστικὴ βιομηχανία μέρους τῆς ἀλιείας· τὸ ὅλικόν της ποσὸν ἀναβιβάζεται εἰς ἐν ἑκατομμύριον ἐνετικᾶς λίτρας ἐτησίως.

Τὸ κυριώτερον προϊόν τῆς ἐλληνικῆς ἀλιείας ἀποτελοῦν οἱ σπόγγοι. Μόνον οἱ Ἕλληνες ἀλιεῖς ἀψήφουντες τοὺς πολλαπλοὺς κινδύνους τῆς ἀλιείας ταύτης ἐπεδόθησαν ἀπὸ ἐτῶν καὶ προμηθεύουν εἰς τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον τὸ εἶδος τοῦτο, κατ' ἀλλήλων διὰ πλείστας αἰκιακᾶς χρήσεις.

Ἡ ἀλιεία αὕτη ἐνεργεῖται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους· μὲ σκάφανδρα, μὲ καμάκιον καὶ μὲ δύτας. Οἱ ἀλιεῖς ἀνήκουν εἰς πέντε μόνον λιμένας τοῦ βασιλείου, εἰς τὴν Αἰγιναν, τὴν Ὑδραν, τὴν Ἐρμιόνην, τὸ Κρανίδι καὶ τὸ Τρίκερι. Εἰς τοὺς λιμένας τούτους

ὑπάρχουν 185 πλοῖα μὲ σκάφανδρα καὶ 550 πλοῖα ἐνεργοῦντα τὴν ἀλιεῖαν μὲ καμάκια καὶ μὲ δύτας. Ἡ ἀλιεῖα διαρκεῖ τρεῖς μῆνας. Τὰ πλεῖστα τῶν πλοιαρίων μὲ τὰ σκάφανδρα ἀλιεύουν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς. Τὰ πλοιάρια ἀναχωροῦν τὸν Ἀπρίλιον. Οἱ διὰ σκαφάνδρων δύται, ἐὰν τὸ βάθος τοῦ ὕδατος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 10 μέτρα, παραμένουν εἰς τὸν πυθμένα ἀπὸ τὰς 9 τὸ πρῶτὸ μέχρι τῆς μεσημβρίας. Ἐὰν ὑπερβαίνει τὰ 10 μέτρα, μένουν ὀλιγώτερον τῆς μιᾶς ὥρας.

Οἱ σπόγγοι ἐξαγόμενοι ἀπὸ τὴν θάλασσαν δὲν εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ὅπως ἀποδοθοῦν εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐχουν ἀκόμη τὴν πρωτοπλασμικὴν ὕλην, ἣ ὁποῖα τοὺς περιβάλλει. Διὰ τοῦτο τὸ βράδυ, μετὰ τὴν ἀλιεῖαν, ἀποξέονται οἱ σπόγγοι διὰ νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ περίβλημα τοῦτο, καὶ ὕστερον προσδένονται εἰς σπάγγον καὶ μένουν εἰς τὸ ὕδωρ ὑλόκληρον τὴν νύκτα. Ἀφοῦ ξηρανθοῦν, ὑφίστανται τὴν βιομηχανικὴν κατεργασίαν. Τοποθετοῦνται ἐπὶ τριάκοντα ὥρας εἰς θεϊκὸν ὀξύ καὶ καθαρίζονται, τέλος δὲ εἰς ἀσβεστοῦχον ὕδωρ, ὅπου λαμβάνουν τὸ ὑποκίτρινον σύνθετον χρῶμά των.

Οἱ ἀλιεῖς τῶν σπόγγων διὰ καμακίου δὲν ἀπομακρύνονται τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν. Οἱ δύται ἀπ' ἐναντίας ἀλιεύουν παντοῦ καὶ εἰς μεγάλα βάθη, ὅπου οἱ δύται μὲ τὰ σκάφανδρα δὲν δύνανται νὰ φθάσουν ἄνευ φόβου ἀσφυξίας.

Πολλαὶ εἶναι αἱ ποιότητες τῶν σπόγγων· αἱ καλύτεραι διὰ τὸ ἐμπόριον εἶναι αἱ τῆς Τριπολίτιδος,

διπλασίως ἀκριβότεραι τῆς Βεγγάζης. Ὑστερον ἔρχονται οἱ μεγάλοι σπόγγοι τῆς Κύπρου καὶ Κρήτης.

Ἡ ποσότης τῶν ἀλιευομένων σπόγγων ὑπερβαίνει ἐνίοτε τὰς 150,000 ὀκάδας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία εἶναι περίπου 3 ἑκατομμυρίων φράγκων χρυσῶν. Τὸ προϊόν τοῦτο ἐξάγεται κυρίως εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Αὐστρίαν καὶ Ἰταλίαν. Ἐν τούτοις οἱ ἐξαγωγικοὶ πίνακες παρουσιάζουν μικρότερον ποσόν (1899, 66,002 ὀκάδες καὶ 1900 44,238), διότι μέρος τοῦ προϊόντος ἐξάγεται χωρὶς νὰ διέλθῃ διὰ τῶν ἐλληνικῶν λιμένων.

Τὰ στρεΐδια τὰ ὅποια ὑπῆρχαν ἄλλοτε εἰς τὰ ἐλληνικὰ παράλια ἐξηφανίσθησαν, καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὴν γενομένην χρῆσιν τῆς δυναμίτιδος ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς. Τὸ κακὸν τῆς δυναμίτιδος περιωρίσθη ἐκ τῶν ἐφαρμοσθέντων μέτρων, δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐλήφθη οὐδεμίαν μέριμνα πρὸς καλλιέργειαν τοῦ λίαν προσοδοφόρου τούτου προϊόντος.

Τὸν ἀλιευτικὸν καθόλου στόλον ἀποτελοῦν 17,000 πλοιάρια χωρητικότητος 6,000 τόννων, ἀριθμοῦντα πλήρωμα 6,500 ἀλιέων. Τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν πλοιαρίων τούτων ἔχουν κατὰ σειρὰν οἱ λιμένες Ὑδρας, Μεσολογγίου, Κρανιδίου, Ἐρμιόνης, Αἰγίνης, Σπετσῶν καὶ Πειραιῶς.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Ἡ Ἑλλάς, πλουσία εἰς ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς χώρα μεταλλειοφόρος. Τὸν μεταλλικὸν τῆς πλοῦτον ἐξεμεταλλεύοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι, ὡς ἀπέδειξαν τὰ ἀνευρεθέντα εἰς τὸ Λαύρειον καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἀπορίμματα τῶν ἀρχαίων μεταλλουργείων. Πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βασιλείου δὲν ἔγεινεν οὐδεμία ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου καὶ μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν ἤρχισε καὶ ἀνεπτύχθη τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας. Κατὰ τὴν σημερινὴν ἐκμετάλλευσιν τὸ μέταλλον τὸ ἐξορυσσόμενον κατὰ μεγαλυτέραν ποσότητα εἶναι ὁ σίδηρος, τὸ πολυτιμότερον ὅμως εἶναι ὁ ἀργυροῦχος μόλυβδος. Δυστυχῶς, ἀπὸ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον τῆς Ἑλλάδος ἐλλείπει ὁ λιθάνθραξ, ἡ τροφή αὕτη πάσης βιομηχανίας. Ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ λιθάνθρακος δὲν

ἐγκαμινεύονται τὰ μεταλλεύματα, ἀλλ' ἀποστέλλονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν κατασκευάζεται ἐπομένως οὔτε σίδηρος οὔτε χάλυψ οὔτε ἄλλα μέταλλα. Ἡ σιδηρυβιομηχανία, εἰς τῶν μεγίστων κλάδων τῆς καθόλου βιομηχανίας, δὲν εὐρίσκει τὰς πρώτας ὕλας εἰς τὸν τόπον, ἀλλὰ τὰς προμηθεύεται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ὑφισταμένη τὰ ἔξοδα τῆς μεταφορᾶς.

Ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ λιθάνθρακος ὀλόκληρος ἡ βιομηχανία χωλαίνει μὴ εὐρίσκουσα ὄρους πρὸς ἀνάπτυξιν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπάρχει ὑπόδειγμα βιομηχανικοῦ Κράτους, στερουμένου ἐπίσης λιθάνθρακος. Τὸ ὑπόδειγμα τοῦτο παρέχει ἡ Ἑλβετία, κατορθώσασα διὰ τοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένου λιθάνθρακος νὰ ἀναπτύξῃ τεραστίαν βιομηχανίαν. Ἀλλ' ἡ Ἑλβετία εὐρίσκεται ὑπὸ ἄλλους ὄρους. Συνορεύει μὲ κράτη παράγοντα λιθάνθρακα, αἱ συγκοινωνίαι ἔχουν μεγίστην ἀνάπτυξιν, τὰ κεφάλαια εἶναι ἄφθονα καὶ ὑπάρχει ἡ ἱκανότης τοῦ ἐργάτου διὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν εὐδοκίμησιν πάσης βιομηχανίας. Διὰ τὴν Ἑλλάδα τοιοῦτοι ὄροι δὲν ὑπάρχουν, ἀλλ' οὐχ ἥττον δύναται νὰ γείνη συνδυασμός τις, ὡς θὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὸ περὶ βιομηχανίας βιβλίον, καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἰδρυσις ὑψηλῆς καμίνου πρὸς παραγωγὴν χυτοσιδήρου, δυναμένου νὰ ἐπαρκῇ καὶ εἰς τὰς σημερινὰς καὶ εἰς τὰς μελλούσας ἀνάγκας τῆς μηχανουργίας.

Τὰ προϊόντα καθόλου τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου, ἥτοι

τῶν μεταλλείων, μεταλλουργείων, ἀλυκῶν καὶ λατομείων τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Μεταλλικὰ ὄρυκτά : Μεταλλεύματα ἀργύρου, μόλυβδου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου, μαγγανίου, ἀντιμωνίου, χρωμίτου, σιδηροπυρίτου.

Ἀμέταλλα ὄρυκτά : Σμύρις, λευκόλιθος, γύψος, τάλκης, βαρύτις, χαλαζίας, ἡμιοπάλλιος, πυρόλιθος καολίνης, κιμωλίτης, ὄχρα, στυπτηρία, ἄλας.

Κάύσιμα ὄρυκτά : Λιγνίτης, θεῖον, πίσσα, πετρέλαιον, ἄσφαλτος.

Χρήσιμα πετρώματα : Μάρμαρα, γρανίτης, πλακίτης, μαρμαριγιακὸς σχιστόλιθος, λιθογραφικαὶ πλάκες, ἀσβεστομιγῆς μάργα, θηραϊκὴ γῆ, κίσσηρις, ὄψιανός, μυλόπετραι, ἀκονόπετραι.

Ἡ ἀξία τῶν ἐτησίως ἐξορυσσομένων τούτων ὀρυκτῶν, πλὴν τῶν μαρμάρων, ἀνέρχεται εἰς 26 ἑκατομμύρια φράγκα χρυσᾶ.

Μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι ἐλάχισται γίνονται, περιοριζόμεναι ἰδίως εἰς κατασκευὴν μόλυβδου καὶ θείου. Διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας, εἰσάγονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καύσιμα ὄρυκτά ἀξίας 2,500,000 φρ. χρυσῶν.

Ἡ μᾶλλον μεταλλειοφόρος χώρα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Λαυρεωτικὴ, κατέχουσα 2,000,000 στρεμμάτων περίπου ἐπιφάνειαν. Εἰς τὰ βόρεια μέρη ἦτοι Δασκαλειό, Δαρδέζαν, Διψέλιζαν, Πλάκκαν, Βίλιαν, Βρωμοποῦσι, Σπηλιαζέζαν, Αὐλάκι κ.τ.λ. κεῖται μαγγανιοῦχος σίδηρος μετὰ παρενεσπαρμένον ἀργυρούχου

μολύβδου. Αἱ μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι τῶν ἀρχαίων ἐνταῦθα ἦσαν περιορισμέναι· καὶ τὰ ἀπορρίμματα τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν εἶναι ἐλάχιστα καὶ μεταλλοπλῦσια ἀρχαῖα δὲν ὑπάρχουν. Σήμερον ὅμως, καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν τελευταίων δύο δεκαετηρίδων, αἱ ἐκτελούμεναι εἰς τὰ μέρη ταῦτα μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμέναι τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Λαυρεωτικῆς. Εἰς τοῦτο μεγάλως συνετέλεσεν ἡ κατάλληλος χρησιμοποίησις τοῦ ἀφθόνου μαγγανίουχου σιδήρου. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ Λαυρείου (ἦτοι Συντερίνην, Μπαρμπαλιάκην, Βερζέκον, Καμάριζαν, Σούρεζαν) εὐρίσκονται ἅπειρα φρέατα, στοαί, ἀρχαῖα ὀρύγματα, δεξαμεναί, μεταλλοπλῦσια, καὶ ἐκβολάδες καὶ σκωρίαὶ κατὰ μυριάδας τόννων. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν μεγάλην ἐπίδοσιν, τὴν ὅποیان εἶχαν ἐνταῦθα τῶν ἀρχαίων αἱ μεταλλευτικαὶ καὶ μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι. Εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη (ἦτοι Νόριαν, Καλλιάν, Σούρεζαν, Ἀγριλιέζαν, Μεγάλα Πεῦκα), ἐγκλείονται κοῖται πλουσιώταται εἰς ἄργυρον καὶ ταύτας οἱ ἀρχαῖοι ἐξεμεταλλεύοντο ἐπιμελῶς. Αἱ μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι τῶν νεωτέρων περιορίζονται εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τοῦ Σουνίου.

Συστήματα ἐξορύξεως. — Συμφώνως πρὸς τὸ σχῆμα τῶν μεταλλικῶν κοιτῶν, τὰς διαστάσεις καὶ τὰς κλίσεις αὐτῶν, τὴν στερεότητα καὶ ποιότητα τοῦ πετρώματος τῆς στέγης, ἐφαρμόζουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ παραδεδεγμένα πρὸς τὰς συνθήκας ταύτας συστήματα ἐξορύξεως. Ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὴν μεταλλευτικὴν

ἐπιστήμην καταλλήλως ἐφαρμόζεται τὸ σύστημα ἐξορύξεως διὰ στύλων ἢ μεσοκρινῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐφαρμόζουν διὰ τὴν ἐξόρυξιν μεταλλικῶν κοιτῶν ἢ ζωνῶν, τῶν ὁποίων τὸ πάχος εἶναι μέτριον, ποικίλλον ἀπὸ 1—2 $\frac{1}{2}$ μέτρων, ἢ κλίσεις μικρὰ καὶ ἡ στέγη στερεά. Ἐξορύσσουν πρῶτον ἐκ τῆς κοίτης πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἀποκοπῇ ἄνευ κινδύνου ἀμέσου καταπτώσεως τῆς στέγης, ἀφίοντες πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς στύλους ἐκ τοῦ ἰδίου μεταλλεύματος, τῶν ὁποίων τὸ πλάτος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς στερεότητος τῆς στέγης καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ μεταλλεύματος. Τοὺς στύλους τούτους βαθμηδὸν ἀποκόπτουν ἀντικαθιστῶντες διὰ λιθοκτίστων, πρὸς μεγαλυτέραν στερεότητα τῆς στέγης. Οὕτως ἔγεινεν ἡ ἐξόρυξις εἰς Δασκαλειό, Βρωμοποῦσι καὶ εἰς ἄλλα μεταλλεῖα. Ἄλλο καταλλήλως ἐφαρμοζόμενον εἶναι τὸ σύστημα τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας πρὸς ἐξόρυξιν δι' ὑπονόμων. Διὰ μεταλλικὰς κοίτας ἢ ζώνας μικρᾶς κλίσεως καὶ ποικίλλου ἄλλ' ὄχι μεγάλου πάχους καὶ ὄχι πολὺ στερεᾶς στέγης ἐφαρμόζουν τὸ σύστημα τοῦτο ἀντὶ τοῦ προηγηθέντος διὰ στύλων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀνοίγουν ὑπονόμους δι' αὐτῶν προπαρασκευάζεται πρὸς ἐξόρυξιν ἡ κοίτη, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ ἐξορυσσόμενα μέρη ἀναπληροῦνται ἀμέσως διὰ λιθοδμήτων γομώσεων. Μία ἐκ τῶν ὑπονόμων, ἡ ὀριζοντία, προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀνιχνεύουσα τὴν κοίτην καὶ προπαρασκευάζουσα τὰ μῆσα τῆς μεταφορᾶς ταύτην ἀκολουθοῦν οἱ ὑπόνομοι τῆς

ἐξορύξεως, ὡς συμβαίνει εἰς τὸ μεταλλεῖον Αὐλακίου (Λαύρειον). Ἐκτὸς τούτου γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ συστήματος τῆς ἐξορύξεως δι' ἐστραμμένων βαθμίδων, ὅταν ἡ ἐξορυσσομένη μεταλλικὴ κοίτη εἶναι παχύτερα, ὡς εἰς Διψέλιζαν, Καμάριζαν καὶ λοιπὰ μεταλλεῖα· γίνεται δὲ ἡ ἐξορύξις ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Ἐξορύξεις τῶν ὀρυκτῶν ἱλῶν.

Ἡ βιομηχανία τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀρυκτῶν ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη κατὰ τὸ ἔτος 1861, ὅτε ἐδημοσιεύθη καὶ ὁ περὶ τῶν μεταλλείων νόμος, βασισθεὶς ἐπὶ τῶν γενικῶν διατάξεων τοῦ σχετικοῦ γαλλικοῦ νόμου¹.

Τὰ παραχωρηθέντα μέχρι τοῦδε μεταλλεῖα ἀνέρχονται εἰς 409 καὶ κατέχουν ἑκτασιν μεγαλυτέραν τῶν δύο ἑκατομμυρίων στρεμμάτων. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλων τῶν μεταλλείων τούτων δὲν γίνεται ἐκμετάλλευσις, διότι δι' ἄλλα μὲν ἐδημοσιεύθησαν ἐκπτώσεις, ἄλλα

1 Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ὁ αἰτῶν τὴν παραχώρησιν μεταλλείου ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τριπλοῦν σχεδιογράφημα τοῦ μεταλλείου θεῖγματα τοῦ μεταλλεύματος ἐκ δέκα τοῦλάχιστον ὁκάθων καὶ ἐπιστημονικὴν ἔκθεσιν. Τὸ μεταλλευτικόν Συμβούλιον, ἀπαρτιζόμενον ἐξ ἀνωτάτων λειτουργῶν τοῦ Κράτους καὶ συνεργόμενον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν, ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν αἰτήσεων τούτων.

ταχέως ἐξητλήθησαν, ἄλλα τέλος ἀναμένουν τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια διὰ τὰ ἐκμεταλλευθῶν, μολοντί πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ταῦτα ἔκπτωτα συμφώνως πρὸς τὸν νόμον. Τὰ ἐν ἐνεργείᾳ κυριώτερα μεταλλεῖα, τῶν ὑποίων ἢ ἐκμετάλλευσις ἔχει βιομηχανικὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, δὲν ὑπερβαίνουν τὰ τεσσαράκοντα.

Τὰ ὀρυχεῖα εἶναι περισσότερα. Ἡ διάκρισις μεταξὺ μεταλλείων καὶ ὀρυχείων ἔχει διοικητικὴν κυρίως διαφοράν. Μεταλλεῖον ὑπάρχει ὅταν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐξορύξεως γίνωνται εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς δι' ὑπογείων στοῶν. Τὰ μεταλλεῖα παρέχονται κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ μεταλλευτικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκδόσεως Β. Διατάγματος παραχωρήσεως. Ὀρυχεῖον ὑπάρχει ὅταν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐξορύξεως γίνωνται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, ὅποτε πρὸς παραχώρησιν ἀρκεῖ ἄδεια τῆς Κυβερνήσεως. Ἐὰν αἱ ἐργασίαι ὀρυχείου προχωρήσουν εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, τότε ἡ ἄδεια πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ παραχωρήσεως, διότι τὸ ὀρυχεῖον μετατρέπεται εἰς μεταλλεῖον.

Μεταλλικὰ ὀρυκτά.—Ὁ χρυσὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς τοιαύτας ἐνώσεις, καὶ εἰς τόσον μικρὰς ποσότητας, ὥστε ἐξορύξεις αὐτοῦ δὲν γίνεται. Ἀνεκαλύφθη κατ' ἐλάχιστα ψήγματα εἰς τι βυάκιον τῆς Σκύρου καὶ ἀπεχωρίσθη ἐκ χωμάτων ὀφίτου, μαγνήτου καὶ χρωμίτου. Εἰς τὰ Δολιανὰ τῆς Πελοποννήσου εὐρέθη ἀναμειγμένος εἰς σιδηροπυρίτην

καὶ τέλος κατ' ἐλαχίστας ποσότητας εἰς τὸν ἀργυροῦχον μολύβδον τοῦ Λαυρείου.

Ὁ ἄργυρος εὐρίσκεται εἰς τὴν βαρυτίνην τῆς Μήλου καὶ τῆς Κιμώλου. Ἡ ἐξόρυξις ἐνεργουμένη ἄλλοτε διεκόπη ἤδη. Εὐρίσκεται ὅμως ἀναμεμιγμένος μὲ τὰ μεταλλεύματα μολύβδου καὶ χαλκοῦ εἰς τὸ Λαύρειον καὶ εἰς ἄλλας μεταλλικὰς περιοχὰς κατ' ἀναλογίαν 250 μέχρι 4000 γραμμαρίων κατὰ τόννον μεταλλεύματος.

Ὁ μολύβδος εὐρίσκεται καὶ ἐκμεταλλεύεται ἰδίως εἰς τὸ Λαύρειον, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον εἰς τὴν Μύκονον καὶ τὴν Σίφνον.

Ἡ ἐπανάληψις τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπὶ αἰῶνας ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀργυρείων (μεταλλείων ἀργυροῦχου μολύβδου) τοῦ Λαυρείου, ἥτις ἐπέδρασεν ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς μεταλλικῆς καὶ μεταλλουργικῆς βιομηχανίας τῆς Ἑλλάδος, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ γαλλικὴ ἐταιρεία Ἰλαρίωνος Ροῦ καὶ Σα Ἰδρυσε μεταλλουργεῖον εἰς Ἐργαστήρια πρὸς καμινεῖαν τῶν ἀρχαίων μολυβδοῦχων σκωριῶν, λειψάνων τῶν ἀρχαίων μεταλλουργείων. Τὸ σύνολον τῶν σκωριῶν τούτων ἐξετιμήθη τότε εἰς 1,555,107 τόννους, περιέχοντας 5 $\frac{1}{2}$ ἕως 14 $\frac{0}{10}$ μολύβδον καὶ 360 μέχρι 440 γραμμάρια ἀργύρου ἑκαστος τόννος, ἀξίας ἐν συνόλῳ 61,275,000 δραχμῶν. Βραδύτερον ἤρχισαν ἐκ τῆς θαλάσσης ἐξορυσσόμεναι καὶ ἐκκαμινευόμεναι μολυβδοῦχοι ἀρχαῖαι σκωρίαι. Οὕτως αἱ ἐργασίαι τῆς ἐταιρείας Ἰλαρίωνος Ροῦ καὶ Σας ἐλάμβαναν μεγαλυτέρας

διαστάσεις καὶ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1865 ἐξήγαγεν ἡ ἔταιρεία τὸν πρῶτον μὶνερν. Κατὰ τὸ ἔτος 1864 ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἔταιρείας ταύτης Ι. Σερπιέρης ἐζήτησε παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔλαβε παραχώρησιν ἐκτάσεως 15 περίπου ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν μέτρων εἰς τὸ κέντρον τοῦ Λαυρείου. Εἰς τὴν παραχωρηθεῖσαν ταύτην ἔκτασιν ἀνεκαλύφθησαν βραδύτερον μεγάλοι ποσότητες μεταλλευμάτων, προερχομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τῶν ἀρχαίων μεταλλείων καὶ μεταλλοπλυσίων, ἀποκληθέντων ἐκβολάδων. Κατὰ τὸ 1869 ἡ ἔταιρεία Ἰλαρίωνος Ροῦ ἤρχισε νὰ ἐκκαμινεύῃ ταύτας. Ἐπιτροπὴ συσταθεῖσα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἐξετάσῃ τὰ μεταλλεύματα ταῦτα, εὔρε κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὑπολογισμούς, ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν μεταλλείων τούτων θὰ ἄφινε καθαρὸν κέρδος 130 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ! Ἡ Κυβέρνησις συνεπέειχε τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς ἐπιτροπῆς δὲν ἀνεγνώρισεν οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἐπὶ τῶν νέων τούτων μεταλλευμάτων εἰς τὸν ἐκδοχέα τῆς παραχωρήσεως ἀντιπρόσωπον τῆς ἔταιρείας. Οὕτως ἐπροκλήθη τὸ γνωστὸν λαυρεωτικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον μόνον κατὰ τὸ 1873 ἐλύθη διὰ τῆς παραχωρήσεως ὅλων τῶν δικαιωμάτων τῆς γαλλικῆς ἔταιρείας ἀντὶ 11,500,000 δραχμῶν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Συγγροῦ ἰδρυθεῖσαν ἐλληνικὴν ἔταιρειαν¹.

1) Προέκυψαν ἐκ τῆς παλαιᾶς ἔταιρείας ἀφ' ἐνὸς ἡ ἐλληνικὴ ἔταιρεία τῶν Μεταλλουργείων Λαυρείου, ἔχουσα τὸ δικαίωμα τῆς καμινείας τῶν ἀρχαίων σκυριῶν καὶ ἐκβολάδων, καὶ ἡ γαλλικὴ

Πλὴν τῶν μεταλλευμάτων τοῦ ἀργυρούχου μολύβδου εὐρίσκονται κατὰ μικροτέραν ποσότητα καὶ μεταλλεύματα ἐνθείου μολύβδου (γαλνίτου), ἐπίσης ἀργυρομιγῇ καὶ ταῦτα.

Πλὴν τοῦ Λαυρείου ὁ μόλυβδος ἐξάγεται εἰς Μύκονον. Τὰ μεταλλεύματα τῆς νήσου ταύτης, περιέχοντα 40 ἕως 60 $\frac{0}{10}$ μόλυβδον καὶ 2000 ἕως 3000 γραμμάρια ἀργύρου κατὰ τόννον μολύβδου, πωλοῦνται εἰς τὰ μεταλλουργεῖα τοῦ Λαυρείου, ὅπου ἐκκαμινεῦνται μετὰ τῶν ἀρχαίων σκωριῶν καὶ ἐκβολάδων. Ἐπίσης εἰς Σίφνον αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐπανελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας «Σίφνου-Εὐβοίας».

Ἐταιρεία τῶν μεταλλείων Λαυρείου. Ἡ ἐλληνικὴ ἔταιρεία ἤρχισεν ἀμέσως δραστηρίαν ἐκμετάλλευσιν διὰ τῆς κατασκευῆς μεγάλων πλυντηρίων, καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Λαυρείου-Κηφισίας καὶ ἄλλων τεχνικῶν ἔργων. Ἐπίσης ἡ ἔταιρεία αὕτη ἐκμεταλλεύεται τὰ μεταλλεῖα Νικίας, εἰς τὸ Δασκαλειὸ καὶ τὰ μεταλλεῖα τῆς διαλυθείσης ἐταιρείας τοῦ «Λαυρεωτικοῦ Ὀλύμπου». Ἡ γαλλικὴ ἔταιρεία τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου ἰδρύθη κατὰ τὸ ἔτος 1876 μὲ κεφάλαιον 16,300,000 φράγκων. Κατέχει καὶ ἐκμεταλλεύεται τὰ πλεῖστα τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου. Ἐπίσης εἰς Λαύρειον ἔχουν παραχωρήσεις αἱ ἀκόλουθοι ἔταιρεῖαι: Ἡ «Γαλλικὴ ἔταιρεία τῶν μεταλλείων τοῦ Σουνίου» ἰδρυθεῖσα τὸ 1875. Ἐκμεταλλεύεται μόλυβδον, ψευδάργυρον καὶ μαγγανιοῦχον σίδηρον ἐκ τῶν μεταλλείων Σουνίου πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Λαυρείου καὶ Βρωμοπούσεως πρὸς ἀνατολὰς. Ἡ «Γαλλοελληνικὴ ἔταιρεία Ἀδρειαῖα», τῆς ὁποίας τὰ μεταλλεῖα εὐρίσκονται πρὸς βορρᾶν τοῦ Λαυρείου παρὰ τὸ Δασκαλειὸ. Ἡ Γαλλικὴ ἔταιρεία «Σερφεῦ Σπηλιαζέζης» ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1880. Ἡ ἔταιρεία τῶν μεταλλείων «Σίφνου Εὐβοίας» ἰδρυθεῖσα τὸ 1882. Ἐκμεταλλευτικαὶ ἔταιρεῖαι πλὴν τούτων εἰναι ἡ «Ἀγνώστου ἔταιρεία τῶν Μεταλλείων τῆς Ὀθρυος» καὶ ἡ ἔταιρεία τῶν «Δημοσίων καὶ Δημοτικῶν ἔργων».

Πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου, τῶν νήσων καὶ τῆς Θεσσαλίας ἀναφέρονται ὡς ἔχοντα μεταλλεύματα μολύβδου, τῶν ὁποίων εἴτε δὲν ἤρχισεν ἡ ἐκμετάλλευσις εἴτε διεκόπη. Τοιαῦτα μέρη εἶνε ἰδίως ἡ Εὐβοία, ἡ Σέριφος, ἡ Ἀντίπαρος, ἡ Μῆλος, ἡ Θήρα, τὸ Πήλιον τῆς Θεσσαλίας· εἰς τὴν Πελοπόννησον δὲ ἡ Κυνουρία καὶ ἡ βορεία Μάνη.

Ἡ ἐτησία ἐξόρυξις τοῦ ἀργυροῦχοι μολύβδου ἀνέρχεται εἰς 18 ἕως 20,000 τόννους. Ὁ ὑπὸ τῶν δύο μεγάλων ἐταιρειῶν τοῦ Λαυρείου ἐξορυσσόμενος μολύβδος περιέχει 1500 ἕως 2500 γραμμάρια ἀργύρου κατὰ τόννον. Ὁ ἄργυρος ἐξάγεται εἰς Ἀγγλίαν ἢ εἰς τὸ Βέλγιον, ὅπου ἀποστέλλεται τὸ μετάλλευμα.

Ἀπὸ τοῦ 1890 ἡ Ἑταιρεία τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρείου ἐκκαμινεύουσα ἀφαιρεῖ συγχρόνως τὸν ἄργυρον ἐξ ἑνὸς μέρους τοῦ ὅλου παραγομένου ποσοῦ τοῦ μολύβδου καὶ παραδίδει τοῦτο εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Κατὰ τὸ 1900 παρήχθησαν 16,145 τόννοι ἄξιας 9,767,725 φράγκων χρυσῶν. Τὸ μετάλλευμα τοῦτο ἐκκαμινεύμενον ἀποστέλλεται εἰς Βέλγιον, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Ψευδάργυρος.—Ὁ ψευδάργυρος εὕρεσκειται ἀφθονος εἰς τὸ Λαύρειον, ὡς ἀνθρακικὸς ψευδάργυρος (καλαμίνα) κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν ποσότητα καὶ ὡς θειοῦχος ψευδάργυρος (σφαλερίτις) κατὰ μικροτέραν. Ἐκ τῶν μεταλλευμάτων τούτων ἐξάγεται ὁ ψευδάργυρος, μεταλλὸν στακτοκύχον στυλπνόν, ἔχον πεντάκις με-

γαλυτέραν ἀντοχὴν τοῦ σιδήρου. Πλὴν τοῦ Λαυρείου ἐκμετάλλευσις ψευδαργύρου γίνεται εἰς τὸν Ἀρμυρὸν ποταμὸν τῆς Εὐβοίας καὶ εἰς τὴν Ἀντίπαρον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας. Εἰς τινὰ ἄλλα μέρη ὅπως εἰς τὸ Μακρονῆσι, τὸ Πεντελικὸν καὶ τὸν Ὑμηττὸν ἡ ἐκμετάλλευσις διεκόπη.

Εἰς τὸ Λαύρειον ἡ Γαλλικὴ ἑταιρεία τῶν μεταλλείων Λαυρείου ἐξάγει τέσσαρα εἶδη «πεφρυγμένης» καλαμίνας καὶ δύο εἶδη «ὠμῆς». Κατὰ τὸ 1899 παρήχθησαν 24,486 τόννοι «πεφρυγμένης» καλαμίνας, ἀξίας 2,081,310 φράγκων, καὶ 1,496 σφαλερίτιδος, ἀξίας 142,500 φράγκων χρυσῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1900 ἐξήχθη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, —ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν εἰς Βέλγιον, —ποσότης 20,083 τόννων καλαμίνας καὶ 4,003 τόννων σφαλερίτιδος.

Ἡ καλαμίνα πρὶν ἀποσταλῇ εἰς Εὐρώπην διαπυροῦται ἐντὸς φρεατῶδων καμίνων ἢ φλογοκαμίνων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐκδιωχθῇ τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἐλαττωθῇ δὲ οὕτω τὸ βάρος τοῦ μεταλλεύματος καὶ συνεπῶς τὸ ἔξοδον τῆς μεταφορᾶς.¹

Χαλκός. — Τὰ ὀρυκτὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγεται ὁ χαλκὸς εἶναι ὁ μαλαχίτης, ὁ ἄζουρίτης καὶ ὁ χαλκοπυρίτης. Εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκεται ἰδίως τὸ τελευ-

(1) Ἡ Γερμανία ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν παράγει τὸ μεγαλύτερον ποσὸν τοῦ ψευδαργύρου. Ἡ ἐτήσια παραγωγή ὑπερβαίνει τὰς 800,000 τόννων.

ταῖον ὀρυκτόν, τὸ ὅποῖον εἶναι ἔνωσις θείου, χαλκοῦ, σιδήρου, κτλ.

Τοιαῦτα μεταλλεύματα εὐρίσκονται ἰδίως εἰς Λιμογάρδι τῆς Ὁθρυος ὅπου καὶ μόνον γίνεται ἐκμετάλλευσις ὑπὸ τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας τῆς Ὁθρυος. Εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς τὴν Καμάριζαν καὶ τὸ Βερζέκον τοῦ Λαυρείου μετὰ ὀρυκτῶν τοῦ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου. Ἐπίσης εἰς Εὐβοίαν καὶ Ἐπίδαυρον. Ἡ ἐξόρυξις εἶναι ἐλαχίστη ἐκ τῆς Ὁθρυος. Κατὰ τὸ 1899 ἀνῆλθεν εἰς 400 τόννους.

Σίδηρος.—Μετὰ τὸν λιθάνθρακα ἡ ὕλη, τὴν ὁποίαν ἡ βιομηχανία καταναλίσκει εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα καὶ χρησιμοποιοῖ περισσότερον, εἶναι ὁ σίδηρος.

Ἡ Ἑλλάς, χώρα μεταλλειοφόρος, ἐγκλείει κατὰ πρῶτον λόγον μεταλλεύματα σιδήρου περιέχοντα μαγγάνιον μέταλλον ἐκ τῶν συνήθων, ἀπαντῶν εἰς πολλὰς ἐνώσεις. Τὸ μαγγάνιον περιεχόμενον εἰς τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου τὰ καθιστᾷ προσφορώτερα διὰ τὴν κατασκευὴν χάλυβος.

Μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου ὑπάρχουν καὶ ἐκμεταλλεύονται κυρίως εἰς τὸ Λαύρειον. Πρὸς τὰ μεσημβρινὰ μέρη εὐρίσκονται εἰς μικροτέραν ποσότητα μεταλλεύματα αἱματίτου σιδήρου, ὀρυκτοῦ ἐκ τῶν κοινοτέρων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ὁ σίδηρος ὅπως καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ μαγνήτου καὶ τοῦ λειμωνίτου. Πρὸς βορρᾶν εὐρίσκονται κατὰ μεγαλυτέρας ποσότητας μεταλλεύματα μαγγανίουχου σιδήρου, περιέχοντα 10 ἕως 18

°/ο μαγγάνιον καὶ 30 ἕως 40 °/ο σιδήρον. Τὰ μεγαλύ-
τερα τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου εἶναι τὸ μεταλλεῖον
τῆς Δαρδέζης εἰς τὴν Λαυρεωτικὴν, τῆς Σερίφου καὶ
τοῦ Γραμματικοῦ παρὰ τὸν Μαρχθῶνα. Διὰ τὸ τελευ-
ταῖον τοῦτο ἐδαπανήθησαν ἱκανὰ ποσὰ ἕνεκα τῆς ἀνω-
μαλίας τῆς περιοχῆς. Κατεσκευάσθη σιδηροδρόμος 17
χιλιομέτρων καὶ ἀποβάθρα εἰς τὴν ἀκτὴν. Ἐκαστον
τῶν μεταλλείων τούτων ἀπασχολεῖ 500 ἐργάτας. Με-
ταλλεῖα σιδήρου ἐν ἐκμεταλλεύσει εὐρίσκονται εἰς τὴν
Σίφνον, τὴν Σκῦρον, τὴν Κύνθον καὶ τὴν Ἀντίπαρον.
Ἐπίσης σιδηροῦχα μεταλλεύματα εὐρίσκονται εἰς
Κέα, εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ εἰς τὴν Μονεμβασίαν τῆς
Πελοποννήσου, ὅπου ἡ ἐκμετάλλευσις διεκόπη.

Κατὰ τὸ 1899 ἐξωρύχθησαν ἐκ τῶν ἐλληνικῶν
μεταλλείων 359, 233 τόννοι μεταλλεύματα σιδήρου
ἀξίας 3, 039, 000 φράγκων χρυσῶν καὶ 282, 871
τόννοι μαγγανίουχου σιδήρου ἀξίας 4, 815, 600
φράγκων χρυσῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ μαγγανίουχου
σιδήρου τὸ ἡμισυ περίπου ἐξορύσσει ἡ γαλλικὴ ἐται-
ρεῖα τῶν Μεταλλείων τοῦ Λαυρείου, τὸ ἄλλο ἡμισυ
αἱ ἐταιρεῖαι «Δάρδεζα», «Σερίφος», «Σπηλιαζέζα»
καὶ ἄλλαι τινὲς καθὼς καὶ ἰδιῶται τινες ἰδιοκτῆται
μεταλλείων.

Ἡ ἐξόρυξις τοῦ μαγγανίουχου σιδήρου αὐξάνει ἀπὸ
ἔτους εἰς ἔτος. Τὸ 1893 ἐξωρύχθησαν 110, 000 τόννοι,
κατὰ δὲ τὸ 1899 τόννοι 282, 871. Κατὰ τὸ 1900
ἐξήχθησαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν 247, 000 τόννοι, μαγ-
γανίουχου σιδήρου καὶ 147, 000 αἵματίτου. Τὸ πο-

σὸν τοῦτο κατὰ τὰ τρία πέμτα ἐξάγεται εἰς Ἀγγλίαν καὶ κατὰ μικροτέρας ἀναλογίας εἰς Ὀλλανδίαν, Βέλγιον, Αὐστρίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἡνωμένας Πολιτείας.

Καθαρώτερα μαγγανιοῦχα μεταλλεύματα εὐρίσκονται καὶ ἐκμεταλλεύονται εἰς Μῆλον, εἰς Ἄνδρον καὶ εἰς Λαύρειον ὑπὸ Γαλλικῆς Ἐναιρείας. Ἡ ἐτησίως ἐξορυσσόμενη ποσότης τῶν ἀμιγῶν σχεδὸν μαγγανιοῦχων τούτων μεταλλευμάτων δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 15, 000 τόννους. Ἡ ποσότης τῶν ἀμιγῶν μαγγανιοῦχων μεταλλευμάτων εἶναι μικρά, ἅφ' ἑνὸς διότι δὲν ἐδόθη εἰσεῖτι παραχώρησις, ἅφ' ἑτέρου διότι τινὰ τῶν παραχωρηθέντων περιέχουν πολὺ πυριτικόν ὄξύ.

Χρῶμιον.—Τὸ χρῶμιον εἶναι ἀπὸ τὰ σπανίως ἐπὶ τῆς γῆς εὐρισκόμενα σώματα. Κυρίως ὑπάρχει εἰς τὸ ὄρυκτὸν χρωμίτην, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως εἰς Σκυῖρον, Χαλκίδα, Κύμην τῆς Εὐβοίας, Τήνον καὶ Θεσσαλίαν. Αἱ γενόμεναι μέχρι τοῦδε παραχωρήσεις μεταλλείων χρωμίου ὑπερβαίνουν τὰς 50. Ἄλλ' ἐκ τούτων δύο ἐκμεταλλεύονται, τὸ μὲν εἰς Λαμίαν τὸ δὲ εἰς Θεσσαλίαν. Τὰ λοιπὰ μεταλλεῖα ἀργοῦν, εἴτε διότι ἡ παραχώρησις ἤρθη δι' ἐκπτώσεως, εἴτε δι' ἑλλειψίν κεφαλαίου, εἴτε δι' ἐξάντλησιν τοῦ μεταλλεύματος εἰς τινὰ τῶν παραχωρηθέντων μεταλλείων. Ἡ ἐτησία ἐξορύξις ἀνέρχεται εἰς 4, 000 τόνους, ἀξίας 275, 000 φράγκων χρυσῶν. Σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἐνώσεις τοῦ χρωμίου χρησιμεύουν διὰ τὰ χρώματα. Οὕτως ἐνώσεις χρωμίου καὶ ὀξυγόνου εἶναι τὸ ὀξειδιον τοῦ χρωμίου, πράσινον χρῶμα. Ἐνω-

σις χρωμίου, μολύβδου καὶ ὀξυγόνου εἶναι ὁ χρωμικὸς μολυβδος, κίτρινον χρῶμα κ.τ.λ.

Σιδηροπυρίτης εὐρίσκεται εἰς τὸ Λαύρειον, ἄλλοτε μὲν μετὰ μολυβδόχων ὀρυκτῶν, ἄλλοτε δὲ μετὰ μαγγανίουχου σιδήρου. Ἡ ἐξαγωγή εἶναι ἐλαχίστη. Ὁ σιδηροπυρίτης χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν θειικοῦ ὀξέος καὶ θειικοῦ σιδήρου.

Ἀντιμονίου ἐπίσης ὑπάρχουν μεταλλεύματα εἰς τὴν Μονὴν Παναγίας εἰς Βόλον, τῶν ὁποίων ὅμως δὲν ἔγινεν εἰσέτι ἐκμετάλλευσις.

Στατιστικοὶ πίνακες. — Τὰ προϊόντα τῶν μεταλλείων καὶ μεταλλουργείων τοῦ Λαυρείου τὰ ἐξορυχθέντα καὶ παρασκευασθέντα ἀπὸ τῆς 5 Μαρτίου 1865 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 δίδουν ἐν συνόλῳ τὰς κατωτέρω ποσότητας καὶ ἀξίας :

Καλαμίνα ὠμή.....	25,122	τόννοι	1,500,000	φράγκα
Καλαμίνα πεφρυγμένη.	690,101	»	69,011,000	»
Σφαλερίτις.....	70,665	»	7,066,500	»
Αἱματίτις.....	57,247	»	458,400	»
Μαγγανιοῦχος σίδηρος.	1,977,587	»	27,678,000	»
Μολυβδοῦχος ἄργυρος.	387,256	»	193,500,000	»
Μόλυβδος.....	3,961	»	1,800,000	»
Μολυβδοῦχος καπνός..	23,502	»	1,175,000	»
Ἀρσενικοῦχος λίθος ¹ .	14,423	»	432,000	»
Γαληνίτης.....	18,564	»	1,856,000	»
Τὸ σύνολον	3,252,990	τόννοι	311,389,900	φράγκα

1) Κατὰ τὴν τάξιν τῶν μολυβδοῦχων σκωριῶν παράγεται ἀρσενικοῦχος λίθος περιέχων 4—7 $\frac{1}{2}$ νικέλιον, πωλούμενος εἰς ἱκανὴν τιμὴν πρὸς ἐξαγωγήν νικελίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀμέταλλα ὀρυκτά.

Σμύρις.—Ἐνώσεις ἀργιλλίου μετὰ ὀξυγόνου ἀποτελοῦν πολυτίμους λίθους, τὸ ρουβίνι, τὸν σάπφειρον, τὸ τοπάζιον, τὴν σμύριδα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον περιέχει καὶ ἔνωσιν σιδήρου μετὰ ὀξυγόνου, εἶναι σκληρότατον καὶ χρησιμεύει πρὸς λείανσιν καὶ στίλβωσιν λίθων, μετάλλου καὶ ὕαλου. Εἶναι διὰ τοῦτο ἀπαραίτητον εἰς πολλοὺς κλάδους βιομηχανίας. Ἐξορύσσεται ἐκ τῶν ὀρυχείων κατὰ τεμάχια διαφόρου μεγέθους, τρίβεται διὰ καταλλήλων μηχανημάτων καὶ πωλεῖται ὡς κόνις, ὡς σμυριδόχαρτον ἢ κατὰ τεμάχια πρὸς κατασκευὴν τροχῶν.

Ἡ καλυτέρα τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς σμύρις εὑρίσκεται εἰς τὴν Νάξον. Τὰ ὀρυχεῖα ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος, εἰς τοὺς κατοίκους δὲ τῶν δήμων Ἀπειρανθίας καὶ Κορωνίδος ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς ἐξορύξεως. Οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται νὰ παρέχουν εἰς τὸ Κράτος τὴν σμύριδα ἀντὶ 2.50 δραχμῶν τὸν στατῆρα (44.30 δραχμῶν τὸν τόννον). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1878 μέχρι τοῦ ἔτους 1890 τὰ ὀρυχεῖα ἐξεμισθοῦντο. Ὁ μισθωτὴς ὑπεχρεοῦτο ἑτησίως νὰ ἐξάγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν 2,250 τόννους σμύριδος πρώτης ποιότητος. Εἰς τὸ Κράτος δὲ ἐπλήρωνε διὰ τὴν ποσότητα ταύτην 446,780 δραχμάς. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπεδείχθη ἐπιβλαβές, ἐπειδὴ οἱ μισθωταὶ ἀνεμίγνυναν τὴν ἀρίστην Ναξίαν σμύριδα μετὰ κατω-

τέραν ποιότητα, ἡ ὁποία ἐκλόνισε τὴν φήμην τῆς Ναξίας σμύριδος. Ἡ Κυβέρνησις ὅπως συγκρατήσῃ τὴν φήμην τῆς σμύριδος συνεβλήθη μετὰ τῆς ἐταιρείας τῶν Μονοπωλείων. Ἡ ἐταιρεία ὑποχρεώθη νὰ ἰδρύσῃ ἀποθήκας τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου εἰς Παρισίους, Λονδίον, Ἀμβούργον κ.τ.λ., ὅπου δύναται τις νὰ προμηθευθῇ τὴν Ναξίαν σμύριδα ἀντὶ 106 φράγκων κατὰ τόννον. Ἡ Κυβέρνησις παρέχει εἰς τὴν ἐταιρείαν δι' ἑξοδα μεταφοράς καὶ ἀποθηκεύσεως 35 φράγκα χρυσᾶ κατὰ τόννον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1900 παρήχθησαν 6,328 τόννοι, οἱ ὁποῖοι συνεπῶς ἀπέφεραν καθαρὸν κέρδος 477,764 φράγκα χρυσᾶ. Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ποσότης τῆς σμύριδος ἀποστέλλεται εἰς Ἀγγλίαν ἀκατέργαστος.

Τὸ κέρδος ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτου ὀρυκτοῦ θὰ ᾔτο πολὺ μεγαλύτερον, ἐὰν ἡ ἐπεξεργασία του, ἡ ὁποία εἶναι ἄλλως τε ἀπλουστάτη, ἐγίνετο εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Λευκόλιθος.—Τὸ μαγνήσιον ἢ ὁ μαγνησίτης εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἑνωσις μαγνησίου, ἀνθρακος καὶ ὀξυγόνου, ἀποτελοῦσα τὸν λευκόλιθον τῆς Εὐβοίας. Ἡ ἐταιρεία τῶν Δημοσίων καὶ Δημοτικῶν ἔργων ἐξορύσσει τὸν λευκόλιθον τοῦτον, ὅστις ἀποστέλλεται εἰς Γαλλίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν Γαλλίαν χρησιμοποιοῖται διὰ τὴν κατασκευὴν πυρομαυνῶν πλίνθων, καταλλήλων διὰ τὴν καμινεῖαν τοῦ χάλυβος, εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲ χρησιμοποιοῖται διὰ τὴν κατασκευὴν μαγνησίου.

Ἐτησίως ἐξορύσσεται ποσότης 30,000 τόννων περίπου. Ἡ κατὰ τόννον ἀξία ὑπολογίζεται εἰς 25 φρ. χρυσᾶ.

Γύψος.—Ὁ γύψος εὐρίσκεται εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ὁ καλύτερος καὶ καθαρώτερος ὑπάρχει εἰς Μῆλον, ὅπου ἐξορύσσεται δαπάναις τοῦ Κράτους. Ἐξορύσσεται ὅμως καὶ εἰς Μεσολόγγιον, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν καὶ Σκῦρον κατὰ πολὺ μικρὰς ποσότητας. Ἡ ἐξόρυξις καθόλου ἐμειώθη. Ἡδὴ ἀνέρχεται εἰς 1,240 ἕως 1,800 στατῆρας (80—100 τόννους). Ἡ τιμὴ κατὰ στατῆρα εἶναι 4,50 λεπτά. Ὁ γύψος χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν οἶνοποιάν καὶ δι' ἄλλας βιομηχανικὰς χρήσεις, ὅπως διὰ τὴν κατασκευὴν κοινιαμάτων καὶ ἐκμαγείων.

Τάλκης.—Ὁ τάλκης ἀμέταλλον ὀρυκτόν, ἔχει λάμψιν μαργαριτωδὴ καὶ εἶναι λιπαρὸς εἰς τὴν ἀφήν' χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν ἀλείμματος τῶν ἀμαξῶν καὶ μηχανῶν, ὡς κόνις τῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ πρὸς νόθευσιν τοῦ σάπωνος. Ἐξορύσσεται κατὰ μικρά τεμάχια εἰς τὸ Πάνορμον τῆς Τήνου, ὅπόθεν μετεφέρεται εἰς Σῦρον ὅπως ἐξαχθῇ. Ἡ κοινοτέρα χρῆσις του εἶναι διὰ τὴν σαπωνοποιάν.

Καολίνης (καθαρὸν ἄργιλλος).—Εἶναι τὸ καθαρώτατον εἶδος τῶν ἀργίλλων, ἀποτελεῖ δὲ μάζας εὐθρόπτους καὶ ἀδιαφανεῖς. Εὐρίσκεται ἰδίως εἰς τὴν Μῆλον, ὅπου καὶ γίνεται μερικὴ ἐκμετάλλευσις, καὶ εἰς Ἀντίπαρον, Ἀνάφην καὶ Μύκονον. Εἶναι λίαν παρομώνυμος καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἐταιρεῖαι εἰς τὸ Λαύρειον μετεχειρίσθησαν τὸν Καολίνην τῆς Μήλου ὡς κόνιαμα πρὸς κατασκευὴν καμίνων. Χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς κατασκευὴν σκευῶν ἐκ πορσελλάνης.

Κιμωλία γῆ.—Εὐρίσκεται εἰς Κίμωλον, ὡς προϊόν ἀποσυνθέσεως τῶν τραχιτικῶν πετρωμάτων. Χρησιμεύει πρὸς καθαρισμὸν ὑφασμάτων, ἐξάλειψιν κηλίδων ἐλαίου καὶ διὰ τοὺς λουομένους εἰς τὴν θάλασσαν.

Πλαστικὸς πηλός, χρήσιμος διὰ τὴν κεραμουργίαν καὶ πλινθοποιῖαν, εὐρίσκεται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ὀχρα ἐξορύσσεται εἰς τὴν Μῆλον καὶ εἰς τὴν Κίμωλον.

Πλὴν τῶν ἀμετάλλων τούτων ὀρυκτῶν, τὰ ὅποια ἐκμεταλλεύονται κατὰ μικρὰς ἢ μεγάλας ποσότητας, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, τῶν ὁποίων δὲν ἔγεινεν εἰσίτι ἐκμετάλλευσις, ὅπως τὸ σήπιον εἰς Θήβας καὶ Εὐβοίαν. ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζονται αἱ πῖπαι, ὁ χαλαζίας εἰς Νάξον, Σίφνον, Μῆλον, Σῦρον, Σκῦρον, Λαύρειον, τοῦ ὁποίου αἱ κρυσταλλωμέναι ποικιλίαι χρησιμεύουν πρὸς κατασκευὴν δακτυλιολίθων, ψελλίων, κτλ., ὁ δὲ κοινὸς εἰς τὰς οἰκοδομὰς καὶ εἰς τὰ μωσαϊκά. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν ὁ πυρόλιθος, ὁ ἡμιόπαλιος, ἡ στυπτηρία, ἡ βαρυτίνη, τὸ ἀμίαντον καὶ τὸ ἀσβέστιον.

Τὸ ἄλας.—Τὸ μαγειρικὸν ἄλας εἶναι ἔνωσης χλωρίου καὶ νατρίου. Εὐρίσκεται ὡς ὀρυκτὸν εἰς τὰ ἁλατωρυχεῖα, ἐν διαλύσει δὲ εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, ἐκ τοῦ ὁποίου παράγεται δι' ἐξατμίσεως. Τὸ ἄλας ἀποτελεῖ μονοπώλιον τοῦ Κράτους· παράγεται δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ παραχωρεῖται εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Μονοπωλίων ἀντὶ 10 λεπτῶν κατ' ὁκᾶν. Ὑπάρχουν πολλαὶ ἀλυκαὶ σπουδαιότεραι εἶναι αἱ τῆς Ἀναβύσ-

σου, Λευκάδος, Μεσολογγίου, Κόπραιναις, Βόλου, Θερμησιᾶς, Νάξου, Μήλου, Ζακύνθου καὶ αἱ διὰ δημοτικῆς δαπάνης κατασκευασθεῖσαι τῆς Κερκύρας. Ἐκαστον τετραγωνικὸν μέτρον τῶν ἀλυκῶν παρέχει ἐτησίως 5 ὀκάδας ἄλατος. Ὅλαι αἱ ἄλυκαὶ ὁμοῦ παρέχουν 24,000 ἕως 28,000 τόννους. Τὸ Κράτος ἔχει ἐτήσιον ἔσοdon 1,800,000 δραχμῶν. Τὸ καθαρώτερον ἄλας ἐξάγεται εἰς Μῆλον ἀπὸ ἀλμυρὰν θερμοπηγὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Καύδιμα ὀρυκτά.

Ὅρυκτοὶ ἄνθρακες. — Ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος μ. Χ. ἡ ἀνθρωπότης ἐθερμαίνετο καὶ ἐπλήρου ὕλης τὰς διὰ τοῦ πυρὸς ἀνάγκας αὐτῆς δαπάνη τῆς φυτικῆς πλάσεως. Μετὰ τὴν ἐπινόησιν ὅμως ὑπὸ τοῦ Οὐάτ τῆς ἀτμομηχανῆς, διὰ τῆς ὁποίας κινοῦνται τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων, τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν σιδηροδρόμων, παράγεται δὲ καὶ τὸ ἡλεκτρικὸν φῶς, δὲν θὰ ἐπῆρκουν πρὸς τοῦτο οὐδὲ ὅλα τὰ δάση τῆς γῆς. Ἡ μήτηρ Γῆ ἤνοιξε τότε τὰ σπλάγχνα της καὶ ἀπέδωκε τεράστια στρώματα ὀρυκτῶν ἀνθράκων, ἥτοι λείψανα προκατακλυσμιαίων φυτῶν, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν ἀπηνθρά-

κωσε διὰ τοῦ πυρός, τοῦ ἐγκλειομένου εἰς τὰ σπλάγχνα της.

Τὰ στρώματα ταῦτα ἀνήκουν εἰς δύο γεωλογικὰς περιόδους. Ἡ πρώτη καλεῖται λιθανθρακοφόρος περίοδος, ἡ δὲ δευτέρα, ἡ σχετικῶς πολὺ νεωτέρα, εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν λιγνιτῶν. Ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀνθρακοφόρων τούτων στρωμάτων, καίτοι κατωτέρας ποιότητος, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς νεαρᾶς ἐλληνικῆς βιομηχανίας.

Τοιαῦτα στρώματα λιγνιτῶν εὐρίσκονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπως εἰς Κύμην, ὅπου καὶ γίνεται ἐξόρυξις, εἰς Ἀλιθέριον, εἰς Ὠρωπὸν καὶ εἰς Μέγαρα, ὅπου ἐπίσης γίνεται μικροτέρα ἐξόρυξις, καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας Ξηροχωρίου, Λοκρίδος, Φθιώτιδος, Κορινθίας, Μεγαλοπόλεως, Μαντινείας, Μεσσηνίας κτλ. Δὲν ἐξετάσθησαν ὅμως τὰ στρώματα εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας διὰ καταλλήλων γεωτρήσεων, ὥστε νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῶν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν καὶ παρὰ τὰ Τρίκκαλα λιγνίται.

Παραχωρήσεις ὀρυχείων γαιανθράκων (λιγνιτῶν) ἔγειναν 52 ἐν ὅλῳ, ἰδίως εἰς Ἀττικὴν, Βοιωτίαν καὶ Εὐβοίαν· ἐκ τούτων ὅμως, ἄλλων μὲν ἐδημοσιεύθησαν ἐκπτώσεις, ἄλλα δὲ δὲν ἐκμεταλλεύονται, πλὴν τῶν ὀρυχείων Κύμης καὶ μικροτέρων τινῶν ὀρυχείων εἰς Ἀλιθέριον, Ὠρωπὸν καὶ Μέγαρα.

Ἡ ὀλικὴ ἐτησίᾳ ποσότης τοῦ ἐξορυσσομένου λιγνίτου ἀνέρχεται εἰς 10,000 τόννους ἤτοι 7,800,000 ὀκάδας. Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας

τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ γίνεται εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ ποσὸν τῆς εἰσαγωγῆς αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Ἡ αὐξησης τῆς εἰσαγωγῆς ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ ἔτους 1898, ὅτε τὸ ποσὸν τῶν εἰσαχθέντων γαιανθράκων, — ὁλόκληρον σχεδὸν ἐξ Ἀγγλίας — ἀνῆλθεν εἰς 242,343,486 ὀκάδας, ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1893 ἡ εἰσαγωγή ἦτο 148,000,000. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ὅμως ἔτη, 1899 καὶ 1900, ἡ εἰσαγωγή περιωρίσθη αἰσθητῶς, καὶ τοῦτο δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ὑπερτίμησιν τῶν γαιανθράκων. Ἐλαχίστη ἦτο ἡ εἰσαγωγή κατὰ τὸ 1899, περιορισθεῖσα μόνον εἰς 111,233,333 ὀκάδας, ποσότης ἡ ὁποία δὲν θὰ ἐπάρκει εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας, ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν ἐκ προηγουμένων ἐτῶν ἱκαναὶ ποσότητες εἰς τὰς ἀποθήκας. Κατὰ τὸ 1900 ἡ εἰσαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 193,713,600 ὀκάδας καὶ ἡ προέλευσις τῶν γαιανθράκων δὲν ἦτο ἀποκλειστικῶς ἀγγλική, ἀλλὰ εἰσῆχθησαν καὶ ἐκ τῆς Ποντοπρακλείας τῆς Τουρκίας καὶ ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κατωτέρας ποιότητος, ἀλλ' εὐωότεροι.¹

Θεῖον. — Θεῖον εὐρίσκεται εἰς τὴν Μῆλον, ἐξαγρό-

¹ Ἡ μεγαλύτερα ἐξόρυξις γαιάνθρακος γίνεται εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς ἐκάστην τῶν χωρῶν τούτων ἡ ἐξόρυξις ὑπερβαίνει τὰ 170 ἑκατομμύρια τόννων. Τὰ μεγαλύτερα ὅμως γαιανθρακοφόρα στρώματα, μὴ ἐκμεταλλευσόμενα εἰσέτι, εὐρίσκονται εἰς Κίνα.

μενόν ἐκ τῶν θειοχωμάτων διὰ θερμάνσεως ἐντὸς σω-
ρῶν. Τὸ τοιοῦτον ὅμως θεῖον εἶναι ἀκάθαρτον καὶ κα-
θαρίζεται δι' ἀποστάξεως, ὅτε λαμβάνεται εἴτε ὑπὸ
μορφὴν τῶν ἀνθέων τοῦ θείου, ὡς λεπτὴ κόνις, εἴτε
ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ εἰς κυλίνδρους θείου, τὸ ὅποιον
εἰς κόνιν μεταβαλλόμενον χρησιμεύει διὰ τὴν κατα-
σκευὴν τῆς πυρίτιδος. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ θείου ἤρ-
χισε πρὸ 40 περίπου ἐτῶν. Ἡ ὀλικὴ παραγωγή ὑπο-
λογίζεται εἰς 1,000 τόννους, οἵτινες καταναλίσκονται
εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς
ἐσωτερικὰς ἀνάγκας καὶ εἰσάγεται ἐτησίως ποσότης ἐξ
περίπου ἑκατομμυρίων ὀκάδων ἐξ Ἰταλίας.

Πίσσα καὶ πετρέλαιον.—Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τῆς
Ζακύνθου παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Κερὶ περιέχουν μικρὰν
ποσότητα πίσσης καὶ πετρελαίου. Μρὸ τινων ἐτῶν
ἔγεινεν ἑναρξίς ἐκμεταλλεύσεως δι' ἀνορύξεως φρεάτων
βάθους 35 μέτρων. Ἡ ἐκμετάλλευσις διεκόπη καὶ πρό-
κειται νῦν ἐπαναληφθῆ τῶρα. Τὸ πετρέλαιον εἶναι μο-
νοπώλιον τοῦ Κράτους, τὸ ὅποιον προμηθεύεται ἐτησίως
150,000 ἕως 160,000 κιβώτια ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πο-
λιτειῶν, ἀξίας 700,000—800,000 φράγκων χρυσῶν,
Ἀσφαλτος εὐρίσκεται εἰς Τριφυλίαν καὶ Ἀντί-
παξον, ἀλλὰ δὲν ἐκμεταλλεύεται.

Προϊόντα τῶν μεταλλείων καὶ τῶν μεταλλουργιῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1899 καὶ αἱ καταναλωθεῖσαι καύσιμοι ὕλαι.

	Τόννοι:	Ἀξία εἰς φράγκα	Σύνολον εἰς φράγκα
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ:			
Σμύρις	4,360	463,000	2,401,600
Γύψος	81	7,200	
Ἄλας	28,200	1,900,000	
Μυλόπετραι τριμ.	12,563	31,440	
Αἱ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ ΛΑΥΡΕΙΟΥ:			
Ἀργυροῦχος μόλυθος...	18,320	11,083,600	17,919,635
Μόλυθος	291	136,770	
Μολυβδοῦχος καπνός...	2,253	112,650	
Μεταλλεύματα σιδήρου...	21,130	179,005	
Μαγνητιοῦχα μεταλ. σιδήρ.	267,600	4,281,600	
Πεφρυγμένη καλαμίνη...	23,246	1,975,910	
Σφαλερίτις	1,496	142,500	
Μεταλλεύματα χαλκοῦ...	95	7,600	
ΔΙΑΦΟΡΟΙ:			
Μεταλλεύματα σιδήρου...	338,103	2,860,995	5,678,785
Μαγνητιοῦχα μεταλ. σιδήρ.	15,271	534,000	
Πεφρυγ. καλαμ. Ἀντιπάρου	1,240	105,400	
Μεταλλεύματα χλωρίου...	4,886	307,100	
Μαγνήσιον (λευκόλ.) ὀμός	32,282	807,050	
» «πεφρυγμένον»	3,205	320,500	
» εἰς πλύνθους	208	47,840	
Θετον	1,050	105,000	
Θηραϊκὴ γῆ ¹	60,000	360,000	
Τάλλαξ	100	7,000	
Λιγνίτης	16,000	224,000	
ΚΑΥΣΙΜΟΙ ὙΛΑΙ: ²			
Λιθάνθρακες	26,098	652,450	26,000,020
Κόκ	47,355	1,562,715	
Ἀνθρακίτης	1,273	30,522	2,506,787
Πλίνθοι	6,153	172,284	
Λιγνίται	6,344	88,816	

1 Περί ταύτης εἰς τὸ ἐπόμενον καφάλειον.

2 Ἐκτός τῶν λιγνιτῶν καὶ μικρᾶς ποσότητος κόκ, παρεχομένων ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας τοῦ Ἀεριοφωτός, πᾶσαι αἱ λοιπαὶ καύσιμοι ὕλαι εἰσῆχθησαν ἐκ τοῦ ἑσωτερικοῦ.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὀρυκτῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη προκύπτει ὅτι, ἐνῷ ἡ παραγωγή μεταλλευμάτων ψευδαργύρου (καλαμίνας καὶ σφαλερίτιδος) οὐσιωδῶς περιωρίσθη, ἡ παραγωγή ἀπ' ἐναντίας τοῦ σιδήρου ἀνῆλθε καὶ διὰ πολλὰ ἔτη εἶναι ἐξησφαλισμένη πλουσία ἐκμετάλλευσις τῶν σιδηρούχων μεταλλευμάτων.

Ὁ ὑπὸ τοῦ δημοσίου φόρος ἐπὶ τῶν μεταλλείων συνίσταται εἰς 3 λεπτά κατὰ στρέμμα καὶ εἰς 5 $\frac{0}{10}$ ἐπὶ τοῦ καθαροῦ κέρδους. Τὸ δὲ καθαρὸν κέρδος τῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν μεταλλείων καὶ μεταλλουργείων ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1899 εἰς 3,370,276 δραχμὰς. Τὸ Δημόσιον εἰσέπραξε Δρ. 337,000 ἤτοι 10 $\frac{0}{10}$ ἀντὶ τοῦ νομίμου 5 $\frac{0}{10}$ · τοῦτο διότι εἰς τὸ Λαύρειον τὸ ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Χρήσιμα πετρώματα

Μάρμαρα.— Ἡ Ἑλλὰς εἶναι πλουσιωτάτη εἰς μάρμαρα διαφόρου μεγέθους καὶ χρώματος, κατάλληλα διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων λατομείων, τὰ τῆς Πεντέλης παράγουν τὸ καλύτερον μάρμαρον. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων παρέχουν τὰ λατομεῖα ταῦτα ἀναγκαῖον ὕλικόν διὰ τὰς

γλυπτικὰς καὶ ἀρχιτεκτονικὰς ἐργασίας. Τὰ νέα λατομεῖα τοῦ «Κοκκιναρᾶ» καὶ τοῦ «Βαθυρέμματος» τῆς Πεντέλης παρέχουν τὸ τεφροκύανον καὶ τὸ λευκὸν μάρμαρον, μὲ τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν νεωτέρων κτιρίων καὶ οἰκοδομῶν. Αἱ δύο πόλεις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καταναλίσκουν ἐτησίως 2,500 ἕως 3,000 κυβικὰ μέτρα μαρμάρου καὶ ἡ κατανάλωσις αὐξάνει ὀλονέν. Νοτιοδυτικῶς τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους εὐρίσκονται τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἐν μέρει οἱ Ῥωμαῖοι ἐξήγαγον τὸ ὀλόλευκον μάρμαρον διὰ τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Ἐκ τῶν λατομείων τούτων ἐξήχθη τὸ μάρμαρον διὰ τὸ Βασιλικὸν ἀνάκτορον καὶ τὴν Σιναίαν Ἀκαδημίαν. Ἀρίστης ποιότητος εἶναι τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου, «λυχνίτης» ὑπὸ τὸν ἀρχαίων καλούμενον, διότι ἐλατομεῖτο ὑπὸ τὴν γῆν μὲ τὴν βοήθειαν λύχνων. Ἑλληνικὴ ἐταιρεία συσταθεῖσα κατὰ τὸ 1897 ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λατομείων τούτων καὶ ἤρχισε κατασκευάζουσα μεγάλα προκαταρκτικὰ ἔργα ἐκμεταλλεύσεως, διότι τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα εὐρίσκονται εἰς βάθος 63 μέτρων ὑπὸ τὴν γῆν· ἀλλὰ τὰ κεφάλαια τῆς ἐταιρείας ἐξηντλήθησαν προτοῦ ἀρχίσῃ ἡ ἐκμετάλλευσις. Εἰς ἄλλα τινὰ λατομεῖα τῆς Πάρου γίνεται ἐξόρυξις μαρμάρου λευκοῦ. Τὸ μάρμαρον ἐξορύσσεται προσέτι εἰς Νάξον, — εἰς Τῆνον, λευκὸν καὶ πράσινον ὀφιοειδές, ὁπόθεν ἐξήχθησαν αἱ μονόλιθοι ἐξ μέτρων ὕψους στῆλαι τοῦ ναοῦ τῶν Καθολικῶν εἰς Ἀθήνας, — εἰς Σκυῶν λευκὸν μάρμαρον,

καὶ μὲ στίγματα μαῦρα καὶ κυανᾶ ὅμοιον πρὸς τῆς Καράρρας καὶ ὑποκίτρινον, — εἰς τὰ Δημαρίστικα τῆς Πελοποννήσου λευκὸν μὲ φλέβας ἐρυθρὰς μελανὰς καὶ ὑποπρασίνας, — εἰς τὸ Καστρί ἐρυθρόν, — εἰς τὴν Δημητριάδα καὶ Τρίκερι τῆς Θεσσαλίας ἀνοικτὸν τεφρόν καὶ εἰς τὸ Καρατσαῖρ παρὰ τὴν Λάρισαν λευκὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων λατομείων, ὑπόθεν ἐξάγονται μονόλιθοι καὶ ἀποστέλλονται εἰς Ἀγγλίαν. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων λατομείων ἄλλοτε ἐξήχθησαν μονόλιθοι, οἱ ὅποιοι ἐχρησίμευσαν διὰ τὰς στήλας τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τοῦ Ἀγίου Πέτρου εἰς Ρώμην. Πλὴν τῶν μερῶν τούτων τὸ μάρμαρον εὐρίσκεται καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀττικῆς, τῆς Εὐβοίας, τῶν Νήσων, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας.

Ἐκτὸς τῶν ἰδιωτῶν ἐπιχειρηματιῶν δύο ἑταιρεῖαι μία Ἑλληνικὴ καὶ μία Ἀγγλικὴ ἰδρύθησαν διὰ τὴν ἐξόρυξιν τῶν μαρμάρων. Ποῖον ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τῶν ἐξορυσσομένων μαρμάρων ἐκ τῶν διαφόρων λατομείων δὲν εἶναι ἐξηκριθωμένον. Ἐκ τῶν λατομείων τῆς Πεντέλης εἶναι μόνον γνωστὸν, ὅτι ἐξορύσσονται ἔτησίως 2,500 ἕως 3,000 κυβικὰ μέτρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον εἶναι λευκὸν μάρμαρον ἀξίας 140 ἕως 160 δραχμῶν κατὰ κυβικὸν μέτρον, τὰ δὲ δύο τρίτα τεφροκύανον ἀξίας 120 ἕως 140 δραχμῶν. Τουτέστιν ἡ ὅλική ἀξία τοῦ ἔτησίως ἐξορυσσομένου μαρμάρου ἀνέρχεται εἰς 375,000 δραχμάς. Μόνη ἡ Ἀγγλικὴ ἑταιρεία κατὰ τὸ ἔτος 1900 ἐξώρυξε 1,500 κυβικὰ μέτρα.

Ἀπὸ τὴν Τήνον, τὸν Βόλον καὶ τὴν Κάρυστον ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν πολλὰ κυβικά μέτρα μοναλίθου μαρμάρου, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ ὀρίζεται ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ὠριότητος τοῦ τεμαχίου. Τὰ στικτὰ μάρμαρα τῆς Σκύρου, τὰ ἐρυθρὰ τῆς Μάνης, τὰ πράσινα τῆς Τήνου δὲν ἐξάγονται εἰσέτι εἰς τὸ ἐξωτερικόν.¹

Ἡ μεγαλυτέρα ἐξαγωγή μαρμάρων ἔγινε κατὰ τὸ ἔτος 1898, ἀνελθοῦσα εἰς 2,138 κυβικά μέτρα ἀξίας 277,940 δραχμῶν. Τὸ πλεῖστον ἐξήχθη εἰς Τουρκίαν καὶ Ἀγγλίαν. Κατὰ τὸ 1900 ἡ ἐξαγωγή περιωρίσθη εἰς 479 κυβικά μέτρα, ἔγινε δὲ καὶ μικρὰ εἰσαγωγή κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μαρμάρων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Θηραϊκὴ γῆ. — Ἡ Θηραϊκὴ γῆ (πορσελάνη) εἶναι εἶδος χρώματος προελθόντος ἐκ τοῦ ἠφαιστείου τῆς νήσου Θήρας. Παρέχει κάλλιστον ὑδραυλικὸν κονίαμα. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς Θηραϊκῆς γῆς ἐξηκριβώθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1853 εἰς Τεργέστην, ὅπου ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὰ λιμενικὰ ἔργα τῆς πόλεως ταύτης. Ἐκτοτε εἰς πασας τὰς ὑδραυλικὰς ἐργασίας τῆς Ἀνατολῆς γίνεται χρῆσις τῆς Θηραϊκῆς γῆς. Εἰς τόννος στοιχίζει 10 ἕως 12 δραχμὰς περιλαμβανομένης καὶ τῆς 1 δραχμῆς καὶ 56 λεπτῶν κατὰ τόννον, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις ὡς δικαίωμα ἐξορύξεως καὶ λιμενικὸν δασμὸν.

1 Τὸ μεγαλύτερον τεμάχιον μαρμάρου ἐξωρύχθη τὸ περασμένον ἔτος εἰς Πεντέλην κατὰ παραγγελίαν ἐκ Γερμανίας. Ἐχει ὅγκον 20 κυβικῶν μέτρων καὶ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀνδριάς τοῦ στρατηγοῦ Μόλτκε.

Ἡ Θηραϊκὴ γῆ ἐξάγεται εἰς Αὐστρίαν, Γερμανίαν, Ρουμανίαν καὶ Τουρκίαν. Ἡ ἀξία τοῦ ἐξαγομένου ποσοῦ ἀνέρχεται εἰς 350, 000 φράγκα χρυσᾶ. Κατὰ τὸ 1899 ἐξήχθειςαν 60, 000 τόννοι ἀξίας 360, 000 φράγκων.

Μυλόπετραι. — Τὰ λατομεῖα ἀπὸ τὰ ὑποῖα ἐξάγονται αἱ μυλόπετραι εἰς Μῆλον ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος. Ἐξάγονται ἑτησίως 10, 000 ἕως 12, 000 τεμάχια. Μεγάλῃ μυλόπετρα τιμᾶται 130 ἕως 150 δραχμάς· αἱ μικραὶ διὰ τοὺς χειρομύλους 0, 40 ἕως 0, 50 μ. τιμῶνται 9 ἕως 12 δραχμάς. Ἡ ἐξόρυξις περιωρίσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Κατὰ τὸ 1899 ἐξήχθησαν 12, 563 τεμάχια ἀξίας 31, 400 φράγκων,

Ἄλλα χρήσιμα πετρώματα ἐκμεταλλευσόμενα εἶναι ἡ τραχίτης ἡ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος, ὁ πλακίτης, αἱ λιθογραφικαὶ πλάκες, ἡ οἰφιανὸς καὶ ἡ ἀκονόπετρα.

Ίαματικαὶ πηγαί. — Ίαματικαὶ πηγαὶ ὑπάρχουν πολλαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τῶν ὑποίων ὀγδοήκοντα ἐξητάσθησαν καὶ ἐξηκριβώθησαν αἱ ιδιότητες αὐτῶν.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΧΡΗΣΙΜΕΥΣΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥ

— «Γενικός πίναξ τῆς ὕλοτομίας τῶν ἑλληνικῶν δασῶν» (Ἵπουργ. τῶν Οἰκονομικῶν, Τμήμα δασῶν. Ἔτος 1899 καὶ 1900).

— «Δελτία γεωργικά» τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος τοῦ Ἵπουργ. τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἔτος α' καὶ β'. Ἐν Ἀθήναις 1900 καὶ 1901.

— «Πίνακες τοῦ Ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ξένων ἐπικρατειῶν» (Ἵπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Στατιστικὸν Γραφεῖον).

— Διάφοροι πίνακες φορολογικοὶ ἐκ τῶν τμημάτων τῶν Ἀμείνων Φόρων καὶ τῶν Μονοπωλίων τοῦ Ἵπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν περὶ παραγωγῆς τῆς σταφίδος, τοῦ οἴνου, τοῦ ἐλαίου, τοῦ καπνοῦ, τοῦ ἁλατος κτλ. δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως».

— Statistics of the kingdom of Greece by D. Bicélas, ἐν τῷ περιοδ. τῆς Στατιστικῆς ἑταιρ. τοῦ Λονδίνου, τοῦ Σεπτεμβρίου 1866.

— Μελέτη περὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἐγγείου παραγωγῆς (Ἵπουργεῖον Οἰκονομικῶν). Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Ἐθν. Τυπογραφείου 1896.

— «Εἰκόνες ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν» ὑπὸ Κ. Μ. Σαρμάου, Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον «Παλιγγενεσίας».

— «La Grèce sous le point de vue agricole» A. Tombasis Paris 1875.

— «Ἡ Καλλιέργεια τῆς Σταφιδάμπέλου» ὑπὸ Μαν. Θ. Χαϊρέτη. Ζάππειος Βιβλιοθήκη, τῶν ἐν διαγωνισμῷ βραβευομένων συγγραμμάτων ὑπὸ τῆς πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπιτροπῆς ἐκδομένη. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Κορομηλά 1883.

— «Οἱ καπνοὶ καὶ τὰ τουμπεκία τῆς Ἑλλάδος χημικῶς ἐξεταζόμενα» ὑπόμνημα ὑποβληθὲν τῷ διεθνείῳ συνέδριῳ τῆς ἐφηρμοσμένης χημείας (ἐν Βρυξέλλαις 4—10 Αὐγούστου 1894) ὑπὸ Α. Κ. Δαμνέργη, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κτλ. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου. 1894.

— «La Pêche en Grèce» par Nicolas Chr. Apostolidès Ministère de l'Intérieur. Grande exposition internationale de pêche de 1883 à Londres. Perris frères 1883.

— «Ὁ Γεωργός» ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου. (Ἐκδόσεις τοῦ «Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὀφελίμων Βιβλίων» ἀριθμὸς 18. 1901).

— «Ἑλληνικὴ Κτηνοτροφία» ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου. Βιβλιοπωλεῖον Ἑστίας. 1900.

— «Αἱ Μέλισσαι» ὑπὸ Γ. Δροσίνη (Ἐκδόσεις τοῦ «Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὀφελίμων Βιβλίων», ἀριθμὸς 13. 1901).

— «Handels geographie» von C. Baumann.—Berlin, Verlag von C. Regenhart. 1901.

— «Ὁ Ὑλικὸς Κόσμος» ὑπὸ Α. Κ. Δαμιδέργη (Ἐκδόσεις τοῦ «Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων». Ἀρ. 7. 1900.

— «Στοιχεῖα Ὀρυκτολογίας» ὑπὸ Ἀνδρέου Κορδέλλα, μεταλλειολόγου καὶ καθηγητοῦ τῆς ὀρυκτολογίας καὶ γεωλογίας. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Ν. Γ. Ἰγγλέση. 1888.

— Das Berg—Hütten und Salinenwesen Griechenlands von H. A. Cordella, ἐν τῇ ἐμονύμῳ περιοδικῇ τοῦ Βερολίνου 1901.

[Κυρίᾳ ὁμῶς πηγὴ ὑπῆρξεν ἡ συλλογὴ πληροφοριῶν παρὰ προσώπων εἰδικῶν δι' ἑκάστον κλάδον].

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. Πληθυσμός, ἔδαφος, προϊόντα κτλ..... 3-10

ΜΕΡΟΣ Α'. — Γεωργικὰ προϊόντα

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. — Τὰ δάση..... 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. — Δημητριακοὶ καρποὶ..... 19

Ὅσπριάδῃ..... 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. — Θαμνώδεις καλλιέργειαι..... 26

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. — Λενδρώδεις καλλιέργειαι..... 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'. — Βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι..... 44

ΜΕΡΟΣ Β'. — Κτηνοτροφία

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'. — Αἰβάδια καὶ βοσκαί..... 49

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'. — Σηροτροφία..... 56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'. — Θήρα καὶ ἀλιεία..... 58

ΜΕΡΟΣ Γ'. — Ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'. — Γενικαὶ παρατηρήσεις..... 62

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'. — Ἐξόρυξις τῶν ὀρυκτῶν ὑλῶν..... 67

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'. — Ἀμέταλλα ὀρυκτὰ..... 78

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'. — Κρύσταλλοι ὀρυκτὰ..... 82

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'. — Χρήσιμα πετρώματα..... 82

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ & ΙΔΡΥΤΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ἑγκυκλοπαιδεία Ἑμπορικῆς Μορφώσεως
Βαθμὶς Α'.

Πρωτότυπον θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν διδασκτικὸν σύγγραμμα πραγματευόμενον: Ἑμποριολογίαν, Λογιστικὴν, Πρακτικὰς Ἀσκήσεις, Ἑμπορικὴν Ἀριθμητικὴν καὶ Ἑμπορικὴν Φρασεολογίαν Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑμπόρων, Ἑμποροῦπαλλήλων, Καθηγητῶν καὶ σπουδαστῶν τῆς Ἑμπορικῆς Ἐπιστήμης. Ἐπὶ ἀρίστου χάρτου, καλλιτεχνικώτατα τέτυπωμένη Δρ. 10.—

Ἑγκυκλοπαιδεία Ἑμπορικῆς Μορφώσεως
Βαθμὶς Β'.

Α'. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Περιλαμβάνουσα τὴν διοργάνωσιν τῶν βιβλίων καὶ τῶν λογαριασμῶν, τὴν Λογιστικὴν τῶν Ἑταιριῶν, τὴν Βιομηχανικὴν Λογιστικὴν, τὴν Τραπεζικὴν Λογιστικὴν, τὴν Γεωργικὴν Λογιστικὴν, τὴν Λογιστικὴν τῶν Ἀεροπλοϊκῶν καὶ Σιδηροδρομικῶν Ἑταιριῶν, τῶν Ἀσφαλειῶν καὶ τὴν Δημοσίαν Λογιστικὴν, Γυμνάσματα Ἀνωτέρας Λογιστικῆς, ἀναλύσεις Ἱσολογισμῶν, ἐξελέγξεις Ἑμπορικῶν βιβλίων κλπ... Δρ. 7.50.

Β'. ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Περιλαμβάνοντα: τὰ προβλήματα τοῦ τόκου καὶ προεξοφλήσεως, τὴν μέσιν καὶ κοινὴν λῆξιν, τοὺς ἀλληλοχρεοὺς τοκοφόρους λογαριασμοὺς, τὴν συνεξευγμένην μέθοδον, τὴν μέθοδον τῆς μίξεως καὶ τῶν ἑταιριῶν, ποικίλους ὑπολογισμοὺς ἐπὶ τῶν ξένων μέτρων, σταθμῶν καὶ νομισμάτων, τοὺς κανόνας καὶ τύπους πρὸς μέτρησιν τῶν περιμέτρων, ἐπιφανειῶν καὶ ὄγκων τῶν σωμάτων, τραπεζικικοὺς καὶ χρηματιστικοὺς ὑπολογισμοὺς, προβλήματα ἀνατοκισμοῦ, χρεωλυσιᾶς καὶ καταθέσεων κλπ. Δρ. 5.—

Γ'. ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ & ΕΜΠΟΡΙΟΛΟΓΙΑ

Περιλαμβάνουσα: πλήρη σειράν μαθημάτων Ἐπιστολογραφίας καὶ Ἑμποριολογίας κατὰ νεώτατον σύστημα. Δρ. 4.—

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΑΔΡΗ

Α. Ν. ΓΙΑΝΝΑΡΗ

Τὸ καλύτερον, τὸ πληρέστερον, τὸ πλουσιώτερον
τῶν ὑπαρχόντων Χρηστικῶν Ἑλληνικῶν Λεξικῶν

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Τὸ ἐπίτομον τοῦτο Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, οὐτινος ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε τόσον ταχεῖα καὶ πανελληνίως γνωστὴ (πλέον τῶν 50,000 ἀντίτυπα πωληθέντα) εἶναι ἀληθῶς εἰς *Μικρὸς Θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*. Συντεταγμένον κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περιωνύμου Λεξικοῦ Liddel καὶ Scott (Κωνσταντινίδου) συμπυκνωτὸ εἰς τὰς τρισχιλίας τῶν σελίδας ὅλην σχεδὸν τὴν οὐσίαν τοῦ μεγάλου τούτου Λεξικοῦ. Ἐὰν παραβάλλῃ τις αὐτὸ σελίδα πρὸς σελίδα θά ἴδῃ ὅτι περιέχει περισσοτέραν ὕλην, πολυαριθμότερας πληροφορίας, γραμματικὰς καὶ γλωσσικὰς παρατηρήσεις ἀφθονωτέρας παντὸς ἄλλου ὁμοίου ἔργου ἔστω καὶ ἀκριβοτέρου καὶ μεγαλύτερου.

Οὕτω συμπληρωμένον τὸ Λεξικὸν τοῦτο, συνιστάμενον δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τυπωμένον διὰ στοιχείων καθαρῶν καὶ εὐαναγνώσεων, πρακτικώτατον καὶ πληρέστατον, ἐν ἐνὶ λόγῳ τελειότερον ἀπὸ ὅ,τι ὅμοιον ἐγένετο μέχρι σήμερον, πραγματοποιεῖ εἰς τιμὴν ἐκτάκτως μικράν τὸν τέλειον τύπον χρηστικοῦ Λεξικοῦ ἀπαραιτήτου δι' ὅλους.

ΤΙΜΑΤΑΙ:

Ἄδειον εἰς δύο τόμους σελ. 2784.... Δρ. 7.50
Στερεῶς δεδεμένον εἰς δύο τόμους (δέο-
μα-πανί)..... 14.—

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΑΕΡΗ

ΜΕΓΙΣΤΗ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ

*ἐπὶ καλοῦ χάρτου, περιέχουσα ὅλα τὰ εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν, πλήρεις τὰς ἀκολουθίας τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης ἑβδομάδος καὶ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ὁρθρον, Λειτουργίας κ.λ.π., πλήρεις ἀκολουθίας τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου κ.λ.π. κ.λ.π. Σελ. 1180. Χρυσόδετος δρ. 1,75.
Ἡπληρεστέρα καὶ τελειότερα πασῶν τῶν ἐκδοθεισῶν.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ

ἐπὶ καλοῦ χάρτου, περιέχουσα τὸ μηνολόγιον τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὴν ἀκολουθίαν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα, τὰ εὐαγγέλια καὶ τοὺς Ἀποστόλους τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Ἐκδ. ὁμοία τῆς τῶν Πατριαρχείων Κων/πόλεως. Σελ. 672 χρυσόδετος....Δρ. 0,80.

ΤΑ ΑΓΙΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ἐπὶ ἀρίστου χάρτου περιέχον ὅλας τὰς ἀκολουθίας τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης ἑβδομάδος καὶ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, Ὁρθρον, Λειτουργίας καὶ τῆς Δευτέρας Ἀναστάσεως. Μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου καὶ τῆς Θείας Μεταλήψεως ἐν τέλει. Ἀπασαί πλήρεις. Σελίδες 657 χρυσόδετον Δρ. 1.60.

ΛΕΞΙΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚ. ΓΛΩΣΣΗ

ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ *Κωνσταντινίδου* Δ. Η. Α.
τερον, τὸ πληρέστερον καὶ τελειότερον *Ἑλληνικὸν Λεξικόν*
τόμοι 4. Δεδεμένον . . . Δρ. 60. — Ἄδετον Δρ. 50. —

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ὑπὸ *Α. Γιάνναρη*. Τὸ τελειότερον τῶν ὑπαρχόντων
ἐπιτόμων Ἑλληνικῶν λεξικῶν. Ἐκδόσις νεωτάτη (1913)
ἐπὶ ἀρίστου χαρτου σελ. 2,786. Πανόδετον . . . Δρ. 44. —
Ἄδετον 7.50

(Ἐξοδα ἀποστολῆς ἐσωτερικοῦ Δρ. 1, ἐξωτερικοῦ Φρ.)
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ὑπὸ *Ι. Πανταζίδου*. Ἐκδ. νεωτάτη ἔ-
χαρτου μετὰ παραρτήματος ὑπὸ *Μ. Κωνσταντίνου*
Πανόδετον Δρ. 6.50. Ἄδετον Δρ.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ὑπὸ *Γ. Ζηκίδου*. Περιέχον ὅλας τὰς
λέξεις τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλωσ-
σης Δρ. 7. —

ΑΠΑΝΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ὑπὸ *Γ. Ζηκίδου*. Περιέχον ὅλα τα
τῆς Ἀττικῆς ἱερογραφικῆς Διαλέκτου. Πανόδετον Δρ. 9
Ἄδετον Δρ. 7. —

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ὑπὸ *Ν. Φίλωνος*. Ἑλληνιστί, Ἰταλιστί,
Ἀγγλιστί. Πανόδετον

ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ὑπὸ *Α. Ραγκαβῆ*. Πανόδετον
Ἄδετον

ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΓΑΛΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ὑπὸ *Σχινᾶ καὶ Λεβαδέως*. τόμοι
εἰς μέγα σχῆμα τριστήλων μετὰ συμπληρώματος
περιλαμβάνοντος ὑπὲρ τὰς 15 000 νέας λέξεις
Δεδεμένον Δρ. 35. — Ἄδετον Δρ. 25. —

ΕΛΛΗΝΟ-ΓΑΛΛΙΚΟΝ ὑπὸ *Ἀγγ. Βλάχου*. Τὸ τελειότερον Ἑλληνογαλ-
λικὸν λεξικόν. Ἐκδόσις δευτέρα μετὰ συμπληρώματος περι-
λαμβάνοντος ὑπὲρ τὰς 6000 νέας λέξεις. Δεδεμ. Δρ. 22. —
Ἄδετον . . . 13. —

ΓΑΛΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ (ὑπὸ Κ. Βαρβάτη. Δύο τόμοι τυπωμένοι
ΕΛΛΗΝΟ-ΓΑΛΛΙΚΟΝ εἰς εὔχρηστον σχῆμα καὶ νεωτάτην ἔκδοσιν

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α΄ ΣΤΗ

ΓΑΛ
ΕΛΛ

ΛΟ Λοβέρδος, Π.Σ.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

ἀριθ. χρ. 4364

ΕΛΛΗΝΟ-ΓΑΛΛΙΚΟΝ εἰς μικρὸν σχῆμα δεδεμένον Δρ. 4.—

ΣΕΙΡΑ 100 ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. 'Ο Οὐρανός.
2. 'Η Ἐκκλησία μας.
3. 'Η Γῆ τοῦ πυρός.
4. 'Ο Ἀνθρώπος καὶ τὸ σῶμα του.
5. Τὰ ὠφελίμ. πηγὰ τῆς Ἑλλάδος.
6. 'Ο Στρατιώτης.
7. 'Ο Ὑλικὸς κόσμος.
8. Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου.
9. 'Ο μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Α'.
10. 'Η Εὐρώπη κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.
11. 'Ο Κύρ Σίμος.
12. 'Η Ἀγορὰ τοῖς τῶν Ἀθηνῶν.
13. Αἱ Μελισσαι.
14. 'Η Αἰγυπτος.
15. Ἡλίου, ζωὴ καὶ κίνησις.
16. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.
17. Νοσήματα καὶ μικρόβια.
18. 'Ο Γεωργός.
19. 'Ο Κολόμβος.
20. 'Ο μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Β'.
21. 'Ο Χαρακτὴρ.
22. 'Η βασίλισσα Βικτωρία.
23. Ὁδηγὸς τῆς οἰκοδεσποίνης.
24. 'Ο Ἑθνικὸς πλοῦτος, μέρος Α'.
25. Μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης.
26. 'Η Ρωσσία.
27. 'Ο Ἑθνικὸς πλοῦτος, μέρος Β'.
28. 'Ο Μέγας Ἀλέξανδρος.
29. Τὸ Δένδρον.
30. Ἱστορία ἐνὸς πλοῦσιου.
31. Αἱ Πρώται βοήθειαι.
32. 'Ο μικρὸς Πλούταρχος, μέρος Γ'.
33. Ἀνέκδοτα ζῶων.
34. Τὰ Ἄγδια.
35. Βενιαμὴν Φραγκλῖνος.
36. 'Ο Βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
37. Αἱ Ὁρνίδες.
38. Αἱ Γετόνισσαι.
39. Τὸ Γάλα.
40. Οἱ Ἀργοναῖται.
41. 'Ο Καθαρὸς ἀήρ.
42. Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Τερσάρχοι.
43. Οἱ Μετανάσται.
44. 'Ο Οἶνος.
45. Τὸ Κράτος τοῦ πλοῦτου.
46. Οὐδανγκιαν.
47. 'Ο Μ. ταξοσκόληξ.
48. Ἀναμνήσεις τοῦ 19ου αἰῶνος.
49. Τὰ Βράχια.
50. Φρεσβύτιος ἡ μέγας.
51. Ἀποταμίσις.
52. 'Ο Καπνός.
53. 'Η Σουηδία.
54. Τὸ Ψάρευμα.
55. Ἱστορία τῆς μεταξῆς.
56. Ἡς ὁ κλειός.
57. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.
58. Τὰ Μεταλλεῖα.
59. Ἐκ τῶν ἡθικῶν τοῦ Πλουτάρχου.
60. Ἡμερολόγιον Ἐρημίτου.
61. Ἡ Μακροβιότης.
62. Συλλογαὶ Φυσικῆς Ἱστορίας.
63. Ἡ Ἰταλία.
64. Τὰ Θηρία.
65. Πειράματα Φυσικῆς.
66. Ἀσπὸς υἱός.
67. Ἡ Ὅρασις.
68. 'Ο μικρὸς Κτηνοτρόφος.
69. Ἡ Εὐτυχία.
70. Γεωλογία.
71. 'Ο Ἰουστινιανός.
72. Γυμναστική.
73. 'Ο Πεσταλότιος.
74. Ἡ Γῆ.
75. Οἱ Τυφλοί.
76. Οἱ Ἀγῶνες.
77. Ἐορταστικῆς.
78. Ἡ Φυματισμός.
79. Ἡ Τομὴ τοῦ Σουδῆ.
80. Λύκοι, Διογένης ὁ Ῥωμανός.
81. 'Ο μικρὸς Κτηνίατρος.
82. Τὸ Ἄλμα.
83. 'Ο Κοράκις.
84. Τὸ ἔργον τοῦ Παστῆρ.
85. Ἡ Ζωγραφικὴ.
86. 'Ο Κυνιγός.
87. Ἀμερικὴ καὶ Ἀμερικανισμός.
88. Ἡ Ἑλαία.
89. Ναυτικὴ ὕμνησις.
90. Αἱ θρησκείαι.
- 91-92. 'Ο Καποδίστριας (δύο τ. α')
93. Τὸ Ἐμπόριον.
94. Ἑθνικὸι εὐεργεταί.
95. Τὰ Λαυρὰ.
96. Τὰ Ἑλλήν. γράμματα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ Ἑλληνισμοῦ.
97. 'Ο Λαζυνοκίτης.
98. Χρονολ. τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας.
99. Χρον. τῆς Μεσαιων. καὶ Ν. Ἱστορ.
100. Ἀκάνθισμα τῶν ἔργων Βικέλα.

Τιμὰς ληπτ. 0.40 (διὰ τὰς ἱκαρχίας καὶ τὰ ἔξωτ. ληπτ. 0.50)